

โอกาสที่เข้ามาส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน คือ ได้รับการสนับสนุนและการประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ส่วนอุปสรรคที่กระทบต่อการดำเนินงานของชุมชน ได้แก่ ปัญหาความมั่นคงทางการเมือง เศรษฐกิจ การกำหนดราคาของบริษัทนำเที่ยวและผู้ประกอบการไม่มีความแน่นอน ตลอดจนการแข่งขันทางการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น

การเปรียบเทียบศักยภาพของสิ่งแวดล้อมภายในและภายนอกที่เอื้อต่อการพัฒนาชุมชน ในส่วนของศักยภาพสิ่งแวดล้อมภายใน พบว่า ชุมชนมีจุดแข็งในการบริหารจัดการท่องเที่ยวของชุมชนมากกว่าจุดอ่อนที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน ส่วนการเปรียบเทียบศักยภาพของสิ่งแวดล้อมภายนอก พบว่า มีโอกาสจากภายนอกที่ช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนมากกว่าอุปสรรคที่กระทบต่อการจัดการท่องเที่ยวชุมชน

การระบุตำแหน่งทางการตลาดของธุรกิจท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านสบวิน พบว่าชุมชนมีจุดแข็งในด้านความหลากหลายของกิจกรรมท่องเที่ยว อีกทั้งคนในท้องถิ่นให้การยอมรับและสนับสนุน ในขณะที่เดียวกันก็เกิดอุปสรรคจากภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนสำหรับตำแหน่งกลยุทธ์ของชุมชน คือ กลยุทธ์สร้างภูมิคุ้มกัน ซึ่งสมาชิกชมรมการท่องเที่ยวมีแนวทางการดำเนินการ คือ การขยายตัวสู่ตลาดโลก และเพิ่มบริการแก่ลูกค้า

การวางแผนกลยุทธ์การท่องเที่ยวโดยชุมชน พบว่า สมาชิกชมรมการท่องเที่ยวบ้านสบวิน มีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และแผนการดำเนินงาน ซึ่งเกิดประโยชน์ต่อธุรกิจท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างแท้จริง และส่งผลให้การจัดการท่องเที่ยวของชุมชนสามารถยืนหยัดด้วยตนเองสืบไป

สิริยุพา เลิศกาญจนานพร (2554 : 15) ทำการศึกษาและวิเคราะห์วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการประเมินประสิทธิภาพโซ่อุปทานภาคบริการ (Performance Measurement in Service Supply Chain) เพื่อทำความเข้าใจสถานะของกระบวนการประเมินประสิทธิภาพในปัจจุบัน ซึ่งมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอยู่ค่อนข้างน้อย เพื่อให้ได้มาซึ่งเกณฑ์และแนวทางในการประเมินประสิทธิภาพโซ่อุปทานภาคบริการที่ควรจะเป็นในอนาคต อันมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากจะสามารถสะท้อนผลการดำเนินงานของโซ่อุปทานทั้งภาพรวม ก่อให้เกิดการปรับปรุงการดำเนินงานภายในโซ่อุปทานอย่างต่อเนื่อง รวมถึงสามารถใช้ในการกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานของธุรกิจภาคบริการได้ ผลการทบทวนวรรณกรรมพบว่า ธุรกิจภาคบริการมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากอุตสาหกรรมการผลิต รวมถึงแตกต่างกันไปตามลักษณะของบริการที่มีหลากหลาย เช่น การให้บริการการท่องเที่ยว การให้บริการสุขภาพ และการให้บริการการศึกษา เป็นต้น ดังนั้นการประเมินประสิทธิภาพโซ่อุปทานภาคบริการ จึงควรใช้การประเมินร่วมกัน

หลายมิติ ทั้งในลักษณะของข้อมูลที่เป็นการเงิน และข้อมูลที่ไม่ใช่ทางการเงิน โดยผู้วิจัยทำการจัดกลุ่มดัชนีการประเมินแบ่งได้ 6 มิติ คือ มิติด้านลูกค้า (Customer) มิติด้านการเงิน (Financial) มิติด้านกระบวนการภายใน (Internal Process) มิติด้านบุคลากร (People) มิติด้านผู้จัดหา (Supplier) และมิติด้านความยั่งยืน (Sustainable)

2. งานวิจัยต่างประเทศ

การ์ (Carr. 2002 : 134-135) ได้ศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวหนุ่มสาว กรณีที่กำลังไปพักผ่อนที่บีช โอเรนท์ รีสอร์ท พบว่า นักท่องเที่ยวหนุ่มสาวที่มีอายุและกลุ่มแตกต่างกัน มีความพฤติกรรมการท่องเที่ยวโดยใช้เวลาในวันหยุดมาพักผ่อนที่บีช โอเรนท์ รีสอร์ท นี้ไม่เหมือนกัน และที่สำคัญยังพบว่า เกิดความสลับซับซ้อนของการแสดงพฤติกรรมระหว่างนักท่องเที่ยวหนุ่มสาวที่มีอายุและกลุ่มแตกต่างกัน กล่าวคือ นักท่องเที่ยวหนุ่มสาวมักจะมาพักผ่อนในวันหยุดที่บีช โอเรนท์ รีสอร์ท ตั้งอยู่ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของเกาะสเปน ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 16-24 ปี โดยพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวนิยมการพักผ่อนแบบทั่วไป และชอบความสะดวกสบาย ซึ่งธรรมชาติแล้วพฤติกรรมการท่องเที่ยวเหล่านี้จะต้องเป็นพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวหนุ่มสาวที่มีอายุระหว่าง 30 -35 ปี

กู และเจียง (Gu & Jiang. 2002 : 76) ได้ศึกษาถึงผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในเมืองซีเจียง (Zhejiang) ประเทศจีน ผลการศึกษาพบว่า ผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เห็นได้เด่นชัด ได้แก่ รายได้ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้น การสร้างงานในชุมชนท้องถิ่น การขยายตลาดสำหรับพืชผลทางการเกษตร การเพิ่มขึ้นของผลงานทางวัฒนธรรมในชุมชนและจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

วินเซนท์ และทอมป์สัน (Vincent & Thompson. 2002 : 103) ได้ทำการศึกษาเรื่องการประเมินชุมชนในการสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผลการศึกษาพบว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะเกิดความยั่งยืนได้ เมื่อ 1) ชุมชนมีส่วนร่วมโดยตรงในการวางแผนและพัฒนาโครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น 2) ผู้นำชุมชนพัฒนาและสนับสนุนโครงการต่างๆ ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ 3) ชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในฐานะของการเป็นแหล่งรายได้ที่มีส่วนช่วยในการพัฒนาชุมชน

เฮา วาร์ และ โชน (Hao ; Var, & Chon. 2003 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาถึงรูปแบบการประมาณการนักท่องเที่ยวจากตลาดหลักที่จะเดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทย ผลการ

ศึกษาพบว่า ตัวแปรที่สำคัญที่มีผลต่อการเดินทางของนักท่องเที่ยว ได้แก่ รายได้ ค่าใช้จ่าย ระหว่างการท่องเที่ยว อัตราการแลกเปลี่ยนเงินตรา และจำนวนห้องพัก นอกจากนี้ยังมีปัจจัยที่สำคัญ ได้แก่ การส่งเสริมการขาย และความไม่แน่นอนทางการเมืองจะส่งผลต่อการเลือกเดินทางเช่นกัน

คิดไชเลท (Kickchilat, 2005 : 99-100) ได้ศึกษาแรงจูงใจ และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้บริโภค กรณีศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในแคนาดา โดยวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้เพื่อศึกษาแรงกระตุ้นและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวออกของสหรัฐอเมริกาในการเดินทางท่องเที่ยวในแคนาดา โดยศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดการท่องเที่ยว แรงกระตุ้น และการสนับสนุนตลาดการท่องเที่ยว การศึกษาข้อจำกัดของความต้องการที่เกิดการกระตุ้น เช่น การนำรูปแบบการท่องเที่ยวของเมอร์รี่มาใช้ในแคนาดา ซึ่งการนำแบบจำลองของเมอร์รี่ ประกอบด้วยกายภาพ (Psychographic) และประชากรศาสตร์ (Demographic) หรือปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจมาใช้เพื่อกระตุ้นการเดินทางกระตุ้นโดยใช้ Psychographic มีต่ออิทธิพลของสิ่งแวดล้อมทางด้านการท่องเที่ยวในแคนาดา การใช้ประโยชน์จาก Psychographic สถิติการท่องเที่ยวและระบบเศรษฐกิจ ปัจจัยจูงใจที่ทำให้เกิดการท่องเที่ยวทางด้าน Psychographic ได้แก่ รูปแบบการหยุดงาน วิธีการดำเนินชีวิต ลักษณะทางกายภาพ จิตวิทยา วัฒนธรรม สังคมและทางด้านจิตใจ บางครั้งสิ่งกระตุ้นอาจเกิดความชอบส่วนบุคคล ข่าวสาร และประสบการณ์ที่ได้รับ ส่วนความแตกต่างทางด้าน Demographic ประกอบด้วย สถิติ ประชากร สภาพเศรษฐกิจ อายุ เพศ สถานภาพในการสมรส ระดับการศึกษา รายได้และอาชีพ จากการศึกษาที่สามารถนำมาพัฒนากลยุทธ์การตลาดสำหรับนักท่องเที่ยว โดยแบ่งส่วนตลาดออกเป็นตลาดเฉพาะ ศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวในประเทศอเมริกา รวมถึงสิ่งกระตุ้นในการเดินทางในแคนาดา วิธีการดำเนินชีวิต และช่วงวันหยุดพักผ่อนซึ่งเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลมากในการท่องเที่ยวของแคนาดา งานวิจัยในครั้งนี้มีประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับนักศึกษา ผู้ประกอบการ บริษัท ท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในการกำหนดรูปแบบการตลาด และนำมาพัฒนาการกลยุทธ์การตลาดท่องเที่ยวแคนาดา นอกจากนี้สามารถนำไปใช้ในการวางแผนการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวชาวออกในประเทศสหรัฐที่เดินทางมาท่องเที่ยวในแคนาดา กำหนดส่วนแบ่งการตลาดจากสิ่งกระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยว จุดหมายในการท่องเที่ยว วิธีการดำเนินชีวิต รูปแบบ วันหยุดพักผ่อน สถิติประชากร รวมทั้งปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจของแคนาดา จากผลการวิจัยพบว่า รูปแบบกลยุทธ์การตลาดโดยรวมมีส่วนช่วยในการพัฒนาเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทั้งในประเทศสหรัฐและแคนาดา

กระทรวงการท่องเที่ยว สาธารณรัฐมัลดีฟส์ (Ministry of tourism, Republic of Maldives. 2004 : Online) ได้ทำการสำรวจความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวประจำปี ค.ศ. 2004 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกเดินทางท่องเที่ยวที่มัลดีฟส์ และศึกษาแบบแผนการท่องเที่ยวและค่าใช้จ่ายในระหว่างท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวจากทั่วโลก ผลสำรวจพบว่า นักท่องเที่ยวเลือกมัลดีฟส์ เป็นจุดหมายปลายทางโดยวัตถุประสงค์เพื่อท่องเที่ยวทางทะเลเป็นหลัก ทั้งนี้ร้อยละ 30 ของกลุ่มที่มีวัตถุประสงค์นี้ เป็นกลุ่มที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อการพักผ่อน นอกจากนี้กิจกรรมการท่องเที่ยวทางทะเล สปาและกิจกรรมเพื่อสุขภาพ เป็นปัจจัยที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวที่กำลังได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เมื่อเปรียบเทียบกับผลการสำรวจในปี ค.ศ. 1999 ส่วนผลการสำรวจความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการให้บริการของธุรกิจท่องเที่ยว พบว่า การให้บริการของสนามบินอยู่ในระดับดี มีความพึงพอใจในระดับมากต่อการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในเมือง Male ซึ่งเป็นเมืองหลวงของมัลดีฟส์ และมีความเห็นว่า บริการที่ได้รับมีความคุ้มค่า เมื่อเปรียบเทียบกับเงินที่เสียไป โดยร้อยละ 95 จะแนะนำให้คนรู้จักเดินทางมาเที่ยวมัลดีฟส์

เจดริชแซ็ค และคณะ (Jendrzeczyk. et al. 2004 : Online) ได้ทำวิจัยวิจัยเรื่องการเชื่อมโยงความหลากหลายทางชีวภาพและนักท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาหาดทรายที่มองเห็นได้ชัดเจน คือ สิ่งมีชีวิตและสภาพภูมิศาสตร์มีความหลากหลาย พบว่า มีนักท่องเที่ยวเพียงส่วนน้อยที่ให้ความสำคัญกับเรื่องดังกล่าว นักท่องเที่ยวร้อยละ 80 ไม่สนใจเรื่องดังกล่าว โดยนักท่องเที่ยวร้อยละ 90 ที่เลือกพักอยู่ในระยะที่ไม่เกิน 200 เมตร จากลานจอดรถเพราะให้ความสำคัญกับความปลอดภัย โดยไม่ได้สนใจสภาพแวดล้อมทางกายภาพของหาดทรายมากนัก ผลการศึกษาดังกล่าวทำให้ทราบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่สนใจความยั่งยืนของหาดทรายมากนักและไม่ได้ให้ความสำคัญกับความหลากหลายทางชีวภาพแต่อย่างใด หากต้องการเพียงแค่ได้สัมผัสกับหาดทรายขาว มีนกกและเกลียวคลื่น โดยไม่รบกวนจากผู้คนเท่านั้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า นักท่องเที่ยวไม่ได้ใส่ใจหรือเห็นความสำคัญของการร่วมพัฒนาชายหาดให้มีความหลากหลายทางชีวภาพเพื่อความยั่งยืนของชายหาดในระยะยาว

โครงการภายใต้กระทรวงการเงิน โอทาริโอ (Ontario Ministry of Finance Project. 2006 : 116) ประเทศแคนาดาทำการศึกษาการประเมินประสิทธิภาพของโซ่อุปทานโรงพยาบาลเพื่อตอบสนองความต้องการของคนไข้ที่คาดหวังจะได้รับคุณภาพจากการให้บริการของโรงพยาบาลมากขึ้น โครงการได้ใช้แนวคิด Balance Scorecard : BSC เป็นกรอบในการประเมินประสิทธิภาพ จากนั้นได้ปรับเปลี่ยนมิติในการวัดผลให้สอดคล้องกับลักษณะการดำเนินงาน

งานของโรงพยาบาล ซึ่งเป็นธุรกิจภาคบริการ โดยปรับเปลี่ยนมิติในการวัดผลสำเร็จขององค์กร จากเดิม 4 มิติคือ ด้านการเงิน (The Financial Perspective) ด้านลูกค้า (The Customer Perspective) ด้านกระบวนการภายใน (The Business Process/Internal Operations Perspective) และด้านการเรียนรู้และการพัฒนา (The Learning and Growth Perspective) เป็น 6 มิติ ได้แก่

1. ด้านการจัดการและกระบวนการภายใน (Governance & Process) เพื่อควบคุมค่าใช้จ่ายและนำไปสู่แนวทางการปฏิบัติที่ดี
2. ด้านการเงิน (Financial) เพื่อลดต้นทุนการดำเนินงาน และต้นทุนในการจัดซื้อ
3. ด้านการค้าและการและเทคโนโลยี (Transactions & Technology) เพื่อลดจำนวนกิจกรรมดำเนินการที่ไม่จำเป็นและปรับปรุงคุณภาพของข้อมูล
4. ด้านลูกค้า (Customers) เพื่อเพิ่มคุณภาพในการส่งมอบบริการแก่ลูกค้า ด้วยการทำความเข้าใจความต้องการของคนไข้และบุคลากรทางการแพทย์
5. ด้านผู้จัดหาวัตถุดิบ (Suppliers) เพื่อสร้างอำนาจต่อรองกับผู้จัดหาที่มีความชำนาญ
6. ด้านบุคลากร (People) เพื่อสนับสนุนให้บุคลากรภายในมีโอกาสพัฒนาทักษะทางวิชาชีพ

ยิลมาซ และบิติตติ (Yilmaz and Bititci, 2006 : 212) ศึกษาการประเมินประสิทธิภาพของการท่องเที่ยวโดยใช้แบบจำลองโซ่คุณค่า (Value Chain Model) ด้วยการนำเทคนิคการวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain Analysis) และแบบจำลองห่วงโซ่อุปทาน (SCOR Model) มาประยุกต์ใช้ในห่วงโซ่อุปทานของการท่องเที่ยว เพื่อใช้อธิบายลักษณะการดำเนินงานการจัดการห่วงโซ่อุปทาน และแสดงให้เห็นกิจกรรมของธุรกิจในห่วงโซ่อุปทานทั้งหมด ผลการศึกษาพบว่า ห่วงโซ่คุณค่าของการท่องเที่ยว ประกอบด้วยกิจกรรมสำคัญ 5 ขั้นตอนคือ

1. กิจกรรมการตัดสินใจซื้อบริการท่องเที่ยวของลูกค้า (Win Order) โดยนักท่องเที่ยวอาจตัดสินใจเลือกรูปแบบการท่องเที่ยวในลักษณะแพคเกจผ่านตัวแทนบริษัททัวร์ หรือวางแผนการท่องเที่ยวด้วยตนเอง
2. กิจกรรมสนับสนุนก่อนส่งมอบบริการ (Pre-delivery Support) เช่น การขอวีซ่า การให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว และข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องก่อนการเดินทาง ซึ่งตัวแทนบริษัทท่องเที่ยวจะเป็นตัวกลางในการดำเนินกิจกรรมในส่วนนี้
3. กิจกรรมการส่งมอบบริการ (Delivery) เป็นขั้นตอนที่นักท่องเที่ยวซื้อบริการเป็นแพคเกจ
4. กิจกรรมสนับสนุนหลังส่งมอบบริการ (Post-delivery Support) เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นเพื่อประเมินความพึงพอใจของลูกค้า ซึ่งมีความสำคัญอย่างมากต่อการจัดการห่วงโซ่คุณค่าการท่องเที่ยว
5. กิจกรรมการวางแผน เป็นกิจกรรมหลักที่เกิดขึ้นในทุกขั้นตอนของกิจกรรม

ชิฟเฟิลบัส และคณะ (Schiefelbusch, et al. 2006 : 218) ทำการศึกษาการวางแผนกลยุทธ์ธุรกิจการท่องเที่ยวและการขนส่งในการท่องเที่ยวของประเทศเยอรมนี โดยสร้างแนวคิดห่วงโซ่การท่องเที่ยว (Travel Chain) ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมการเดินทางและกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยนำเสนอทางเลือกว่า ในการเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใดแห่งหนึ่งสามารถใช้เส้นทางใดในการเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้บ้าง ด้วยยานพาหนะใด และมีกิจกรรมท่องเที่ยวใดบ้างที่จะเกิดขึ้นในเส้นทางนั้น จากนั้นทำการพัฒนาเครื่องมือ ที่เรียกว่า EVALENT สำหรับใช้ประเมินห่วงโซ่การท่องเที่ยวดังกล่าว เพื่อเลือกห่วงโซ่ที่มีการเดินทางและกิจกรรมท่องเที่ยวที่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศ ชุมชน และสังคมน้อยที่สุด โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เครื่องมือ EVALENT แบ่งเกณฑ์การประเมินห่วงโซ่การท่องเที่ยวออกเป็น 3 ลักษณะคือ 1. ดัชนีชี้วัดด้านระบบนิเวศ (Ecological Indicators) 2. ดัชนีชี้วัดด้านเศรษฐกิจ (Economic Indicators) 3. ดัชนีชี้วัดด้านสังคม (Social Indicators) โดยดัชนีชี้วัดด้านระบบนิเวศและด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วยดัชนีชี้วัดเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ในขณะที่ดัชนีชี้วัดด้านสังคมมีเพียงดัชนีชี้วัดเชิงคุณภาพเพียงด้านเดียว

ซาง และคณะ (Zhang, et al. 2009 : 211) ทำการทบทวนวรรณกรรมผลงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยว พบว่า การประเมินประสิทธิภาพเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยว งานวิจัยส่วนใหญ่มุ่งเน้นประเมินประสิทธิภาพห่วงโซ่อุปทานในภาคอุตสาหกรรม ในขณะที่การศึกษาเกี่ยวกับการประเมินประสิทธิภาพห่วงโซ่อุปทานในภาคบริการ โดยเฉพาะการท่องเที่ยวมีน้อยมาก และได้ทำการจัดกลุ่มเกณฑ์ในการประเมินประสิทธิภาพที่ปรากฏในงานต่าง ๆ ไว้ 3 กลุ่มคือ 1. การประเมินด้านการเงิน (Financial Performance) เกณฑ์ที่ใช้ประเมิน ได้แก่ ต้นทุนรวม (Total Cost) ต้นทุนการกระจายสินค้า (Distribution Cost) ต้นทุนการผลิต (Manufacturing Cost) ต้นทุนสินค้าคงคลัง (Inventory Cost) ผลตอบแทนการลงทุน (Return on Investment) รายได้รวม (Total Revenue) และผลกำไร (Profit) 2. การประเมินด้านการดำเนินงาน (Operational Performance) เกณฑ์ที่ใช้ประเมิน ได้แก่ เวลาในการตอบสนองลูกค้า (Customer Response Time) ระยะเวลาในการผลิต (Manufacturing Lead Time) คุณภาพของสินค้า (Product Quality) และความมีพร้อมของสินค้า (Product Availability) 3. การประเมินภาพรวมทั้งห่วงโซ่อุปทาน (Overall Supply Chain Performance) เกณฑ์ที่ใช้ประเมิน ได้แก่ ความพึงพอใจของลูกค้า (Customer Satisfaction) และความยืดหยุ่นของห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Flexibility)

จากการทบทวนผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ พบว่า การ

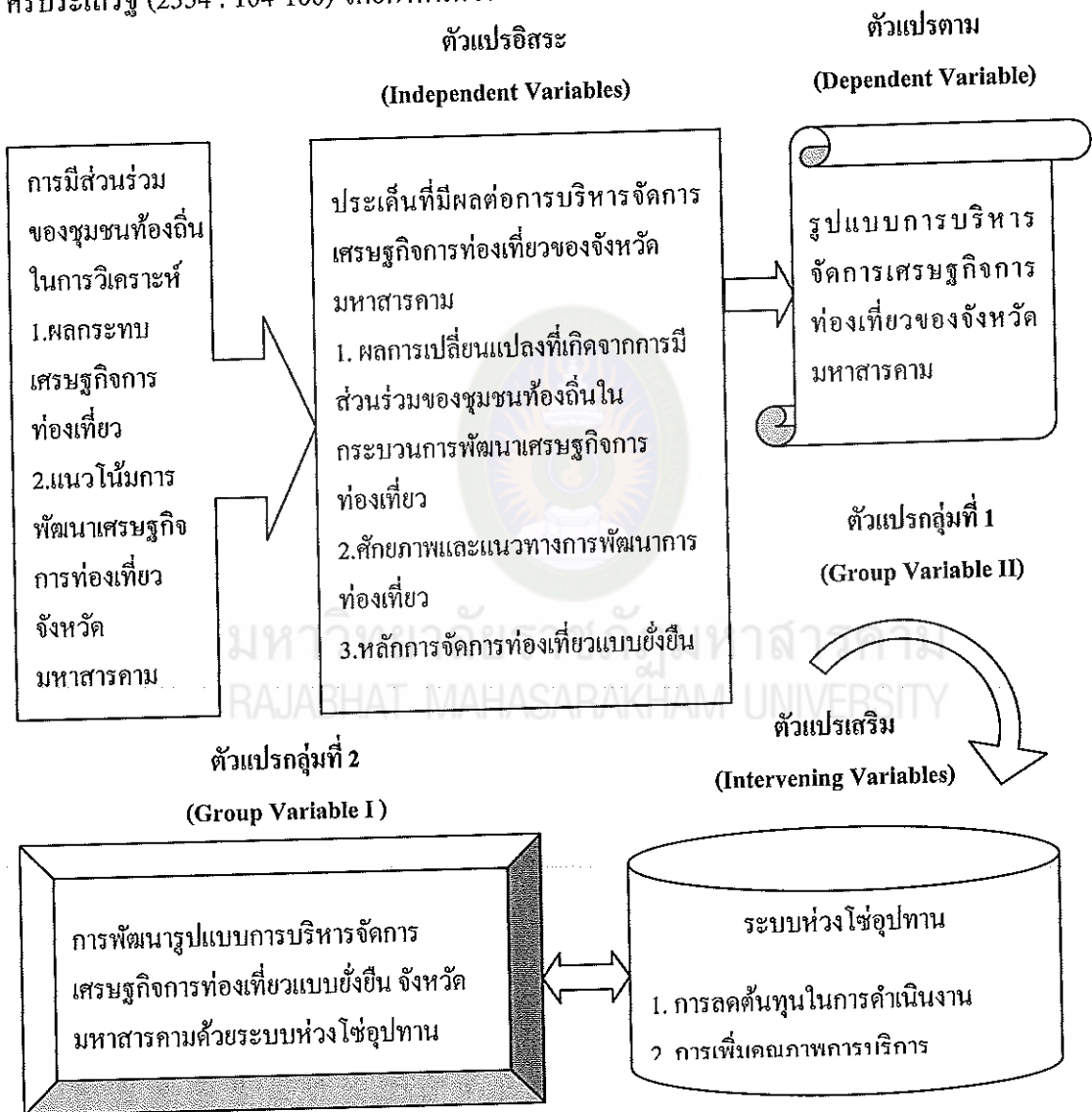
พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยว ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการประเมินประสิทธิภาพห่วงโซ่อุปทานในภาคบริการ โดยต้องสามารถประเมินได้ครอบคลุมตลอดทั้งโซ่อุปทาน และตรงตามกลยุทธ์และเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งมีมาตรการที่ดีควรจะต้องแสดงให้เห็นถึงการประสานความร่วมมือกันจากทุกส่วนในห่วงโซ่อุปทาน รวมถึงสนับสนุนการปรับปรุงกลยุทธ์ให้เหมาะสมกับองค์การอย่างต่อเนื่องได้ นั่นก็คือ ไม่จำเป็นต้องทำการประเมินโดยใช้มิติในการวัดเพียงชนิดใดชนิดหนึ่ง แต่สามารถปรับให้มีความยืดหยุ่นและประยุกต์ใช้มิติในการวัดอื่นเข้าร่วมเพื่อให้ได้มาตรวัดที่สมบูรณ์ สำหรับการประเมินประสิทธิภาพห่วงโซ่อุปทานท่องเที่ยวออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ ดัชนีชี้วัดด้านระบบนิเวศ ดัชนีชี้วัดด้านเศรษฐกิจ และดัชนีชี้วัดด้านสังคม โดยดัชนีชี้วัดด้านระบบนิเวศและด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วยดัชนีชี้วัดเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ในขณะที่ดัชนีชี้วัดด้านสังคมมีเพียงดัชนีชี้วัดเชิงคุณภาพเพียงด้านเดียว ซึ่งแนวคิดที่ได้จากผลการศึกษาดังกล่าวนั้น ผู้วิจัยได้นำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่องกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของจังหวัดมหาสารคาม โดยระบบห่วงโซ่อุปทาน เพื่อทำการค้นหาประเด็นที่มีผลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม เพราะปัจจุบันการท่องเที่ยวเป็นธุรกิจในภาคอุตสาหกรรมบริการที่มีความสำคัญในแง่ของการสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เพื่อให้สามารถลดต้นทุนในการดำเนินงาน และเพิ่มคุณภาพการบริการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

กรอบแนวคิดในการวิจัย

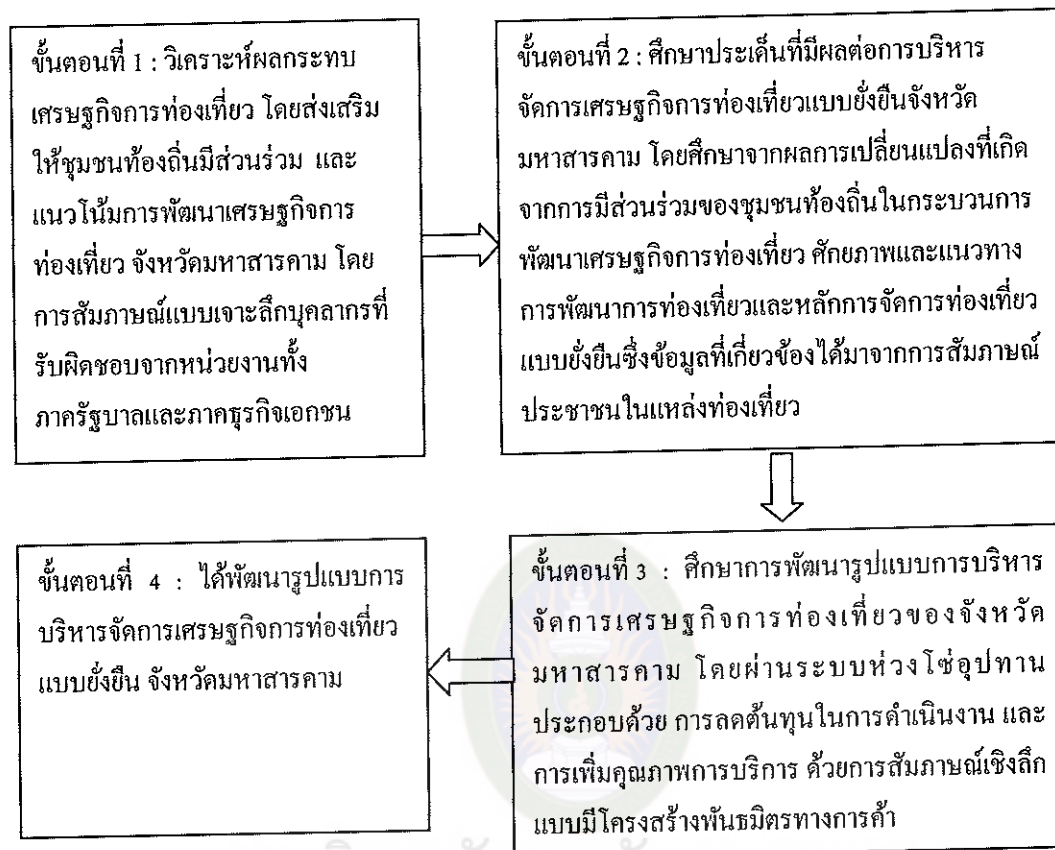
จากการศึกษาประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรมเพื่อทำการค้นหาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม การบริหารจัดการ และเศรษฐกิจการท่องเที่ยว รวมถึงการจัดการห่วงโซ่อุปทาน ตลอดจนบริบทที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว จากตำรา หนังสือ เอกสาร วารสาร นิตยสาร บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยได้นำข้อมูลที่ได้จากศึกษาใช้ในการกำหนดขึ้นเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ด้วยการประยุกต์มาจากการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการวิเคราะห์ผลกระทบเศรษฐกิจการท่องเที่ยว และแนวโน้มการพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว จังหวัดมหาสารคาม ของสุรเชษฐ์ เศรษฐมาต และครุชนิ เอมพันธ์ (2548 : 27-32) และประเด็นที่มีผลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม ได้แก่ ผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น

ในกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว ศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว และหลักการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ซึ่งประยุกต์มาจากวรรณมา วงษ์วานิช (2546 : 29-30) และบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548 : 9) ตลอดจนการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน จังหวัดมหาสารคาม ด้วยระบบห่วงโซ่อุปทาน อันประกอบด้วย การลดต้นทุนในการดำเนินงานและการเพิ่มคุณภาพการบริการ โดยประยุกต์มาจากวงศ์พัฒนาศรีประเสริฐ (2554 : 104-106) โดยกำหนดขึ้นเป็นตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ดังนี้

ภาพประกอบที่ 2.4 กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบปฏิบัติการในการวิจัย

ภาพประกอบที่ 2.5 กรอบปฏิบัติการในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของจังหวัดมหาสารคาม โดยระบบห่วงโซ่อุปทาน ครั้งนี้เป็นการวิจัยที่อยู่ในรูปของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) แบบมีส่วนร่วมอย่างมีแบบแผนการวิจัยเชิงประยุกต์ทั้งในลักษณะที่เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้คำตอบตรงตามคำถามของการวิจัยที่กำหนดไว้ในแต่ละข้ออย่างครอบคลุม โดยคำถามการวิจัยในแต่ละข้อต่างก็มีรายละเอียดของวิธีการดำเนินการวิจัยที่แตกต่างกันออกไป เพื่อให้ผู้ศึกษาสามารถมองภาพรวมของวิธีการดำเนินการวิจัยได้อย่างเป็นระบบ โดยคำถามการวิจัยทุกข้อต่างก็ใช้ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง และสถานที่ในการศึกษาเหมือนกัน ส่วนเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ทั้งนี้ผู้วิจัยได้จัดให้อยู่ในหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับระเบียบและวิธีการวิจัย โดยทั้งหมดนี้ได้ถูกนำเสนอไว้ตามคำถามของการวิจัยในแต่ละข้อ ซึ่งมีความแตกต่างกันออกไป ดังขอกล่าวถึงรายละเอียดไว้ตามลำดับ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ชุมชนท้องถิ่นซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ พระธาตุนาดูน กู่สันตรัตน์ วนอุทยานโกสัมพีน้อยเก็บน้ำห้วยค้อ(พืทยานาเชือก)และเขตห้ามล่าป่าดูลำพัน จังหวัดมหาสารคามประกอบด้วยบุคลากรที่รับผิดชอบจากหน่วยงานทั้งภาครัฐบาล ภาคธุรกิจเอกชน จำนวน 6 ท่าน และตัวแทนประชาชนในแหล่งท่องเที่ยว จำนวน 10 ท่าน ตลอดจนพันธมิตรทางการค้า จำนวน 19 ท่าน

ซึ่งในการดำเนินการวิจัยขั้นแรก ผู้วิจัยจัดเสวนากลุ่มทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องร่วมกัน และทำการสัมภาษณ์ด้วยการสนทนาเป็นภาพรวม เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้แบบเป็นกันเอง โดยจัดขึ้นในวันเสาร์ที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2554 เวลา 8.30-11.00 น. ณ หอประชุมองค์การบริหารส่วนตำบล กู่สันตรัตน์

2. สถานที่ในการศึกษา

ผู้วิจัยเลือกใช้แหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม จำนวน 5 แห่ง ได้แก่ พระธาตุนาดูน กู่สันตรัตน์ วนอุทยานโกสัมพี อ่างเก็บน้ำห้วยค้อ (พิทยานาเขื่อน) และเขตห้ามล่าป่าดูลำพัน เป็นพื้นที่สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ และใช้สถานที่ต่าง ๆ อาทิ หอประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลกู่สันตรัตน์ และหอประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลเวาไร่ ตลอดจนห้องประชุมคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม เป็นต้น เป็นสถานที่ดำเนินการวิจัยเพื่อจัดเสวนากลุ่ม และสัมภาษณ์ด้วยการสนทนา รวมถึงแลกเปลี่ยนความรู้แบบเป็นกันเอง

3. ระเบียบและวิธีการวิจัย

ผู้วิจัยขอเสนอระเบียบและวิธีการวิจัย โดยสามารถอธิบายรายละเอียดจำแนกตามคำถามการวิจัยได้ ดังนี้

3.1 คำถามการวิจัยข้อที่ 1 : ผลกระทบเศรษฐกิจการท่องเที่ยว และแนวโน้มการพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว จังหวัดมหาสารคาม โดยส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมเป็นอย่างไรบ้าง

ในการวิจัยข้อนี้ เพื่อค้นหาคำตอบเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการวิเคราะห์ผลกระทบเศรษฐกิจการท่องเที่ยว และแนวโน้มการพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว จังหวัดมหาสารคาม โดยให้บุคลากรที่รับผิดชอบจากหน่วยงานทั้งภาครัฐบาล ภาคธุรกิจเอกชน เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการพัฒนาทางเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมทั้ง 5 แห่ง ของจังหวัดมหาสารคาม ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย ดังนี้

3.1.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) เครื่องมือที่ใช้สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) สำหรับชุมชนท้องถิ่นซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยว จังหวัดมหาสารคาม ได้แก่ บุคลากรที่รับผิดชอบจากหน่วยงานทั้งภาครัฐบาล ภาคธุรกิจเอกชน ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นมาเอง โดยข้อคำถามจะมีความสัมพันธ์กับประเด็นที่วิจัย นอกจากนี้ทำการสังเกตการณ์ จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อให้ได้รายละเอียดเกี่ยวกับผลกระทบเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและแนวโน้มการพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยวจังหวัดมหาสารคาม โดยโครงสร้างของแบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 2 ประเด็นใหญ่ ได้แก่

1.1) ผลกระทบเศรษฐกิจการท่องเที่ยว โดยศึกษาจากผลกระทบที่เกิดขึ้นในทางบวกและลบ 2 ด้าน คือ

1.1.1) ผลกระทบภายนอก ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม การเมือง กฎหมาย และเทคโนโลยี

1.1.2) ผลกระทบภายใน ได้แก่ ความต้องการของนักท่องเที่ยว การแข่งขัน แรงงาน และแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ

1.2) แนวโน้มการพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว โดยศึกษาจาก 3 ด้าน คือ

1.2.1) การตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างทันเวลา

1.2.2) ความน่าเชื่อถือ

1.2.3) ค่าใช้จ่ายโดยรวมต่ำที่สุด

2) การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยนำแบบสัมภาษณ์ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบเพื่อให้ครอบคลุมเนื้อหา การสื่อความหมายและให้ข้อเสนอแนะ เพื่อปรับปรุงและแก้ไขแบบสัมภาษณ์ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ด้วยการจัดทำหนังสือขอความร่วมมือในการพิจารณาตรวจสอบเครื่องมือไปยังผู้ทรงคุณวุฒิ

3) สถิติที่ใช้สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยทำการสรุปและสังเคราะห์ โดยการใช้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) และใช้คอมพิวเตอร์ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับ

3.1.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการ ดังนี้

1) รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ โดยศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Document and Research) จากฐานข้อมูลต่าง ๆ พร้อมทั้งรวบรวมและประมวลข้อมูลพื้นฐานจากฐานข้อมูลสารสนเทศต่างๆ (Information Technology Research) ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ที่สามารถเชื่อมโยงเศรษฐกิจ และการท่องเที่ยวในพื้นที่เป้าหมายจังหวัดมหาสารคาม

2) รวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ โดยศึกษาเชิงสำรวจพื้นที่ (Survey Research) ทำการสังเกต และการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างของชุมชนท้องถิ่นพื้นที่เป้าหมาย ด้วยการศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวและแนวโน้มการพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว เพื่อค้นหากระบวนการเรียนรู้ ภูมิปัญญาพื้นบ้านในกิจกรรมทางเศรษฐกิจการท่องเที่ยว และศักยภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้คุ้มค่าเกิดประโยชน์สูงสุด รวมทั้งการพัฒนาแนวทางส่งเสริม

การเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว ให้เป็นพื้นฐานในการพัฒนาเชิงบูรณาการแบบองค์รวม

3) จัดประชุมที่วิจัยและชี้แจงโครงการกับชุมชนท้องถิ่น ขึ้นในวันจันทร์ที่ 26 กันยายน พ.ศ. 2554 เวลา 09.00-12.00 น. ณ ห้องประชุมคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

4) จัดประชุมเสวนาและจัดเวทีประชาคมชุมชนท้องถิ่น และกิจกรรมดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขึ้นในวันเสาร์ที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2554 เวลา 11.00-12.00 น. ณ หอประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลภูสันตริตัน เพื่อระดมความคิดเห็นของบุคลากรที่รับผิดชอบจากหน่วยงาน ทั้งภาครัฐบาลและภาคธุรกิจเอกชนในการจัดการท่องเที่ยว โดยผู้ร่วมเวที ประกอบด้วย ผู้จัดการมูลนิธิพระธาตุนาดูน (นายทองสุข ทুমมี) นายกองกิจการบริหารส่วนตำบลภูสันตริตัน (นายวรวิทย์ ปักกาโถ) ตัวแทนวนอุทยานโกสัมพี (นายสภาพ บุตรวิเศษ) ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเขวไร่ (นายมี แพนสันฟ้า) ตัวแทนเขตห้ามล่าป่าดูลำพัน (นายทรงศักดิ์ ประทุมขำ) และตัวแทนท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดมหาสารคาม (นางศิรินาถ แสงสระศรี) ร่วมกันกับชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่เป้าหมาย ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวทั้งในทางบวกและทางลบ 2 ด้านคือผลกระทบภายนอกและผลกระทบภายใน กับประเด็นที่เกี่ยวข้องกับแนวโน้มการพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างทันเวลา ความน่าเชื่อถือ และค่าใช้จ่ายโดยรวมต่ำ มุ่งเน้นการแสวงหาวิธีการที่เหมาะสมในการนำองค์ความรู้มาบูรณาการหรือผสมผสานกับองค์ความรู้สมัยใหม่ แล้วกำหนดเป็นแนวทางในการบริหารการจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่หลากหลาย

5) สรุป วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเก็บข้อมูลเพิ่มเติม

6) จัดเวทีขยายผลการวิจัยสู่กลุ่มเป้าหมาย

3.1.3 การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของข้อมูลไปพร้อม ๆ กับการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงตามวัตถุประสงค์ นอกจากนี้ในระหว่างการสัมภาษณ์ ชักถาม และสนทนากับผู้ให้ข้อมูลหลักได้พยายามตั้งคำถามย้อนกลับ เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลช่วยคิดวิเคราะห์ ทั้งนี้เพื่อให้ได้มาซึ่งรายละเอียดของผลกระทบเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและแนวโน้มการพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว จังหวัดมหาสารคาม แล้วทำการ

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) หลังจากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้รับวิเคราะห์แล้ว มาบูรณาการและเชื่อมโยงกัน เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการวิเคราะห์ผลในขั้นต่อไป

3.2 คำถามการวิจัยข้อที่ 2 : ผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว ศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว และหลักการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน มีผลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม

ในการวิจัยข้อนี้เพื่อค้นหาคำตอบเกี่ยวกับประเด็นที่มีผลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจังหวัดมหาสารคาม โดยศึกษาจากผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว ศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว และหลักการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย ดังนี้

3.2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) การสำรวจพื้นที่ตัวอย่าง และติดต่อประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 5 แห่ง โดยวิธีการสังเกต พูดคุยกับตัวแทนประชาชนซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยว เกี่ยวกับประเด็นที่มีผลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยศึกษาจากผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว ศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว และหลักการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

2) หลังจากที่ได้มีการทำการสำรวจ (Pre-survey) ข้อมูลที่ได้จากหัวข้อที่ 1) แล้ว จากนั้นก็นำข้อมูลที่ได้รับมาสร้างแบบสัมภาษณ์ ซึ่งแบบสัมภาษณ์ดังกล่าวนี้มีข้อคำถามชนิดมีโครงสร้าง (Structured Questions) เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพและผลที่ได้สามารถตอบคำถามการวิจัยได้อย่างถูกต้องและครบถ้วน โดยโครงสร้างของแบบสัมภาษณ์ถูกแบ่งออกเป็น 2 ส่วนประกอบด้วย

2.1) ข้อมูลพื้นฐานของตัวแทนประชาชนซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 5 แห่ง

2.2) ข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นที่มีผลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

2.2.1) ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว

2.2.2) ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว

2.2.3) ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อหลักการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

3) การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยนำแบบสัมภาษณ์ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบเพื่อให้ครอบคลุมเนื้อหา การสื่อความหมายและให้ข้อเสนอแนะ เพื่อปรับปรุงและแก้ไขแบบสัมภาษณ์ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ด้วยการจัดทำหนังสือขอความร่วมมือในการพิจารณาตรวจสอบเครื่องมือไปยังผู้ทรงคุณวุฒิ

4) สถิติที่ใช้สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยทำการสรุปและสังเคราะห์ โดยการใช้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) และใช้คอมพิวเตอร์ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับ

3.2.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลนี้จะเกี่ยวข้องกับดำเนินการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวกและพัฒนาฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวเดิมให้ดี แหล่งท่องเที่ยวใหม่ให้ทันกับความต้องการของนักท่องเที่ยว จัดศูนย์กลางด้านบริการท่องเที่ยว และให้ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวแก่ผู้ประกอบการ และส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในรูปแบบที่หลากหลาย ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการ ดังนี้

1) ศึกษา รวบรวม วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นที่มีผลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจังหวัดมหาสารคาม จากเอกสาร ตำรา บทความ วารสาร นิตยสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย โดยข้อมูลทุกข้อมูมนี้อาจได้มาจากแหล่งต่าง ๆ เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานเขตจังหวัดขอนแก่น วนอุทยานแห่งชาติจังหวัดขอนแก่น เป็นต้น ซึ่งข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้ได้ถูกนำมาใช้ประกอบการสร้างข้อสอบถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์

2) ทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญก็คือ ชุมชนท้องถิ่นซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยว จังหวัดมหาสารคาม ได้แก่ ตัวแทนประชาชนในแหล่งท่องเที่ยว ในวันเสาร์ที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2554 เวลา 13.00-14.00 น. ณ หอประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลภูสันตรัตน์ โดยผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลหลักด้วยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 5 แห่ง ๆ ละ 2 คน ซึ่งกลุ่มบุคคลเหล่านี้เป็นผู้ที่มีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวโดยตรง จึงมีข้อมูลในเรื่องที่ผู้วิจัยต้องการเจาะลึกและมีข้อมูลจำนวนมาก อันมี

ความหมายต่อหลักการศึกษาศาสตร์และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์วิจัยโดยตรง ประกอบด้วย

2.1) คุณสมเกียรติ ลาวัลย์ บ้านเลขที่ 82 หมู่ที่ 8 ตำบลกุ้งสันต์
อำเภอนาคว จังหวัดมหาสารคาม

2.2) คุณไพจิตร โยแก้ว บ้านเลขที่ 57 หมู่ที่ 6 ตำบลกุ้งสันต์
อำเภอนาคว จังหวัดมหาสารคาม

2.3) คุณทรงศักดิ์ ประทุมขำ บ้านเลขที่ 68 หมู่ที่ 5 ตำบลนาคว
อำเภอนาคว จังหวัดมหาสารคาม

2.4) คุณอ่อนสี ประนามลา บ้านเลขที่ 84 หมู่ที่ 7 ตำบลพระราช
อำเภอนาคว จังหวัดมหาสารคาม

2.5) คุณจิรายุ ปัตตย์ บ้านเลขที่ 18 หมู่ที่ 7 ตำบลบัวมาศ
อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม

2.6) คุณจิราภรณ์ มีทอง บ้านเลขที่ 68 หมู่ที่ 7 ตำบลบัวมาศ
อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม

2.7) คุณจุฑารัตน์ มุลวงษ์ บ้านเลขที่ 41 หมู่ที่ 7 ตำบลบัวมาศ
อำเภอ จังหวัดมหาสารคาม

2.8) คุณสันติ รักษาเคน บ้านเลขที่ 34 หมู่ที่ 1 ตำบลหัวขวาง อำเภอ
โกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

2.9) คุณประมวล ผ่องสีงาม บ้านเลขที่ 56 หมู่ที่ 1 ตำบลหัวขวาง
อำเภอ โกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

2.10) คุณเรณณี นุสดี บ้านเลขที่ 32 หมู่ที่ 2 ตำบลหัวขวาง อำเภอ
โกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

โดยทำการศึกษาว่า มีประเด็นที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว ศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว และหลักการจัดการท่องเที่ยว อันอาจจะมีผลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

3.2.3 การจัดทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลต่างๆที่ได้จากการสัมภาษณ์นั้นมาทำการตรวจสอบความเรียบร้อยและความสมบูรณ์ก่อน จากนั้นจึงนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อค้นหารูปแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยว

3.3 คำถามการวิจัยข้อที่ 3 : รูปแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน จังหวัดมหาสารคาม โดยระบบห่วงโซ่อุปทาน ควรได้รับการพัฒนาไปในประเด็นใดบ้าง

3.3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) การสำรวจพื้นที่ตัวอย่าง และติดต่อประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยวิธีการสังเกต และการสัมภาษณ์พันธมิตรทางการค้าซึ่งเป็นผู้ประกอบการบริษัทนำเที่ยว ร้านอาหาร ที่พัก รีสอร์ท โฮมสเตย์ ร้านค้าปลีก และร้านจำหน่ายของที่ระลึก เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจังหวัดมหาสารคาม ด้วยระบบห่วงโซ่อุปทาน

2) หลังจากที่ได้มีการทำการสำรวจ (Pre-survey) ข้อมูลที่ได้จากหัวข้อที่ 1) จะถูกนำมาใช้ในการออกแบบสร้างข้อคำถามที่ใช้สัมภาษณ์ และผลที่ได้จะต้องสามารถตอบคำถามการวิจัยได้อย่างถูกต้องและครบถ้วน ซึ่งแบบสัมภาษณ์ที่ใช้สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ การสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการโดยใช้แนวคำถามสัมภาษณ์ทั้งรายบุคคลและกลุ่มบุคคลและการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการโดยการสนทนากับผู้เกี่ยวข้องอย่างเป็นทางการเอง โดยโครงสร้างของแบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

2.1) ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสถานภาพและศักยภาพของผู้ให้ข้อมูล
สำคัญ

2.2) การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน จังหวัดมหาสารคาม โดยระบบห่วงโซ่อุปทาน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน จังหวัดมหาสารคาม ด้วยระบบห่วงโซ่อุปทานด้านการลดต้นทุนในการดำเนินงาน

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน จังหวัดมหาสารคาม ด้วยระบบห่วงโซ่อุปทานด้านการเพิ่มคุณภาพการบริการ

3) การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยนำแบบสัมภาษณ์ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบเพื่อให้ครอบคลุมเนื้อหา การสื่อความหมายและให้ข้อเสนอแนะ เพื่อปรับปรุงและแก้ไขแบบสัมภาษณ์ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ด้วยการจัดทำหนังสือขอความร่วมมือในการพิจารณาตรวจสอบเครื่องมือ ไปยังผู้ทรงคุณวุฒิ

4) สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง

ประกอบด้วยการสังเกต โดยใช้แนวคำถาม สมุดจดบันทึกข้อมูล เครื่องบันทึกเสียง และกล้องถ่ายภาพในการสัมภาษณ์

3.3.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ การสัมภาษณ์พันธมิตรทางการค้า ซึ่งเป็นผู้ประกอบการบริษัทนำเที่ยว ร้านอาหาร ที่พัก รีสอร์ท โฮมสเตย์ ร้านค้าปลีก และร้านจำหน่ายของที่ระลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลของรูปแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน จังหวัดมหาสารคาม ด้วยระบบห่วงโซ่อุปทาน จัดขึ้นในวันเสาร์ที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2554 เวลา 14.00-15.30 น. ณ หอประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลคูสำราญ

2) จัดและดำเนินการจัดประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ ชุมชนท้องถิ่นซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยว จังหวัดมหาสารคาม ทั้ง 5 แห่ง โดยจัดขึ้นในวันเสาร์ที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2554 เวลา 15.30-18.00 น. ณ หอประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลคูสำราญ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ระดับศักยภาพภูมิปัญญาของชุมชน และแนวทางการพัฒนาร่วมกันทั้งแนวกว้างและแนวลึก ระหว่างบุคลากรที่รับผิดชอบจากหน่วยงานทั้งภาครัฐบาล ภาคธุรกิจเอกชน ตัวแทนประชาชนในแหล่งท่องเที่ยว และพันธมิตรทางการค้า ซึ่งเป็นผู้ที่มีความเกี่ยวข้องในการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน จังหวัดมหาสารคามด้วยระบบห่วงโซ่อุปทาน เพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันทางธุรกิจ ในเขตพื้นที่เป้าหมาย

3.3.3 การจัดการและการวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากที่ได้ทำการวิจัยและประมวลรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลและกระบวนการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ตามวิธีการในหัวข้อที่ 3.3.1 และ 3.3.2 แล้ว จากนั้นได้ทำการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยการรวบรวมข้อมูล การตรวจสอบ และการประมวลข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลทั้งแนวกว้างและแนวลึก ทั้งนี้เพื่อนำข้อมูลที่ได้รับมาพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวให้มีความยั่งยืนต่อไป ซึ่งถือเป็นการประเมินผลและตรวจสอบผลการวิจัย (Undertaking Research)

บทที่ 4

ความเป็นมาและสภาพปัญหาของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดมหาสารคาม

มหาสารคาม เป็นจังหวัดที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจการท่องเที่ยวซึ่งมีความหลากหลาย อาทิ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์/วัฒนธรรม ได้แก่ พระธาตุนาดูน ซึ่งมีการขุดพบหลักฐานทางประวัติศาสตร์และ โบราณคดีที่แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองในอดีต นอกจากนี้แล้ว ยังได้รับอิทธิพลของศาสนาพราหมณ์ ผ่านมาทางชนชาติขอมในรูปแบบสมัยลพบุรี เช่น กู่สันตรัตน์ พระพุทธรูปร่างเมือง และพระพุทธรูปยืนมงคล ถือเป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์สมัยทวารวดีที่ชาวมหาสารคามนับถือกันมาช้านาน เป็นต้น นอกจากนี้แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมแล้วยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ จัดเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ล้วนสวยงามน่าท่องเที่ยว เช่น วนอุทยาน โกสุมพิ์ ติดอยู่กับลำน้ำชี มีลิงแสม ลิงสีทองที่อาศัยอยู่หลายร้อยตัว เขตห้ามล่าสัตว์ป่าดูนลำพัน เป็นป่าธรรมชาติที่คงความอุดมสมบูรณ์ มีปูแ้งหรือปูทูลกระหม่อม เป็นปูน้ำจืดที่มีความสวยงาม อาศัยอยู่ เป็นต้น

ก่อนที่จะทำการวิเคราะห์ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ โบราณคดี ผู้วิจัยขอเสนอประวัติของจังหวัดมหาสารคาม แหล่งท่องเที่ยว และสภาพปัญหาของแหล่งท่องเที่ยว ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ศึกษาสามารถมองภาพรวมของจังหวัดมหาสารคามได้อย่างชัดเจนและเป็นระบบมากยิ่งขึ้น ดังต่อไปนี้

1. ประวัติของจังหวัดมหาสารคาม

เมืองมหาสารคาม ถือว่าเป็นเมืองแหล่ง โบราณคดีที่สำคัญและยาวนานมาหลายร้อยปี เพราะได้พบหลักฐานทาง โบราณคดีที่ได้รับอิทธิพลทางพุทธศาสนา ตั้งแต่สมัยคุปตะตอนปลายและปาละวะของอินเดีย ผ่านเมืองพุกามมาในรูปแบบแบบของศิลปะสมัยทวารวดี เช่น บริเวณเมืองกันทรวิชัย (โคกพระ) และเมืองนครจำปาศรี โดยพบหลักฐานเป็นพระยืนกันทรวิชัย พระพิมพ์ดินเผา ตลอดจนพระบรมสารีริกธาตุ นอกจากนี้แล้วยังได้รับอิทธิพลของศาสนาพราหมณ์ ผ่านมาทางชนชาติขอมในรูปแบบสมัยลพบุรี เช่น กู่สันตรัตน์ กู่บ้านเขวา

หมู่บ้านแดง กุ๋บัวมาศ และกุ๋อื่นๆ รวมถึงเทวรูปและเครื่องปั้นดินเผาของขอมอยู่ตามคิวคินทั่ว ๆ ไปในจังหวัดมหาสารคาม

จังหวัดมหาสารคามตั้งอยู่ตอนกลางของภาคอีสาน มีชนหลายเผ่า เช่น ชาวไทยพื้นเมือง พุคภาษาอีสาน ชาวไทยย้อ และชาวภูไท ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมจารีตประเพณี “ฮีดลีสอง” ประกอบอาชีพด้านกสิกรรมเป็นส่วนใหญ่ มีชีวิตอย่างเรียบง่าย มีการไปมาหาสู่กัน ช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยกันตามแบบของคนอีสานทั่วไป เมืองมหาสารคามนี้ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้บรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ยกบ้านลาดกุดยางใหญ่ขึ้นเป็นเมือง เมื่อวันที่ 22 สิงหาคม พ.ศ. 2408 โดยแยกพื้นที่และพลเมืองราวสองพันคนมาจากเมืองร้อยเอ็ด แล้วโปรดเกล้าฯ ให้ท้าวมหาชัย (กวาดภูฏานนท์) เป็นพระเจริณราชเดชและเป็นเจ้าเมือง มีท้าวบัวทองเป็นผู้ช่วยขึ้นกับเมืองร้อยเอ็ด ต่อมาโปรดเกล้าฯ ให้แยกเมืองมหาสารคามขึ้นกับกรุงเทพฯ เมื่อพ.ศ. 2412 และร้อยเอ็ดได้แบ่งพลเมืองอีกเจ็ดพันคน พลเมืองเดิมอพยพมาจากเมืองจำปาศักดิ์ที่ท้าวมหาชัยและท้าวบัวทองนั้นเป็นหลานโดยตรงของพระยาขัติยวงศา (สีลัง) เจ้าเมืองคนที่ 2 ของเมืองร้อยเอ็ด เดิมกองบัญชาการของเมืองมหาสารคามตั้งอยู่ที่เนินสูงแห่งหนึ่งใกล้กุดนางใย ได้สร้างศาลเจ้าพ่อหลักเมืองและศาลมเหศักดิ์ขึ้นเป็นที่สักการะของชาวเมือง ต่อมาสร้างวัดตอนเมืองแล้วเปลี่ยนชื่อเป็นวัดข้าวฮ้าว (วัดธัญญาวาส) แล้วย้ายกองบัญชาการไปอยู่ร่มหนองกระทุ่มด้านเหนือของวัดโพธิ์ศรีปัจจุบัน ในปี พ.ศ. 2456 หม่อมเจ้านพมาศ นวรัตน์ เป็นปลัดมณฑลประจำจังหวัด โดยความเห็นชอบของพระมหาอำมาตยาธิบดี (เส็ง วิริยะศิริ) ได้ย้ายศาลากลางมาอยู่ ณ ที่ตั้งศาลากลางหลังเดิม (ที่ว่าการอำเภอเมืองปัจจุบัน) และในปี พ.ศ. 2542 ได้ย้ายศาลากลางมาอยู่ ณ ที่ตั้งปัจจุบัน

จังหวัดมหาสารคาม ตั้งอยู่ใจกลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีบรรยากาศเต็มไปด้วยความสงบ และเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จึงได้ชื่อว่า “ตักศิลาแห่งอีสาน” เนื่องจากมีสถานบันการศึกษาอยู่หลายแห่ง อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครไปตามเส้นทางรถยนต์เป็นเส้นทางประมาณ 470 กิโลเมตร มีเนื้อที่ 5,291,68 ตารางกิโลเมตร ภูมิประเทศเป็นที่ราบลูกคลื่นไม่มีภูเขา มีแม่น้ำไหลผ่าน พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นทุ่งนา มีอาณาเขตทิศเหนือ ติดกับจังหวัดกาฬสินธุ์ ทิศใต้ ติดกับจังหวัดกาฬสินธุ์และจังหวัดบุรีรัมย์ ทิศตะวันออก ติดกับจังหวัดร้อยเอ็ด และทิศตะวันตก ติดกับจังหวัดขอนแก่น การปกครองแบ่งออกเป็น 11 อำเภอ กับ 2 กิ่งอำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอกันทรวิชัย อำเภอโกสุมพิสัย อำเภอวาปีปทุม

อำเภอบรบือ อำเภอนาเชือก อำเภอนาคูน อำเภอแกดำ อำเภอยางสีสุราช อำเภอเขียงยืน อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย กิ่งอำเภอชื่นชม กิ่งอำเภอคูสร้าง

การเดินทางรถยนต์ส่วนบุคคล จากกรุงเทพฯ เดินทางไปตามทางหลวงหมายเลข 1 พหลโยธิน) แล้วต่อด้วยทางหลวงหมายเลข 2 (มิตรภาพ) ที่จังหวัดสระบุรี ผ่านจังหวัดนครราชสีมา ทางหลวงหมายเลข 226) เข้าจังหวัดบุรีรัมย์ทางหลวงหมายเลข 219) ผ่านอำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย อำเภอบรบือ เข้าสู่จังหวัดมหาสารคาม รวมระยะทางประมาณ 475 กิโลเมตร หรือจากกรุงเทพฯ เดินทางไปตามทางหลวงหมายเลข 1 พหลโยธิน) แล้วต่อด้วยทางหลวงหมายเลข 2 (มิตรภาพ) ที่จังหวัดสระบุรี ผ่านจังหวัดนครราชสีมาถึงอำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่นแล้วเลี้ยวขวาไปตามถนนหมายเลข 24 (ถนนแจ้งสนิท) ผ่านอำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม เข้าสู่ตัวเมืองมหาสารคาม

1.1 งานประเพณีของจังหวัดมหาสารคาม

1.1.1 ประเพณีงานบุญบั้งไฟอำเภอพยัคฆภูมิพิสัย บริเวณสถานีขนส่งผู้โดยสาร สนามหน้าที่ว่าการอำเภอพยัคฆภูมิพิสัย มีการประกวดบั้งไฟสวยงาม ประกวดขบวนแห่บั้งไฟสวยงาม แข่งขันการจุดบั้งไฟขึ้นสูง ในระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงเดือนมิถุนายนของทุกปี

1.1.2 ประเพณีแห่เทียนพรรษาอำเภอนาเชือก บริเวณสนามหน้าที่ว่าการอำเภอนาเชือก มีการจัดขบวนแห่เทียนพรรษา พิธีถวายเทียนพรรษา ในระหว่างปลายเดือนกรกฎาคมถึงต้นเดือนสิงหาคม (วันเข้าพรรษาของทุกปี)

1.1.3 งานออกซอนกลางยาวชาววาปีปทุม บริเวณหน้าที่ว่าการอำเภอวาปีปทุม มีการประกวดการแข่งขันกลองยาว ออกธำมรงค์ของที่ระลึกที่เป็นผลิตภัณฑ์ของตำบล ประกวดครีตกองยาว ในระหว่างกลางมีนาคมของทุกปี

1.1.4 งานนมัสการพระธาตุนาคูนและงานประเพณีเดือน 12 บริเวณพุทธมณฑล อีสานพระธาตุนาคูน อำเภอนาคูน มีการบูชาพระธาตุ ทำบุญตักบาตร เวียนเทียน ชมการแสดง แสง สี เสียง ชุดจำปาศรีนาฏการค์ ในระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ของทุกปี

1.1.5 งานบุญเบิกฟ้า บริเวณสนามหน้าที่ว่าการอำเภอเมือง มีการจัดขบวนแห่ประเพณีหึ่งถิ้น มีการบวงสรวงพระแม่โพสพ งานกาชาด ในระหว่างปลายเดือนมกราคมถึงต้นเดือนกุมภาพันธ์ของทุกปี

1.1.6 งานรณรงค์อนุรักษ์พันธุ์กบในฤดูวางไข่ และของดีในอำเภอแกดำ บริเวณหน้าที่ว่าการอำเภอแกดำ มีการประกวดขบวนแห่ ประกวดหุ่นกบ ประกวดกบใหญ่ ประกวดผ้าไหม ประกวดครีตกบ ประกวดอาหารจากกบ ฯลฯ ในระหว่างกลางเดือนพฤษภาคมของทุกปี

1.1.7 งานบุญพาข้าวลึง บริเวณวนอุทยานโกสัมพี อำเภอโกสุมพิสัย มีการเลี้ยงอาหารลึง ในระหว่างต้นเดือนเมษายนของทุกปี

1.1.8 งานกะล่ำปลีเงินล้าน บริเวณที่ว่าการอำเภอชื่นชม มีการจัดขบวนแห่กะล่ำปลีเงินล้าน ประกวดกะล่ำปลี ประกวดการทอเสื่ออก ประกวดธิดากะล่ำปลี ประกวดร้องเพลง ประกวดสาวประเภทสอง มีมหรสพทุกคืน ในระหว่างปลายเดือนธันวาคมของทุกปี

1.1.9 ประเพณีแห่เทียนพรรษา (วันขึ้น 15 ค่ำเดือน 8) บริเวณหน้าที่ว่าการอำเภอเมืองมหาสารคาม มีการแห่เทียนพรรษา ในวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 8 ของทุกปี

1.1.10 งานประเพณีลอยกระทง (วันขึ้น 15 ค่ำเดือน 12) บริเวณริมครองสมถวิลราษฎร์ อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม มีการลอยกระทง มีมหรสพ ในวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 12 ของทุกปี

1.2 พิพิธภัณฑ์ของจังหวัดมหาสารคาม

1.2.1 พิพิธภัณฑ์บ้านบ้านเชียงเหียน ห่างจากอำเภอเมืองมหาสารคาม 7 กิโลเมตร ไปตามเส้นทางมหาสารคาม-ร้อยเอ็ด ชมเมืองโบราณเชียงเหียน ตำนานเมืองเชียงเหียน หนองหาน และฟ้าแดดสูงยาง ตลอดจนชมพิพิธภัณฑ์ของหมู่บ้านด้วย

1.2.2 พิพิธภัณฑ์วัดมหาชัย ตั้งอยู่ในอำเภอเมืองมหาสารคาม เป็นสถานที่เก็บรวบรวมโบราณวัตถุของภาคอีสาน เช่น ใบเสมาหิน พระพุทธรูปในสมัยโบราณ บานประตูคันทวยแกะสลัก อายุประมาณ 100-200 ปี นอกจากนี้ยังเป็นที่ยึดรวบรวมวรรณคดีภาคอีสานและพระธรรม-ใบลาน อยู่เป็นจำนวนมาก

1.2.3 หมู่บ้านปั้นหม้อ ตั้งอยู่ที่ตำบลเขวา ห่างจากอำเภอเมืองไปตามถนนสายมหาสารคาม-ร้อยเอ็ด (208) ประมาณ 4 กิโลเมตร และแยกซ้ายเข้าไปอีกประมาณ 1 กิโลเมตร ทางลูกรัดแน่นเป็นหมู่บ้านใหญ่ประมาณ 100 หลังคาเรือน ทุกบ้านมีอาชีพปั้นหม้อดินเผา ซึ่งชาวบ้านใช้เป็นหม้อน้ำ หม้อแกง กรรมวิธีทำยังเป็นแบบโบราณดั้งเดิม ดังคำขวัญที่ว่า “พุทธมณฑลอีสาน-ถิ่นฐานอารยธรรม-ผ้าไหมล้ำเลอค่า-ตัดกลีตานคร”

1.2.4 พุทธมณฑลอีสาน หมายถึง พระธาตุนาดูนที่สร้างขึ้นเมื่อพ.ศ. 2528 เพื่อบรรจุพระบรมสารีริกธาตุขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตั้งอยู่โคกคงเค็ง ณ บริเวณป่าสาธารณะ ตำบลนาดูนและตำบลคงบัง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม และต่อมาคณะรัฐมนตรีได้มีมติให้เป็นพุทธมณฑลอีสาน เมื่อปี พ.ศ. 2530

1.2.5 ถิ่นฐานอารยธรรม หมายถึง สถานที่ที่เป็นที่ตั้งเมืองโบราณหลายแห่ง ได้แก่ เมืองนครจำปาศรี เมืองคันธารวิสัย เมืองโบราณที่ค้นพบบ้านเชียงเหียนและบ้านแกดำ

1.4.6 ผ้าไหมล้าเลอค่า หมายถึง การเป็นเมืองที่มีการทอผ้าพื้นเมืองกันมาก ทั้งผ้าไหม และผ้าฝ้าย ซึ่งผ้าไหมของจังหวัดมหาสารคาม มีคุณภาพดี สามารถทำรายได้ให้เกษตรกรผู้เลี้ยงไหมมากพอสมควรในแต่ละปี

1.2.7 ดักสิลานคร หมายถึง การที่มหาสารคามเป็นจังหวัดที่มีการศึกษามากที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กล่าวคือ มีสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา จำนวน 5 แห่ง ระดับอาชีวศึกษา 3 แห่ง และเป็นการศึกษาในระดับโรงเรียนอีก 666 แห่ง

จากการศึกษาเบื้องต้นพอสรุปได้ว่า จังหวัดมหาสารคาม จัดเป็นเมืองแหล่งโบราณคดีที่สำคัญและยาวนานมาหลายร้อยปี มีลักษณะภูมิประเทศเป็นพื้นที่ราบลุ่ม ไม่มีภูเขา โดยทั่วไปจะมีแหล่งโบราณสถานเก่าแก่อยู่หลายแห่งที่บ่งบอกให้ทราบว่า จังหวัดมหาสารคามเป็นจังหวัดที่มีอารยธรรมที่ยาวนาน ดังนั้นการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับจังหวัดมหาสารคาม จึงเป็นการศึกษาในเบื้องต้นเกี่ยวกับพื้นที่ทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้นำข้อมูลดังกล่าวมาประกอบเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาถึงโอกาสที่นักท่องเที่ยวจะเข้ามาเที่ยวและเยี่ยมชมแหล่งโบราณสถานของจังหวัดมหาสารคาม

2. แหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม

มหาสารคาม เป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ใจกลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีบรรยากาศเต็มไปด้วยความสงบ และแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์/วัฒนธรรมและแหล่งท่องเที่ยวสถานที่พักผ่อน เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวที่เป็นการผสมผสานระหว่างการนำวิถีการดำเนินชีวิต วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเป็นอยู่ของชาวชนบท รวมทั้งทัศนียภาพของธรรมชาติอันสวยงาม มาจัดให้มีระบบการบริหารจัดการโดยชุมชนท้องถิ่น ซึ่งเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับธรรมชาติและวัฒนธรรมบนพื้นที่จริง และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว ก่อให้เกิดความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และเป็นการพักผ่อนหย่อนใจ รวมทั้งเป็นการอนุรักษ์พื้นที่ที่มีคุณภาพและยั่งยืนต่อไป (การท่องเที่ยวจังหวัดมหาสารคาม, 2554 : เว็บไซต์)

2.1 แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์/วัฒนธรรม

2.1.1 พระธาตุนาถุน พุทธมณฑลแห่งอีสาน ตั้งอยู่ที่บ้านนาถุน เป็นเขตที่มีการขุดพบหลักฐานทางประวัติศาสตร์โบราณคดีที่แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองในอดีต เพราะบริเวณนี้ได้เคยเป็นที่ตั้งของนครจำปาศรีมาก่อน ค้นพบโบราณวัตถุต่างๆ และที่สำคัญคือ การขุดพบสถูปบรรจุพระบรมสารีริกธาตุบรรจุในดัลป์ทองคำเงินและสำริด ซึ่งสันนิษฐานว่า มีอายุอยู่ใน

พุทธศตวรรษที่ 13-14 สมัยทวารวดี รัฐบาลจิงอุมัติให้ดำเนินการก่อสร้างพระธาตุนาคูนขึ้น ในเนื้อที่ 902 ไร่ โดยบริเวณรอบ ๆ จะมีพิพิธภัณฑ์ทางศาสนาและวัฒนธรรมสวนรุกขชาติ สวนสมุนไพร ทำการตกแต่งให้เป็นสถานที่สำคัญทางพุทธศาสนา

2.1.2 ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง หลักเมืองมหาสารคามสร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2408 โดย เจ้าเมืองมหาสารคาม คือ ท้าวมหาชัย อัญเชิญเจ้าพ่อหลักเมืองมาประทับ เพื่อเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ คู่บ้านคู่เมือง นับเป็นอีกสถานที่หนึ่งที่ชาวจังหวัดมหาสารคาม ให้ความเคารพนับถือกันมาก

2.1.3 กุ่มหาธาตุ (ปราสาทกุ่มบ้านเขว) ตั้งอยู่ที่บ้านเขว ตำบลเขว อำเภอเมือง ห่างจากตัวเมืองไปตามถนนแจ้งสนิท 13 กิโลเมตร เป็นโบราณสถานที่มีอายุก่อสร้างใน ปรมาณพุทธศตวรรษที่ 18 ทำด้วยศิลาแลงเป็นรูปกระโจมสี่เหลี่ยม สูงจากพื้นดินถึงยอด 4 วา กว้าง 2 วา 2 ศอก ภายในปราสาทมีเทวรูปทำด้วยดินเผา 2 องค์ นั่งขัดสมาธิ ประนมมือ ถือสังข์ มีกำแพง ทำด้วยศิลาแลงล้อมรอบ โคปุระอยู่แนวด้านทิศตะวันออกเป็นทางเข้าออกภายใน กำแพงเพียงด้านเดียว บรรณาลัยอยู่ภายในกำแพงแก้วด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้ มีทางเข้าใน ปราสาทประธานเพียงด้านเดียว คือ ทิศตะวันออก ส่วนอีก 3 ด้าน เป็นประตูหลอก กรอบประตู และทับหลังเป็นหินทราย กรมศิลปากร ได้ทำการขุดแต่งเรียบร้อยแล้ว

2.1.4 พิพิธภัณฑ์วัดมหาชัย อาคารพิพิธภัณฑ์ เป็นรูปทรงไทยประยุกต์ ชั้นบนจัด แสดงเครื่องปั้นดินเผาสมัยต่างๆ และชิ้นส่วนสถาปัตยกรรมของปราสาทหิน ตลอดจนซากสัตว์ ต่างๆ ส่วนชั้นล่างเก็บตู้พระธรรม หีบพระธรรม และคัมภีร์ใบลานจำนวนมาก โบราณวัตถุชิ้น สำคัญภายในพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ ได้แก่ ประติมากรรมหิน ซึ่งบางท่านเชื่อว่าเป็นรูปพระไภษัชย คุรุไวฑูรยประภา ซึ่งเดิมอยู่ที่กุ่มบ้านเขว (กุ่มหาธาตุ) เมื่อจะมีงานสงกรานต์ก็ต้องมาอัญเชิญ กลับไปประกอบพิธีทุกปี ทางวัดมหาชัยยังมีโบราณวัตถุจัดเก็บอยู่ในอาคารชั่วคราวอีกสอง หลัง หลังหนึ่งใช้เก็บเครื่องไม้แกะสลักของอีสานโบราณ เช่น ธรรมาสันน์ บานประตู หน้าต่าง เป็นต้น ส่วนอีกหลังหนึ่งเก็บโบราณวัตถุที่เป็นหิน เช่น ใบเสมา ฐานรูปเคารพ และศิวลึงค์ เป็นต้น ส่วนบรรดาใบเสมา ที่ไม่มีภาพสลัก หรือชิ้นส่วนฐาน เสาที่เป็นหินสลักขนาดใหญ่ก็จะ นำไปจัดวางไว้ทั่วไปในบริเวณวัดโดยรอบ

2.1.5 กู่สันตรัตน์ เป็นปราสาทหินที่สร้างขึ้นในสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 เป็น ศิลปะขอม อายุระหว่างพ.ศ.1700-1750 ตัวปราสาทสร้างด้วยศิลาแลง เป็นแท่งสี่เหลี่ยมเหมือน กุ่มหาธาตุ และมีทับหลังประตูมุขหน้าจำหลักลายงดงามหน้าคู่

2.1.6 พระพุทธรูปมิ่งเมือง หรือพระพุทธรูปสุวรรณมาลี สร้างด้วยหินทรายแดง เป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์สมัยทวารวดีที่ชาวมหาสารคามนับถือกันมา ประดิษฐานที่วัด

สุวรรณवास ตำบล โลกพระ อำเภอ กันทรวิชัย

2.1.7 พระพุทธรูปยืนมงคล เป็นพระพุทธรูปสมัยทวารวดีสร้างขึ้นด้วยหินทรายแดง เหมือนพระพุทธรูปมิ่งเมือง พระพุทธรูปทั้งสององค์นี้สร้างขึ้นในเวลาเดียวกันคือ เมื่ออำเภอ กันทรวิชัยฝนแล้ง ผู้ชายสร้างพระพุทธรูปมิ่งเมือง ผู้หญิงสร้างพระพุทธรูปยืนมงคลเสร็จพร้อมกันแล้วทำการฉลองอย่างมโหฬาร ปรากฏว่าตั้งแต่ได้สร้างพระพุทธรูปทั้งสององค์แล้วฝนก็ตกต้องตามฤดูกาล พระพุทธรูปยืนมงคลตั้งอยู่ที่ตำบลคันธารราษฎร์ อำเภอ กันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

2.1.8 หัตถกรรมบ้านหนองเขื่อนช้าง หมู่บ้านนี้มีชื่อเสียงในการทอผ้าไหมและผ้าฝ้าย ชาวบ้านแทบทุกครัวเรือนทอผ้าและผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปไว้จำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว เช่น ผ้าไหม ผ้าฝ้าย ผ้าพันคอ ผ้าคลุมไหล่ เสื้อ กางเกงขาก๊วย หมอนจิด กระเป๋า ยาม และอื่นๆ เป็นต้น นับเป็นแหล่งหัตถกรรมที่สำคัญของจังหวัด ซึ่งผู้คนในท้องถิ่นและผู้มาเยือนนิยมไปซื้อหาสินค้าพื้นเมืองที่มีคุณภาพดีและราคาย่อมเยา

2.1.9 สถาบันวิจัยวลัยรุกขเวช เป็นสถานที่ศึกษาเกี่ยวกับพันธุ์ไม้ อนุรักษ์ ขยาย และปรับปรุงพันธุ์ไม้ในภาคอีสาน ภายในสถาบันฯจะมีอุทยานลานไผ่ พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติ และพิพิธภัณฑ์บ้านอีสาน ซึ่งแต่ละแห่งมีความน่าสนใจเป็นอย่างมาก

1.1.10 สระคืออีสาน เป็นแหล่งน้ำธรรมชาติขนาดใหญ่ มีเนื้อที่ประมาณ 2,700 ไร่ มีอาณาเขตติดต่อกันหลายตำบล ตำบลเหล่าติดต่อกับบ้านคอนตูม บ้านเขวา และบ้านยางสินไชย รวมระยะทาง 3.5 กิโลเมตร อีกทั้งยังเป็นศูนย์กลางหรือสระคือของภาคอีสาน อยู่ที่บ้านเขวา ตำบลเหล่า ซึ่งขณะนี้เป็นที่สนใจทั้งภาครัฐ เอกชน ในการผลักดันและสนับสนุนพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญอีกแห่งหนึ่ง

2.1.11 บึงบอน เป็นหนองน้ำที่มีขนาดใหญ่ มีเนื้อที่ 120 ไร่ และมีถนนรอบบึง ซึ่งได้รับงบประมาณฯ จาก ททท. โดยมีความกว้าง 5 เมตร ยาว 2,689 เมตร นับว่าเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจอีกแห่งหนึ่ง อยู่ห่างจากวนอุทยานโกสัมพีประมาณ 100 เมตร

2.1.12 อุทยานมัจฉาโขงกุดหวาย บริเวณอุทยานตั้งอยู่ในกุดหวาย กุด คือ ลำน้ำที่ปลายค้ำวน เดิมบริเวณฝั่งกุดมีต้นหวายอยู่ทั่วไป ส่วนเนินดินกลางกุดและริมฝั่งน้ำมีหญ้าคา หญ้าแฝก และพันธุ์ไม้ท้องถิ่นหลายชนิด พระครูพิทักษ์ โกสัมพีสัย (ญาครุโฆ่ง) เจ้าอาวาสวัดโพธิ์ศรี ได้ไปตั้งสำนักสงฆ์ใน พ.ศ. 2527 ปัจจุบันคือ วัดพิทักษ์สามัคคีโพธิ์ศรี 2 ซึ่งเป็นศูนย์รวมชุมชนโขงกุดหวาย พ.ศ. 2533 กุดหวายตื่นเงินมากด้วยสวะ หน่วยราชการได้ขุดลอกคู่นี้ตามแนวเดิมที่เป็นรูปเกือกม้า พ.ศ. 2538 เกิดน้ำหลากล้นฝั่งน้ำชีทะลักเข้ากุดหวาย ทำให้ปลา

จากแม่น้ำมูล ว่ายทวนกระแสตามลำน้ำขึ้นเข้ามาอยู่ในโขงกุดหวาย เช่น ปลาเผา (ปลาเปาะ เป็นปลาไม่มีเกล็ด ลำตัวยาวประมาณ 2 ศอก ชอบว่ายตามผิวน้ำเพื่อหาอาหาร) ปลาคะเพียน ยี่สก นิล ไน และปลาท้องถิ่นอื่นรวมอยู่ด้วย ฯลฯ ปัจจุบันปลาเผามีมากกว่าปลาชนิดอื่น ๆ ต่อมาชาวบ้านและหน่วยราชการร่วมกันพัฒนาด้านต่าง ๆ มีการเสริมคันดินให้แข็งแรงปิดกั้น ทางน้ำไม่ให้ไหลลงชี ตกแต่งสถานที่ให้ร่มรื่นสวยงามเหมาะสำหรับเป็นแหล่งท่องเที่ยว พักผ่อน ดำเนินการโดยสภาวัฒนธรรมบ้านโขงกุดหวาย

2.1.13 พิพิธภัณฑ์นครจัมปาศรี เป็นสถานที่จัดแสดงและเก็บรวบรวมรักษา โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และเป็นแหล่งข้อมูลอาณาจักรจัมปาศรี นครโบราณสมัยทวารวดี อายุ ประมาณพุทธศตวรรษที่ 13-16 โดยก่อสร้างเมื่อปี พ.ศ. 2543 ภายในบริเวณองค์พระบรมธาตุ นาดูน (พุทธมณฑลอีสาน) ลักษณะเป็นอาคารทรงไทยประยุกต์ 2 หลังเชื่อมต่อกัน ภายในมีการจัดแสดงเรื่องราวต่าง ๆ ผ่านสื่อวีดิทัศน์โมเดลจำลองและบอร์ดข้อมูล แบ่งเป็น 4 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 พุทธศาสนา : ศาสตร์แห่งบูรพทิศ ส่วนที่ 2 พระบรมสารีริกธาตุ ส่วนที่ 3 การค้นพบที่ยิ่งใหญ่ที่นาดูน และส่วนที่ 4 พุทธมณฑลอีสาน สิ่งที่น่าสนใจคือ ส่วนที่ 3 ซึ่งมีการจัดแสดง เรื่องราวการค้นพบพระบรมสารีริกธาตุ ขนาดเท่าเมล็ดข้าวสารหัก วรรณะสี่ขาวุ่นคล้ายแก้ว มุกดา เมื่อปี พ.ศ. 2522 ในบริเวณเนินดิน แต่เดิมเป็นพระบรมธาตุเจดีย์โบราณสมัยทวารวดี องค์พระบรมสารีริกธาตุพบประดิษฐานในพอบทองคำ พอบเงิน และพอบสำริดซ้อนกัน บรรจุ ภายในสลูปลำริด นอกจากนี้มีการจัดแสดงเรื่องพระพิมพ์ในประเทศไทย และพระพิมพ์กรุพระ ชาดูนาดูน เป็นพระพิมพ์ดินเผาสมัยทวารวดี สามารถจำแนกรูปแบบได้ถึง 39 พิมพ์ โดยมีการ จัดทำหุ่นจำลองเนินโบราณสถาน และจัดแสดงผังตำแหน่งสลูปลำริด ประกอบวีดิทัศน์สรุป เหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้น

2.1.14 เขตห้ามล่าสัตว์ป่าดูนลำพัน ตั้งอยู่ที่บ้านนาเชือกหมู่ที่ 1 ตำบลนาเชือก อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอนาเชือกไปทางทิศใต้ ประมาณ 3 กิโลเมตร มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 311 ไร่ แตกต่างจากป่าทั่วไปคือ เป็นป่าน้ำซับหรือป่าพรุน้ำ จืด กล่าวคือ มีน้ำผุดขึ้นมาจากใต้ดินตลอดปี ดูนเป็นภาษาท้องถิ่น หมายถึง การค้นของน้ำใต้ดิน ลำพัน คือ พืช ตระกูลหญ้า คล้ายต้นกก บางท้องที่เรียกว่า ฐปฤยา ซึ่งมีมากในป่าดูนลำพัน โดยเฉพาะบริเวณที่มีน้ำขัง ในบริเวณป่าแห่งนี้ยังมีความหลากหลายทางชีวภาพ คือ มีสัตว์ป่านานาชนิด และที่สำคัญเป็นที่อยู่อาศัยของปูป่าที่ชาวบ้านเรียกว่า ปูแป้ง เป็นปูน้ำจืดที่มีลักษณะ พิเศษคือ มีสามสี ได้แก่ สีม่วง สีเหลืองส้ม และสีขาว นายประสาธน์ รัตนะปัญญา ได้นำปูชนิด นี้เสนอต่อศาสตราจารย์ไพฑูริย์ นัยเนตร ผู้เชี่ยวชาญเรื่องปู คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย เพื่อทำการศึกษาวิจัย ผลการวิจัยพบว่า เป็นปูที่สวยงามไม่เคยพบเห็นในที่ใดมาก่อนพร้อมกับนำเสนอรายงานต่อวงการชีววิทยาโลกว่าเป็นปูในวงศ์แรงกาน่า ต่อมาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้ทำหนังสือ กราบทูลขอพระราชทานพระราชนุญาตอัญเชิญพระนามาภิไธย สมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี เป็นนามปูป่าที่ค้นพบใหม่ของโลกชื่อว่า แรงกาน่าจุฬาภรณ แต่นิยมเรียกว่า ปูทูลกระหม่อม จากการสำรวจเมื่อปี พ.ศ. 2535 มีปูทูลกระหม่อม อาศัยอยู่ในป่าดงลำพันประมาณสองแสนตัว แต่ในปี พ.ศ. 2544 เหลือเพียงประมาณสี่พันตัว

2.1.15 ปูทูลกระหม่อม หรือปูแป๊ะ ได้รับพระราชทานชื่อ เมื่อวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2536 มีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า *Thaipotamon Chulaporn* ชื่อสามัญว่า Mealy Crab ลักษณะพิเศษคือ ตัวโตกว่าปูนา มีกระดองแข็ง สีสวยสด มีไข่ฟองโตขนาดเมล็ดนุ่นสีขาวขุ่นคล้ายเมล็ดข้าวโพดที่นึ่งสุกแล้ว มดหรือแมลงจะกินไข่ปูแป๊ะไม่ได้ อาศัยอยู่ในเฉพาะในรูเท่านั้น ไม่ออกมาออกบริเวณดิน หาอาหารกินบริเวณปากกรู ส่วนมากหากินในเวลากลางคืน ชอบกินลูกน้ำ ยุง แมลง กิ้งกือ ใส้เดือน การดำรงชีวิตชอบอยู่โดดเดี่ยว ไม่รวมกลุ่ม ผสมพันธุ์และวางไข่ราวเดือนกุมภาพันธ์-มีนาคม ลักษณะเด่นคือ กระดองเป็นสีม่วงเปลือกมันเงา ชอบแบ่ตา ชอบกระดอง และก้ามหนีบทั้งสองข้างมีสีเหลืองส้ม ตรงปลายก้ามหนีบขาเดินและบริเวณขอบข้างปากมีสีขาว ปูทูลกระหม่อมได้กำหนดให้เป็นสัตว์ป่าคุ้มครองลำดับที่ 14 ของสัตว์ป่าจำพวกที่ไม่มีกระดูกสันหลังในกฎกระทรวง ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2543) เพิ่มเติมจากบัญชีสัตว์ป่าคุ้มครองท้ายกระทรวงฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2537) เมื่อวันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2543 ในประกาศราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 117 ตอนที่ 3 วันที่ 28 มกราคม พ.ศ. 2543

2.1.16 วนอุทยานโกสัมพี กรมป่าไม้ได้ประกาศจัดตั้งเป็นวนอุทยานตามข้อเสนอของจังหวัดมหาสารคาม เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ลักษณะพื้นที่เป็นป่าทุ่งประมาณ 125 ไร่ริมฝั่งแม่น้ำชีในเขตเทศบาลตำบลหัวขวาง อำเภอโกสัมพีสัย ห่างจากตัวเมืองมหาสารคามประมาณ 28 กิโลเมตร เดิมชาวมหาสารคามเรียกป่าแห่งนี้เป็น่าบุงลิง หรือหนองบุง เพราะภูมิประเทศเป็นหนองน้ำและป่าไม้ตามธรรมชาติที่มีบรรยากาศร่มรื่น เป็นที่อาศัยของนกนานาชนิดและฝูงลิง นับพันตัว โดยเฉพาะลิงแสมสีทอง ซึ่งเป็นลิงชนิดหาได้ยากมารวมอยู่ด้วย ภายในป่ามีพรรณไม้หลากหลายชนิดและสำคัญ ได้แก่ ทองป่า กะเบา ยางนา หว้า ทองกวาว ตะโก สำหรับไม้พื้นล่างส่วนใหญ่ ได้แก่ เถวัลย์เปรียง หวาย ตดตะกั่ว มะดัน นมแมว คัดเค้า และไม้ไผ่ นอกจากนี้ยังมีต้นจามจุรี หรือก้ามปู ซึ่งชาวบ้านนำไปปลูกไว้ นอกจากจะมีพรรณไม้ดังกล่าวมาแล้ว ยังอุดมสมบูรณ์ไปด้วยไม้ที่มีค่านานาชนิด อาทิ มะค่าโมง ตะเคียนทอง ตะแบก

ใหญ่ เป็นต้น สำหรับต้นทองป่า มีชื่อเรียกหลายชื่อ เช่น โกสุม ดอกคำ สางคำ ลักษณะเป็นต้นไม้ขนาดใหญ่เปลือกเกลี้ยงสีชาวนวล ใบสีเขียวเป็นมัน แต่ละก้านจะมีใบจับก้านละ 29–34 ใบ ถ้าต้นใหญ่อายุมากโคนต้น จะมีสะเก็ดแห้งขรุขระขนาดใบจะเล็กลง ปัจจุบันสำรวจพบในวนอุทยาน จำนวน 13 ต้น ต้นทองที่กล่าวถึงพบเพียงแห่งเดียวในจังหวัดมหาสารคาม เป็นต้นไม้ในวรรณกรรมอีสาน และเป็นมงคลนามคู่มือเมืองโกสุมพิสัย คำว่า โกสุม ในภาษาบาลีแปลว่า ดอกคำ จัดเป็นต้นไม้หายากใกล้สูญพันธุ์ เนื่องจากสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติเปลี่ยนแปลงไป บริเวณต้นทองป่าเกิดนั้นเป็นเนินดินสูง ใกล้ศาลาพักผ่อนนักท่องเที่ยว คนและลิงเหยียบย่ำตลอดเวลา รวมถึงยานพาหนะที่วิ่งผ่านประจำทุกวัน อาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ไม่มีต้นทองป่าเล็ก ๆ เกิดขึ้นทดแทน ซึ่งอาจสูญพันธุ์ในอนาคต ภายในวนอุทยาน โกสุมพิสัย มีสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ให้ประชาชนเข้าไปกราบไหว้ศาลเจ้าปู่ เพื่อความเป็นสิริมงคลกับตนเองและครอบครัว สิ่งที่ทุกคนประทับใจก็คือ การให้อาหาร และหยอกล้อกับฝูงลิง ตลอดจนพักผ่อนตามจุดต่าง ๆ หรือชมธรรมชาติริมฝั่งลำน้ำชี ทุกๆปีในช่วงเทศกาลสงกรานต์ มีการจัดงานตามประเพณีและจัดอาหารเลี้ยงฝูงลิง ที่เรียกว่า งานพาข้าวลิง ซึ่งนักท่องเที่ยวให้ความสนใจเข้ามาชมเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ในบริเวณยังมีบึงบอน แหล่งน้ำตามธรรมชาติขนาดใหญ่ที่มีภูมิทัศน์สวยงาม มีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของชาวโกสุมพิสัยและนักท่องเที่ยว ส่วนบึงกุยที่เป็นบริเวณศูนย์กลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หรือสะเทืออีสานนั้น จะถูกพัฒนาให้เป็นศูนย์ข้อมูลและแหล่งท่องเที่ยวในอนาคต

2.2 แหล่งท่องเที่ยวสถานที่พักผ่อน

2.2.1 แก่งเลิงจาน เป็นอ่างเก็บน้ำที่มีขนาดใหญ่ ภายในบริเวณเป็นที่ตั้งของสถานีประมง ทำการเพาะพันธุ์ปลาจัดให้หลายจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ บริเวณโดยรอบของแก่งเลิงจาน มีทิวทัศน์สวยงาม

2.2.2 หาดวังโก (ค่ายลูกเสือสุตา) เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจแห่งหนึ่งในอำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งถูกพัฒนาให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว ตั้งอยู่ที่อำเภอท่าเตือ ตำบลหนองบอน อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม เปิดบริการ 08.00–18.00 น. ทุกวัน เป็นทะเลน้ำจืดที่มีเครื่องเล่นต่าง ๆ มากมาย อาทิ บานาน่าโบ้ท โคนัสสกี ยังมีเป็ดและร่วมไว้สำหรับนอนพักตากอากาศ อาบแดด มีร้านอาหารต่าง ๆ หลายร้านด้วยกัน

2.2.3 พัทธยานาเชือก เป็นอ่างเก็บน้ำจัดขนาดกลางที่ใหญ่ที่สุดในภาคอีสาน มีความยาวสันเขื่อนถึง 2,400 เมตร กว้าง 6 เมตร สูง 11.5 เมตร จุน้ำได้สูงสุด 43,000 ลบ.ม. เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ มีเกาะกลางน้ำ ตรงกลางน้ำเรียกว่าเกาะข่า (โนนข่า) เป็น

แหล่งน้ำที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีปลาบุงขนาดใหญ่รสชาติหวานเป็นที่ชื่นชอบของนักท่องเที่ยว บริเวณรอบ ๆ จะมีหาดและสถานที่พักผ่อนหย่อนใจตามจุดต่าง ๆ และจุดเล่นน้ำ

จากการศึกษาแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดมหาสารคาม สรุปได้ว่า มหาสารคาม เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีแหล่งท่องเที่ยวซึ่งมีความหลากหลายทางประวัติศาสตร์/วัฒนธรรม และเป็นสถานที่พักผ่อน ถือว่ามีความสำคัญต่อชีวิตเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่น โดยสามารถส่งเสริมให้เกิดการกระจายรายได้และการจ้างงานไปสู่คนในท้องถิ่น ทำให้ในท้องถิ่นมีอาชีพและมีรายได้ ในการซื้อสินค้าและบริการที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตที่ดีขึ้นได้ เป็นการช่วยยกระดับมาตรฐานการครองชีพของคนไทยในท้องถิ่นให้ดีขึ้น ยิ่งหากสามารถทำให้รายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชาชน ในเขตพื้นที่การท่องเที่ยวสูงขึ้น ก็จะมีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวขึ้นให้มีความน่าสนใจมากขึ้น ซึ่งผู้วิจัยได้นำแนวคิดที่ได้จากการศึกษาดังกล่าวนั้นมากำหนดเป็นขอบเขตด้านพื้นที่ โดยการศึกษาแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม ขอดฮิต 5 อันดับ มาใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ เพราะครอบคลุมแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี และแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรมในจังหวัดมหาสารคาม ดังนี้

- 1) พระธาตุนาดูน เป็นพุทธมณฑลแห่งอีสาน ซึ่งเป็นเขตที่มีการขุดพบหลักฐานทางประวัติศาสตร์โบราณคดีที่แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองในอดีต ตั้งอยู่ที่บ้านนาดูน เขตอำเภอนาดูน
- 2) กู่สันตรัตน์ เป็นปราสาทหินที่สร้างขึ้นในสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงของพระธาตุนาดูน ตำบลกู่สันตรัตน์ อำเภอนาดูน
- 3) วนอุทยานโกสัมพีนี วนอุทยานนี้เป็นที่อาศัยของนกต่างๆ และสิ่งมีชีวิตจำนวนมากหลายร้อยตัว ถึงแม้ที่นี่มีนิสัยไม่ดุร้าย สามารถเข้ารับของกินจากประชาชนที่นำไปให้ได้ ตั้งอยู่ที่ตำบลหัวขวาง ริมฝั่งแม่น้ำชี
- 4) อ่างเก็บน้ำห้วยค้อ (พิทยานาเขื่อน) เป็นอ่างเก็บน้ำจืดขนาดกลางที่ใหญ่ที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีเกาะกลางน้ำตรงกลางน้ำเรียกว่า เกาะป่า (โนนข่า) มีความอุดมสมบูรณ์ มีปลาบุงขนาดใหญ่ มีรสชาติหวานเป็นที่ชื่นชอบของนักท่องเที่ยว บริเวณรอบ ๆ จะมีหาดและสถานที่พักผ่อนหย่อนใจตามจุดต่าง ๆ และจุดเล่นน้ำ ตั้งอยู่ที่ตำบลเขวาไร่ อำเภอนาเชือก
- 5) เขตห้ามล่าป่าดูลำพัน เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะเป็นป่าธรรมชาติมีน้ำไหลเฉพาะที่ตลอดเวลาหรือที่เรียกว่าป่าน้ำซับ ซึ่งมีพืชและสัตว์ที่ไม่ค่อยพบในที่อื่น ๆ และหายาก เช่น ต้นลำพัน เห็ดลอบ ปลาออกกั้ง งูเขา และปูทูลกระหม่อม หรือปูแป้ง เป็นปูน้ำจืดที่สว

ที่สุดในโลก ตัวขนาดใหญ่กว่าปูนา ลำตัวมีหลายสี ได้แก่ ม่วง ส้ม เหลือง และขาว จะพบเฉพาะที่ป่าดงดิบแห่งนี้เท่านั้น ตั้งอยู่ที่ตำบลนาเชือก อำเภอนาเชือก

เพื่อให้ผู้ศึกษาสามารถที่จะมองภาพของแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม ทั้ง 5 แห่ง ได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงขอนำเสนอสภาพความเป็นมาของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง ซึ่งปรากฏรายละเอียดในหัวข้อตามลำดับ ดังต่อไปนี้

1) แหล่งท่องเที่ยวพระธาตุนาคูน

1.1) ประวัติการก่อสร้างเจดีย์พระธาตุนาคูน

เจดีย์พระธาตุนาคูน สร้างขึ้นเมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม พ.ศ. 2522 โดยได้รวบรวมสลูปลูกทั้ง 3 ส่วน จนครบและมอบให้ทางราชการ จากนั้นชาวจังหวัดมหาสารคามจึงได้จัดสร้างโครงการพุทธมณฑลอีสานขึ้น เพื่อเป็นศูนย์กลางของพระพุทธศาสนา ศิลปวัฒนธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กำหนดการก่อสร้างเจดีย์พระธาตุนาคูน ณ โถกคงเค็ง มีปริมาตร 902 ไร่เศษ ออกแบบและดำเนินการก่อสร้างเจดีย์พระธาตุนาคูนโดยกรมศิลปากร สูง 50.50 เมตร ฐานเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส กว้าง 35.70 เมตร ประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์ เมื่อวันที่ 21 ธันวาคม พ.ศ. 2528 โดยพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี การก่อสร้างสำเร็จบริบูรณ์เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2529 ค่าใช้จ่ายรวมเป็นเงินทั้งสิ้น 7,580,000 บาท (เจ็ดล้านห้าแสนแปดหมื่นบาทถ้วน) ดังภาพประกอบ

ภาพประกอบที่ 4.1 พระธาตุนาคูน

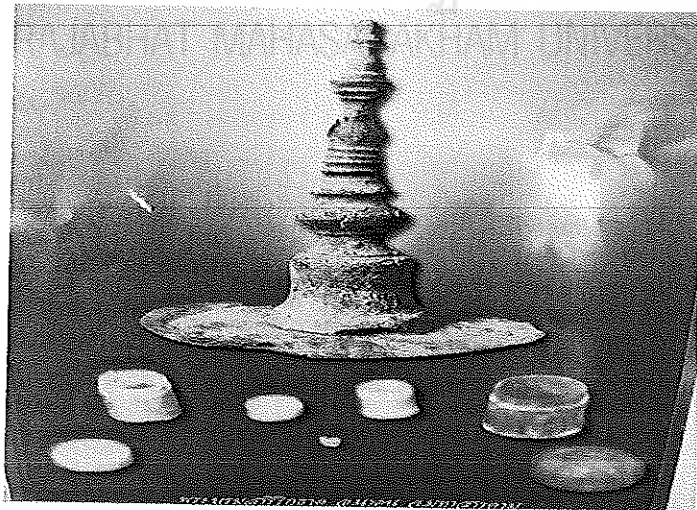
เมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน พ.ศ. 2530 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชเจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ์สยามมกุฎ

ราชกุมาร เสด็จพระราชดำเนินแทนพระองค์ มาทรงประกอบพิธีอัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุ
เข้าบรรจุในองค์เจดีย์พระธาตุนาดูนนี้ต่อมาจึงได้ เรียกว่า พระบรมธาตุนาดูน

1.2) ประวัติการขุดพบพระสารีริกธาตุ

เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2522 ได้ขุดพบพระพิมพ์ดินเผาในทีนาของ
นายทองดี ปะวะภูตา ซึ่งเป็นชาวโบราณสถาน ข่าวการขุดค้นได้กระจายออกไปอย่างรวดเร็ว
ทำให้ประชาชนทั่วทุกสารทิศหลั่งไหลกันมาเลี้ยงชีพขุดค้นอย่างมากมาย ต่อมาหน่วย
ศิลปากรที่ 7 จังหวัดขอนแก่น ได้เข้ามาทำการขุดแต่ง แต่กระทำไม่สำเร็จเพราะฝูงชนจำนวนมาก
เข้ามาแย่งชิง ต่อมาเมื่อวันที่ 8 มิถุนายน พ.ศ. 2522 ขุดพบพระสถูปบรรจุพระบรมสารีริก
ธาตุ สำหรับยอดสถูป หน่วยศิลปากร จังหวัดขอนแก่น ขุดพบ ส่วนรูปประฆัง นายบุญจันทร์
เกษแสนศรี เป็นผู้ขุดพบ แผ่นทองกสิบบัวรองรับ นายธีรยุทธ พลีสิ่ง ขุดพบ พระบรมสารีริก
ธาตุมีลักษณะดังเกร็ดแก้วสีขาวประดิษฐ์ในผอบ 3 ชั้น โดยชั้นในเป็นทองคำชั้นกลางเป็นเงิน
ชั้นนอกเป็นสำริดสอดซ้อนกันเรียงตามลำดับ และบรรจุในสถูปจำลองอีกชั้นหนึ่ง เป็นสถูป
โลหะทรงกลม สูง 24.4 ซม. ถอดออกได้เป็น 2 ส่วนส่วนยอดสูง 12.3 ซม. ส่วนองค์สถูปสูง
12.1 ซม. เมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม พ.ศ. 2522 กรมศิลปากร ได้จดทะเบียนสถูปบรรจุพระบรม
สารีริกธาตุขึ้นเป็นสมบัติของชาติ

สถูปบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ เป็นทองสำริดส่วนผอบจะอยู่ด้านในมี 3
ชั้น ชั้นในคือ ทองคำ ชั้นกลางคือ เงิน และชั้นนอกคือ สำริด ดังภาพประกอบ

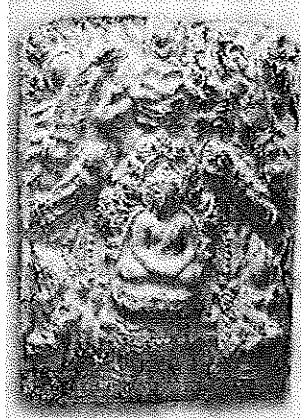
ภาพประกอบที่ 4.2 สถูปบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ

1.3) สิ่งศักดิ์สิทธิ์และของดีในอำเภอนาควน

พุทธมณฑลแห่งอีสานนี้ เป็นเขตที่มีการขุดพบหลักฐานทางประวัติศาสตร์ โบราณคดีที่แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองในอดีต ดังภาพประกอบ

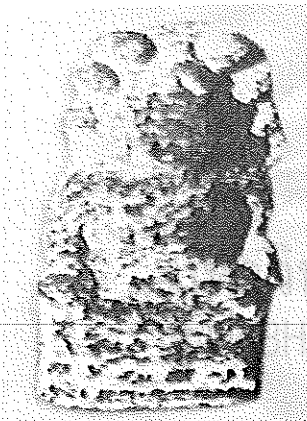
(1) พระพิมพ์นั่งเมือง

(2) พระพิมพ์ปาฏิหาริย์

(3) พระพิมพ์ปรกโพธิ์

(4) พระนาคปรก

(5) พระพิมพ์ประทานพร

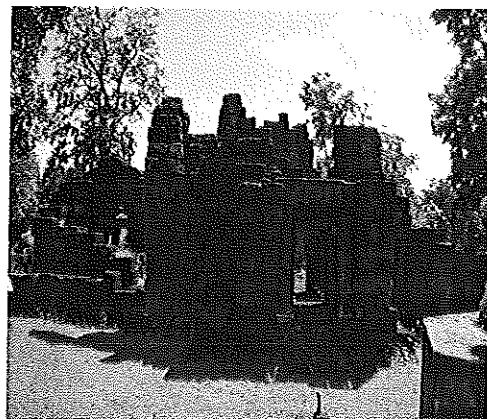
(6) พระพิมพ์เสด็จดาวดึงส์

ภาพประกอบที่ 4.3 พระชาตุนาควน

2) แหล่งท่องเที่ยวภูถันตรัตน์

ภูถันตรัตน์ อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอไปทางทิศตะวันออก ประมาณ 4 กิโลเมตร สร้างด้วยศิลาแลงเป็นโอโรคยาศาลที่สร้างขึ้นตามพระบรมราชโองการของพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 พระมหากษัตริย์ขอมในช่วงพุทธศตวรรษที่ 18 เป็นปราสาทหินที่มีปรากฏเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส มีมุขยื่นด้านหน้าไปทางทิศตะวันออก มีบรรณาลัยซึ่งเป็นที่เก็บคัมภีร์ทางศาสนาทางด้านมุมตะวันออกเฉียงใต้ หันหน้าเข้าหาปรากฏประธานอาคารทั้งสอง ล้อมรอบด้วยกำแพงซึ่งมีซุ้ม

ประตูทางด้านตะวันออกอีกที่หนึ่ง ส่วนทางด้านตะวันออกเฉียงเหนือของพระประธานเป็น
สระน้ำซึ่งก่อด้วยศิลาแลงลดชั้นลงไปตามลำดับ กุฏิสังครัตน์จะเป็นที่ประดิษฐานรูปเคารพหรือ
หอสวดมนต์ในพระพุทธศาสนานิกายมหายานจากชุดแต่ง ดังภาพประกอบ

ภาพประกอบที่ 4.4 บริเวณรอบกุฏิสังครัตน์

เมื่อ พ.ศ. 2515 พบประติมากรรมหินทราย 32 องค์ พระวัชรกรทำด้วยหินทรายสีเขียว
1 องค์ พระพุทธรูปนาคปรก 2 องค์ ลักษณะศิลปะแบบบายนได้ประกาศขึ้นทะเบียนโบราณ
สถานในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 52 ตอนที่ 75 วันที่ 8 มีนาคม พ.ศ.2478 ประกาศกำหนด
ขอบเขตโบราณสถานในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 99 ตอนที่ 155 วันที่ 21 ตุลาคม พ.ศ. 2525 พื้นที่
5 ไร่ 3 งาน 93 ตารางวา ปี พ.ศ. 2545 ได้รับงบประมาณจากกรมศิลปากรเพื่อบูรณะกุฏิสังครัตน์
งบประมาณ 2,770,000 บาท และขุดพบโบราณวัตถุ ดังนี้

- 1) พระโพธิสัตว์ 4 กร (ปรากฏหนึ่ง ขุดพบเมื่อวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2545)
- 2) พระวัชรปราณีทรงครุฑ (ขุดพบเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ. 2545)
- 3) พระยมทรงกระบือ (เทพรักษาทิศ ขุดพบเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ. 2545)
- 4) พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร (4 กรปรากฏอื่น ขุดพบเมื่อวันที่ 13 มิถุนายน พ.ศ.
2545)
- 5) พระนาคปรก (ขุดพบเมื่อวันที่ 4 มิถุนายน พ.ศ. 2545) ลักษณะศิลปะแบบบายน
สร้างด้วยศิลาแลง ปัจจุบันได้เก็บรักษาไว้ที่วัดกุฎีใต้ ตามมติที่ประชุม กองทุนพัฒนากุฏิสังครัตน์
และศาลานางขาว เมื่อวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ.2545 และมติที่ประชุมเมื่อวันที่ 19 มิถุนายน พ.ศ.
2545

งานประเพณีที่สำคัญคือ งานบรวงสรวงกุฏิสังครัตน์ จัดขึ้นในช่วงเดือนกุมภาพันธ์
เป็นประจำทุกปี โดยจะจัดก่อนงานมนัสการพระธาตุนาดูน 1 วัน ซึ่งเป็นงานประจำปีของ

อำเภอนาควน และงานสร้างกุศลธรรมจัดขึ้นในเดือนเมษายน จัด 2 วัน ในวันขึ้น 14 ค่ำ เดือน 5 และวันขึ้น 15 ค่ำ ในงานจะมีการรดน้ำคำหัว ผู้สูงอายุ จุดบั้งไฟเสี่ยงทาย ขบวนแห่กับแก๊กกับ โทณ นิทรรศการของกลุ่มแม่บ้าน ฯลฯ ดังภาพประกอบ

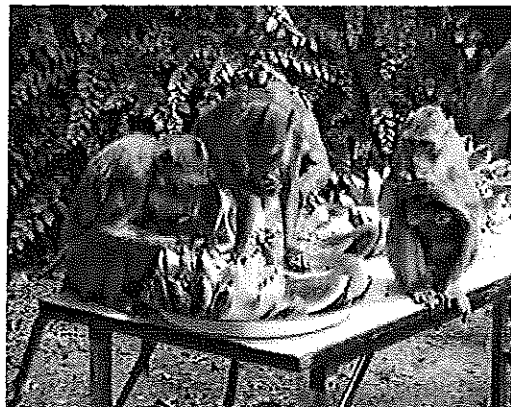
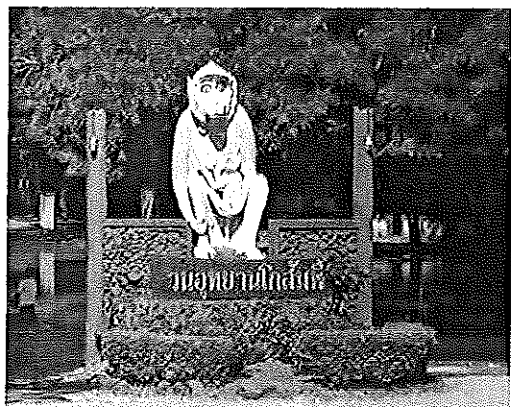
ภาพประกอบที่ 4.5 พิธีบวงสรวงกุศลธรรม

3) แหล่งท่องเที่ยววนอุทยานโกสัมพี

วนอุทยานโกสัมพี (Kosumpee Forest Park) ตั้งอยู่ในเขตท้องที่เขตเทศบาลเมืองโกสุมพิสัย อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม บริเวณเขตวนอุทยานโกสัมพี มีเนื้อที่ประมาณ 125 ไร่ ประกอบด้วยพื้นที่ดำเนินการ 2 ส่วน พื้นที่ส่วนที่ 1 ใช้สร้างอาคารสำนักงาน บ้านพักรับรอง บ้านพักเจ้าหน้าที่และอื่น ๆ พื้นที่ส่วนที่ 2 ใช้เป็นพื้นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าใช้สำหรับศึกษาธรรมชาติ และพักผ่อน อันประกอบไปด้วยป่าไม้ ถ้ำน้ำจืด แก่งตาด ลานช่อย และฝูงลิงแสม

เดิมพื้นที่วนอุทยานโกสัมพี เป็นที่ดินสาธารณประโยชน์ (ดอนมเหศักดิ์) ตั้งอยู่บ้านคุ้มกลาง ตำบลหัวขวาง เขตเทศบาล ตำบลหัวขวาง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม อยู่ติดแม่น้ำชี และมีองค์หลวงพ่อมิ่งเมือง เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ คู่บ้านคูเมืองของชาวอำเภอโกสุมพิสัยกราบไหว้บูชา นอกจากนี้ยังมีคอนปู้ตา พื้นที่มีสภาพเป็นป่าไม้เบญจพรรณ ต้นไม้ส่วนใหญ่เป็น ไม้ยืนต้นขึ้นเป็นจำนวนมากและมีฝูงลิงแสมอาศัยอยู่เป็นจำนวนกว่า 500 ตัว ป่าหนองบุงแห่งนี้ เป็นสถานที่อันศักดิ์สิทธิ์ มีศาลเจ้าปู่ ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของชาวอำเภอโกสุมพิสัย แม้แต่ลิงแสมที่อาศัยอยู่เขตวนอุทยานโกสัมพี ก็เชื่อกันว่า เป็นลิงของเจ้าปู่ไม่มีใครกล้าแตะต้อง แต่เนื่องจากพื้นที่แห่งนี้ไม่มีเจ้าหน้าที่ดูแลรับผิดชอบโดยตรงทางจังหวัดมหาสารคาม จึงได้เสนอขอให้กรมป่าไม้มาดำเนินการจัดการพื้นที่สาธารณประโยชน์แห่งนี้ ให้เป็นวนอุทยาน

เพื่อให้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของประชาชนโดยทั่วไป และกรมป่าไม้โดยส่วนอุทยานแห่งชาติ จึงได้เข้ามาดำเนินการแต่งตั้งเป็นวนอุทยานตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2519 เป็นต้นมา จนถึงปัจจุบัน โดยมีชื่อว่า วนอุทยานโกสัมพี ดังภาพประกอบ

ภาพประกอบที่ 4.6 วนอุทยานโกสัมพี และงานบุญพาส้วมแกงถึง

3.1) ลักษณะโดยทั่วไป แต่เดิมป่าแห่งนี้จัดเป็นวัดนันทธรรม หรือป่าที่คนอีสานเรียกว่า “ป่าดอนปู่ตา” ระบบนิเวศของป่าเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำ คือ บริเวณป่าที่มีน้ำท่วมไม่นาน ที่คนอีสานเรียกว่า “ป่าทุ่งป่าทาม” ประกอบด้วยทรัพยากรป่าไม้และสภาพนิเวศวิทยาค่อนข้างสมบูรณ์ อยู่ติดบริเวณริมฝั่งแม่น้ำชี มีถึงสามอาชีพกว่า 500 ตัว และนับว่าจะเพิ่มจำนวนมากขึ้น และยังมีหนองน้ำธรรมชาติอยู่ตรงกลาง ซึ่งชาวบ้านเรียกว่า หนองบึงมีเนื้อที่ประมาณ 3 ไร่ มีน้ำขังตลอดปี ลึกประมาณ 1-5 เมตร มีต้นไม้ขนาดใหญ่ขึ้น อยู่เป็นจำนวนมาก ได้แก่ ไม้ยาง ไม้กระเบา ตะโก ข่อย มะเดื่อ ไม้ไผ่ สำหรับไม้กระเบา ไม้หว้า เป็นทั้งอาหารและยาของลิงแสม

3.2) ลักษณะภูมิประเทศ ป่าหนองบึงเป็นป่าดงดิบมีสภาพพื้นที่เป็นที่ราบอยู่ริมฝั่งแม่น้ำชี ในเขตสุขาภิบาล อำเภอโกสัมพีสัย จังหวัดมหาสารคาม ภายในบริเวณป่าหนองบึง เป็นหนองน้ำธรรมชาติ ขนาดเนื้อที่ประมาณ 3 ไร่ มีน้ำตลอดอีกประมาณ 1-1.50 เมตร บริเวณป่าหนองบึงด้านทิศใต้มีอาณาเขตติดต่อกับถนนข้างมณฑลพหลวงพ้อมิ่งเมือง และวัดกลางโกสัมพีสัย จะมีลักษณะเป็นป่าดงดิบตามธรรมชาติมาตั้งแต่เดิม เนื้อที่ประมาณ 60 ไร่ และบริเวณที่อยู่ติดลงไปทางทิศตะวันตกจนจดลำชีหลง เนื้อที่ประมาณ 45 ไร่

3.3) พืชพรรณและสัตว์ป่า มีพรรณไม้หลากหลายชนิด ซึ่งพรรณไม้ส่วนใหญ่ที่มีความสำคัญ ได้แก่ กระเบา ยาง ชมพูป่า หว่า ทองกวาว กระโคด ส่วนไม้พื้นล่างส่วนมาก ได้แก่ เถาวัลย์เปรียง หวาย ตดตะกั่ว มะคัง นมแมว คัดเค้า และไม้ไผ่ นอกจากนั้นยังมีต้นจามจุรี หรือ ก้ามปู ซึ่งชาวบ้านนำไปปลูกไว้ นอกจากจะมีพรรณไม้ดังกล่าวมาแล้ว ยังอุดมสมบูรณ์ไปด้วย

ไม่มีค่านานาชนิด อาทิ มะค่าโมง ตะเคียนทอง ตะแบกใหญ่ เป็นต้น ส่วนสัตว์ป่าที่ยังมีเหลืออยู่ในปัจจุบันที่สำคัญได้แก่ ลิง ซึ่งมีอยู่ 2 คู่ จำนวนประมาณ 500 ตัว และยังมีนกนางแอ่นบ้าน นกกิ่งไต้ นกสาริกา นกเอี้ยงหงอน นกปรอดสวน นกปรอดหัวโขน นกอีเสือหัวดำ และพวกนกกระजิบธรรมดา

3.4) ป่าหนองบัว เป็นป่าดงดิบตามธรรมชาติและมีศาลเจ้าปู่ ซึ่งเป็นที่เคารพบูชา นับถือของชาวบ้านท้องถิ่น เป็นหมู่บ้านคู่มืองของชาวอำเภอโกสุมพิสัยมาตั้งแต่เดิม และยังเป็นป่าดงดิบตามธรรมชาติที่อยู่ใกล้ชุมชนที่สุดแห่งหนึ่ง และยังมีลิงวอกอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นลิงวอกชนิดเดียวกับลิงวอกที่อยู่ในศาลพระกาฬ จังหวัดลพบุรี ต่อมากรมป่าไม้จึงได้ทำการสำรวจพื้นที่และจัดตั้งเป็นวนอุทยาน เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติไว้เพื่อศึกษาและเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของประชาชนทั่วไป

3.5) จุดที่น่าสนใจของวนอุทยาน

(1) แก่งตาด อยู่ในลำชีด้านทิศเหนือและทิศตะวันออกของวนอุทยานโกสุมพิสัย มีหินดาน เป็นบริเวณกว้างในช่วงฤดูแล้ง ธันวาคม-พฤษภาคม น้ำจะตื้นเขิน มองเห็นดินดาน มีน้ำไหลรินกระทบหินดานสาดกระเซ็นเป็นฟองและคลื่นขาวสะอาด สวยงาม แปลกตา และบริเวณติดต่อกับริมฝั่งลำน้ำชี ก็มีทัศนียภาพสวยงาม ร่มรื่น เหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ จับปลา กินข้าวป่า เป็นอย่างยิ่ง

(2) ลานข่อย วนอุทยานโกสุมพิสัย ได้พัฒนาตกแต่งตัดแปลงดินข่อยที่มีอยู่เดิมตามธรรมชาติ ให้เป็นรูปต่าง ๆ มีให้ชมกว่า 200 ต้น ลิงแสม เป็นสัตว์ป่าประจำถิ่นของป่าแห่งนี้ โดยลิงแสมในวนอุทยานโกสุมพิสัยจะมีลักษณะ 2 สี คือ ลิงแสมสีเทาและลิงแสมสีทอง และลิงแสมสีทองจะมีเฉพาะในวนอุทยานแห่งนี้ ซึ่งหาได้ยากในประเทศไทย คือ “วนอุทยานโกสุมพิสัย”

(3) บึง อยู่ข้างริมฝั่งชีใกล้กับแก่งตาด มีต้นไม้ใหญ่ๆ และเถาวัลย์ต่างๆ ชนิด มีหนองน้ำตลอดปี และเป็นที่อยู่ของฝูงลิง เป็นสถานที่ร่มเย็นฤดูแล้งหน้าร้อนเข้าพักผ่อนหย่อนใจได้ดี หากได้รับการตกแต่งประดิษฐ์แล้วจะเป็นสวนสัตว์และทิวทัศน์อวดแขกบ้านชาวเมืองได้แห่งหนึ่ง และในขณะนี้แยกต่างเมืองก็เข้าไปเดินเล่นและชมหมู่ลิงอยู่เสมอ

(4) การเดินทาง ปัจจุบันการคมนาคม เข้าถึงเขตวนอุทยานโกสุมพิสัยค่อนข้างจะสะดวกสบาย จึงเหมาะสำหรับการเดินทางมาพักผ่อนหย่อนใจ ในระยะสั้นเข้ามาเย็นกลับ หรือจะค้างแรม โดยเฉพาะในช่วงฤดูหนาวที่อากาศเย็นสบาย สำหรับการเดินทางมาวนอุทยานโกสุมพิสัย คือ จากตัวเมืองจังหวัดมหาสารคาม เดินทางตามแนวทางหลวงหมายเลข 208 ไป

อำเภอโกสุมพิสัย ให้เดินทางตรงลงมาอีก 600 เมตร ตามเส้นทาง ร.พ.ช.สาย 508 (บ้านคุ้มกลาง โพนงาม) ให้เลี้ยวขวาก็จะถึงที่ทำการวนอุทยานโกสัมพี รวมระยะทาง 30 กิโลเมตร

4) แหล่งท่องเที่ยวอ่างเก็บน้ำห้วยค้อ

อ่างเก็บน้ำห้วยค้อ เริ่มก่อสร้างเมื่อ ปี พ.ศ. 2511 ที่บ้านหนองแสง ตำบลเขวาไร่ อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม อยู่ติดกับทางหลวงสาย 219 ระหว่างอำเภอบรบือ ไปอำเภอนาเชือก ตรงกิโลเมตรที่ 29 เป็นอ่างเก็บน้ำขนาดกลางที่ใหญ่ที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยสันเขื่อนมีความยาวถึง 2,400 เมตร และกว้าง 6 เมตร สูง 11.50 เมตร จุน้ำได้สูงสุดถึง 43,000 ล้าน ลบ.ม. อ่างเก็บน้ำแห่งนี้ได้สร้างความอุดมสมบูรณ์ในเขตพื้นที่อำเภอนาเชือก แลพื้นที่ใกล้เคียง เป็นอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ มีพื้นที่ที่ได้รับประโยชน์ในฤดูฝน 18,850 ไร่ เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ปลาน้ำจืด เช่น ปลาบู่ และกุ้งก้ามกาม เป็นต้น ซึ่งเป็นสัตว์ที่เลี้ยงชื่อดีของอำเภอนาเชือกและองค์การบริหารส่วนตำบลเขวาไร่ โดยได้จัดสถานที่ดังกล่าวให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในนามของพิทยานาเชือก

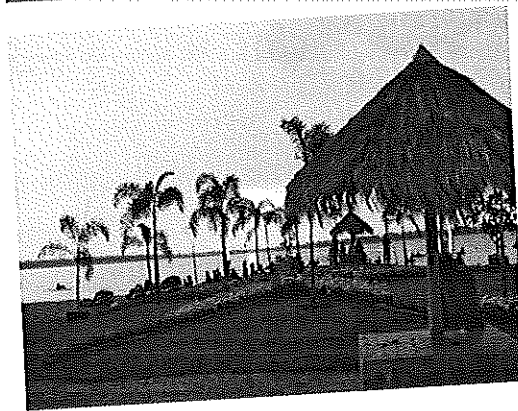
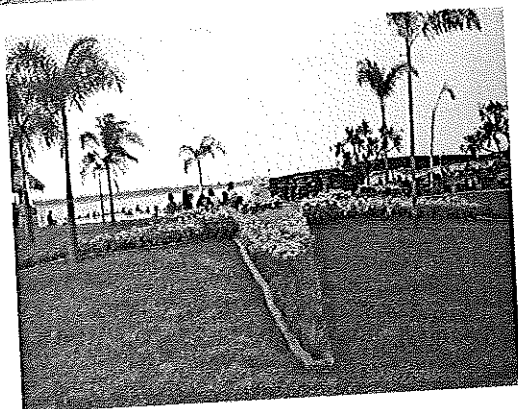
อ่างเก็บน้ำห้วยค้อเป็นแหล่งน้ำจืดที่มีขนาดใหญ่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ อีกทั้งยังเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำนา ๆ ชนิด หนึ่งในนั้น ก็คือ ปลาบู่ ซึ่งเป็นปลาที่มีขนาดใหญ่ เนื้อหวานเป็นที่นิยมรับประทานของนักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบเนื้อปลาบู่เป็นอย่างยิ่ง นอกจากปลาบู่ รสหวานแล้วยังมีสัตว์น้ำที่ขึ้นชื่อของที่นี่อีกอย่างหนึ่ง ก็คือ กุ้งแม่น้ำที่มีขนาดใหญ่และเนื้อแน่นหวานอร่อยตามธรรมชาติ มีขนาดน้ำหนักโดยเฉลี่ย 2-4 ตัวต่อ 1 กิโลกรัม

บริเวณสันอ่างมีทัศนียภาพสวยงาม ประชาชนในอำเภอนาเชือกและนักท่องเที่ยว นิยมใช้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจด้วยการชมทิวทัศน์ ออกกำลังกายในยามเช้าและเย็น หากเปรียบเทียบกับแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำอื่น ๆ ในท้องถิ่นเดียวกันที่มีอยู่ในจังหวัดมหาสารคาม นับได้ว่า เป็นอ่างเก็บน้ำที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยสวยงาม และมีความเป็นธรรมชาติมากที่สุด เนื่องจากมีเกาะกลางน้ำที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เรียกว่า เกาะข่า มีเสน่ห์น่าหลงใหล อีกทั้งบรรยากาศในบริเวณหาดพิทยานาเชือก 1 (บ้านหนองแสง) และหาดพิทยานาเชือก 2 (บ้านเห็ดไค) จะมีความสวยงามมากขึ้นในช่วงพลบค่ำ นักท่องเที่ยวสามารถนั่งชมพระอาทิตย์ตกยามเย็น ซึ่งในอนาคตอันใกล้อ่างเก็บน้ำห้วยค้อนั้นจะได้รับการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสวยงามของอำเภอนาเชือก และสมบูรณ์ยิ่งขึ้นไป ดังภาพประกอบ

ภาพประกอบที่ 4.7 อ่างเก็บน้ำห้วยค้อ และบรรยากาศยามเย็น พระอาทิตย์ตก ณ อ่างเก็บน้ำ

ในช่วงเทศกาลสงกรานต์ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่นิยมมาเที่ยวอ่างเก็บน้ำห้วยค้อ ตรงบริเวณ 2 ฟากฝั่งของทางหลวงเส้นทางหมายเลข 219 จากบริเวณบ้านเห็ดโค ถึงอำเภอ นานาชาติจะคลาดคล้าไปด้วยผู้คนเล่นสาดน้ำสงกรานต์กันอย่างสนุกสนาน ดังคำว่า “กรุงเทพ มหานคร มีถนนข้าวสารที่ขึ้นชื่อในเรื่องงานสงกรานต์ฉันใด ท้องถิ่นที่นี้ก็มีถนนข้าวคั่วที่ขึ้น ชื่อในเรื่องงานสงกรานต์ฉันนั้น” ซึ่งจุดนัดพบของนักท่องเที่ยวจะอยู่ที่บริเวณหาดพิทยานา เชือก 1 บ้านหนองแสง และพิทยานาเชือก 2 บ้านเห็ดโค ดังภาพประกอบ

ภาพประกอบที่ 4.8 นักท่องเที่ยวมาเที่ยวอ่างเก็บน้ำห้วยค้อ ในช่วงเทศกาลสงกรานต์

5) แหล่งท่องเที่ยวเขตห้ามล่าสัตว์ป่าดงพญาเย็น

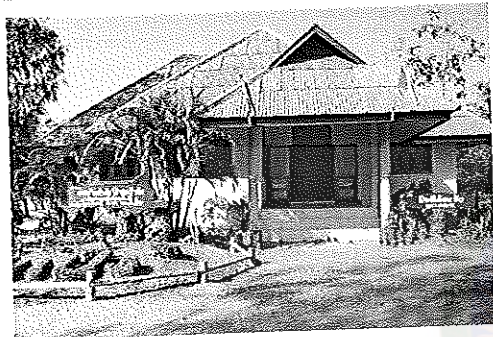
บริเวณป่าดงพญาเย็นแห่งนี้เดิมเป็นพื้นที่สาธารณประโยชน์ ตั้งอยู่ในท้องที่ตำบลนาเชือก อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม เป็นพื้นที่ที่ประชาชนนิยมใช้ประโยชน์ร่วมกัน และบริเวณพื้นที่ป่าแห่งนี้ชาวบ้านได้ให้ความเคารพนับถือ มีความเชื่อว่าเป็นดินแดนที่มีความศักดิ์สิทธิ์รักษา เป็นคอนปู้ตา เป็นป่าวัดนธรรมหรือป่าประเพณี ทุกปีจะมีการเลี้ยงผีเจ้าปู่ ผีป่า มีการบอกกล่าวก่อนชาวบ้านจะลงมา ซึ่งมีลักษณะเด่นทางระบบนิเวศ จึงเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของปืทุลกระหม่อมเพียงแห่งเดียวในโลก ดังนั้นกระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ร่วมกับจังหวัดมหาสารคาม จึงพิจารณาประกาศให้พื้นที่ป่าดงพญาเย็น อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม เป็นพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมเมื่อปี พ.ศ. 2539 ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 เพื่อป้องกันภัยคุกคามและปัญหาการบุกรุกพื้นที่ ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อจำนวนประชากรและระบบนิเวศของปืทุลกระหม่อม ต่อมาวันที่ 20 มกราคม พ.ศ. 2541 นายปองพล อดิเรกสาร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้ประกาศพื้นที่ป่าดงพญาเย็นแห่งนี้เป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่าดงพญาเย็น และประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 116 ตอนพิเศษ 40 ลงวันที่ 14 มิถุนายน พ.ศ. 2542 ตลอดจนเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับชาติ ตามมติ ครม. เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2543

5.1) สภาพภูมิประเทศ เป็นป่าขนาดเล็กที่มีพื้นที่เพียง 343 ไร่ แต่มีความหลากหลายทางธรรมชาติทั้งพืชพันธุ์ และสัตว์ป่า ตลอดจนความโดดเด่นพิเศษที่เป็นเอกลักษณ์ทางระบบนิเวศวิทยา มีระดับความสูง 160 ถึง 200 เมตร จากระดับน้ำทะเล เป็นที่ลุ่มสลักที่คอนสภาพป่าแบ่งเป็น 2 ส่วน โดยมีคลองชลประทานตัดผ่านกลางพื้นที่ ซึ่งมีผลกระทบทำให้ภูมิประเทศของป่าทั้งสองส่วนแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง ดังนี้

บริเวณแรกในส่วนของพื้นที่ที่ติดกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 219 (บรบีอ-พยัคฆภูมิพิสัย) มีอยู่ประมาณร้อยละ 40 มีลักษณะเป็นที่คอนลาดเทลงสู่แนวคลองส่งน้ำชลประทาน สภาพป่าบางส่วนถูกทำลายพื้นที่จึงโล่งเตียน ดินเป็นดินทราย มีการพังทลายของดินสูง สภาพเป็นดินเค็มกระจายอยู่เป็นบริเวณกว้าง เป็นที่ตั้งของโชนบริการ ประกอบด้วยอาคารสำนักงานและบ้านพัก

ส่วนที่สอง เรียกว่า โชนอนุรักษ์มีประมาณร้อยละ 60 ของพื้นที่ อยู่หลังแนวคลองส่งน้ำชลประทาน เป็นที่ราบลุ่ม มีหนองน้ำขนาดใหญ่ที่เรียกว่า “หนองคูณ” ซึ่งมีน้ำใต้ดินไหลผุดขึ้นมาตามธรรมชาติ ดินบริเวณนี้จึงมีความอุดมสมบูรณ์และมีความชื้นสูง ระดับน้ำใต้ดิน

ความลึกจากผิวดิน โดยเฉลี่ยประมาณ 1-2 เมตร สภาพป่าอุดมสมบูรณ์ มีความหลากหลายทาง
 ธรรมชาติและเป็นถิ่นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติของปูทูลกระหม่อม ดังภาพประกอบ

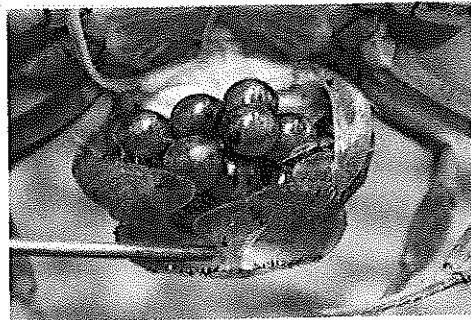
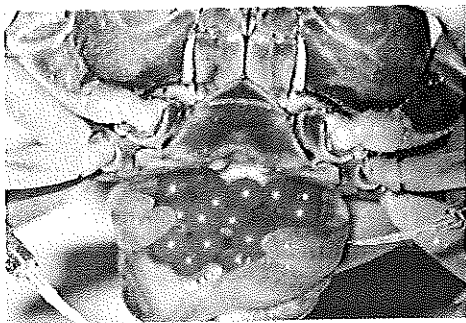
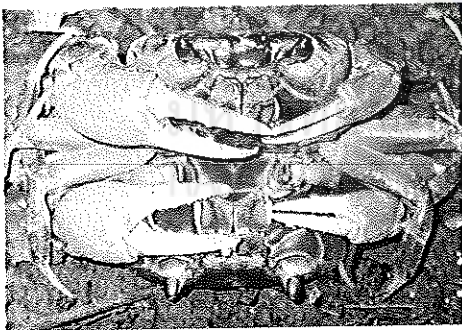

ภาพประกอบที่ 4.9 เขตห้ามล่าสัตว์ป่าดูลำพัน และเส้นทางศึกษาธรรมชาติ ป่าดูลำพัน

5.2) ลักษณะภูมิอากาศ มีอากาศร้อนอบอ้าว โดยอุณหภูมิสูงสุดวัดได้ประมาณ 39 องศาเซลเซียส ในเดือนเมษายน และมีลมแรงฤดูร้อนเริ่มประมาณเดือนมีนาคม ถึงมิถุนายน ความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยร้อยละ 79 ฤดูฝนเริ่มประมาณเดือนพฤษภาคม ถึงเดือนตุลาคม ปริมาณน้ำฝนโดยเฉลี่ย 1,140 มิลลิเมตร/ปี เดือนกรกฎาคม ถึงกันยายน เป็นช่วงที่มีปริมาณน้ำฝนมากที่สุด ฤดูหนาวเริ่มประมาณเดือนตุลาคม ถึงเดือนกุมภาพันธ์ อุณหภูมิค่อนข้างเย็นอากาศแห้ง

5.3) ประวัติความเป็นมาของปูทูลกระหม่อม ปูทูลกระหม่อม หรือเดิมชาวบ้านเรียกว่า “ปูแป้ง” เป็นปูน้ำจืดที่มีสีส้มสวยงาม พบทั่วไปในป่าดูลำพันบริเวณรอบ ๆ หนองคุณปูทูลกระหม่อมได้รับการตรวจสอบทางวิชาการครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2536 โดยศาสตราจารย์ ไพบูลย์ นัยเนตร ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ร่วมกับผู้เชี่ยวชาญจากพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ทางธรรมชาติ (National Museum of Natural History, The Netherlands) ประเทศเนเธอร์แลนด์ พบว่า เป็นปูน้ำจืดชนิดใหม่ของโลกที่อยู่ในกลุ่มปูป่า มีสีส้มสวยงาม กระจกมีสีม่วงเปลือกมั่งคุด ขอบเขี้ยว ขอบกระดอง ขาดินทั้ง 4 คู่ และก้ามหนีบทั้ง 2 ข้าง มีสีเหลืองส้ม ปลายขาข้อสุดท้ายและปลายก้ามหนีบมีสีขาวงาช้าง

สืบเนื่องมาจากในปี พ.ศ. 2536 เป็นปีที่สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ทรงเจริญพระชนมายุครบ 3 รอบ ในฐานะที่พระองค์ทรงเป็นผู้นำ และมีพระปรีชาสามารถในงานด้านวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจึงได้กราบทูลขอพระราชทานพระอนุญาตอัญเชิญพระนามของพระองค์มาเป็นนามของปูน้ำจืดชนิดนี้และได้รับพระราชทานอนุญาตให้เรียกว่า “ปูทูลกระหม่อม” โดยมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า “Thaipotamon chulabhorn” เพื่อเป็นเกียรติประวัติแก่วงการด้านอนุกรมวิธานด้านปูของไทย ถือเป็นเกียรติประวัติของประเทศไทยที่มีปูซึ่งมีความสวยงามชนิดใหม่ และพบเพียงแห่งเดียวที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าดูนลำพันเท่านั้น ดังนั้นปูทูลกระหม่อม จึงได้ถูกกำหนดให้เป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง ลำดับที่ 14 ของสัตว์ป่าจำพวกไม่มีกระดูกสันหลังในกฎกระทรวงฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2543) เพิ่มเติมจากบัญชีสัตว์ป่าคุ้มครองท้ายกระทรวงฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2537) เมื่อวันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2543 ในประกาศราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 117 ตอนที่ 3 วันที่ 28 มกราคม พ.ศ. 2543 และจากการค้นพบปูทูลกระหม่อมได้รับการตีพิมพ์ในวารสาร “Crustaceana” เป็นวารสารชั้นนำของโลกเกี่ยวกับอนุกรมวิธานของสัตว์ไม่มีกระดูกสันหลังจำพวกกุ้ง กั้ง ปู ฉบับที่ 65 (1) ค.ศ.1993 ดังภาพประกอบ

ภาพประกอบที่ 4.10 ปูทูลกระหม่อม

3. สภาพปัญหาการท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม

ถึงแม้ว่า ชุมชนในท้องถิ่นซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวพระธาตุนาดูน ภูสันตริศน์ วนอุทยาน โกสุมพี อ่างเก็บน้ำห้วยค้อ (พิทยานาเขื่อน) และเขตห้ามล่าป่าดงลำพัน จังหวัดมหาสารคาม ได้มีการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนวัฒนธรรม และทำให้เกิดการมีส่วนร่วมระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ก็ตาม แต่ส่วนใหญ่ยังต้องเผชิญกับสภาพของปัญหาโดยภาพรวมเกี่ยวกับการจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศทางการท่องเที่ยวชุมชน เพื่อเชื่อมโยงกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเส้นทางการเดินทางที่เป็นภาษาสากล ประชาสัมพันธ์ข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยว ระบบความปลอดภัย และการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ให้อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์และสวยงาม

ปัจจุบันสภาพปัญหาการท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม ที่ชุมชนท้องถิ่นต้องเผชิญอยู่นั้น ได้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยว มีดังนี้

3.1 สภาพแหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม

จากการที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดมหาสารคาม ยังไม่มีการทำนุบำรุงและดูแลรักษาสภาพธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ ทำให้ไม่สามารถที่จะพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้กลายเป็นสถานที่ที่ให้บริการแก่นักท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปี เนื่องจากในช่วงหน้าแล้งจะขาดน้ำ และในช่วงที่มีน้ำหลากน้ำจะท่วม เช่น อ่างเก็บน้ำห้วยค้อ (พิทยานาเขื่อน) และเขตห้ามล่าป่าดงลำพัน และแก่งเลิงจาน เป็นต้น ส่งผลให้นักท่องเที่ยวไม่สามารถที่จะชมทิวทัศน์และมองเห็นความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งท่องเที่ยวได้ ประกอบกับแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีปัญหาเรื่องขยะ สกปรก รกรุงรัง ซึ่งอาจเกิดจากการถูกใช้ต้อนรับนักท่องเที่ยวมากจนเกินขีดความสามารถในการรองรับ จึงไม่สามารถที่จะเอื้ออำนวยความสะดวกสบายให้แก่นักท่องเที่ยวได้มากเท่าที่ควรจะเป็น

3.2 ขาดมาตรฐานการให้บริการและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว

โดยภาพรวมแล้วแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัด ยังขาดการจัดการสิ่งแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกที่ได้มาตรฐานและเป็นระบบ อาทิ การรักษาเอกลักษณ์ทางธรรมชาติของเขตพื้นที่ และการสร้างบรรยากาศการท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความมั่นใจและความปลอดภัยในการท่องเที่ยว เป็นต้น หากแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัด อาทิ วนอุทยาน โกสุมพี

และเขตห้ามล่าป่าดงลำพัน เป็นต้น มีการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกและการเสริมสร้าง ภูมิทัศน์ให้กลมกลืนกับธรรมชาติ อาทิ การจัดให้มีเชิงพิค รับประทานอาหาร และสุขาระหว่าง ทาง และการปลูกต้นไม้ตกแต่งสถานที่ ซึ่งอาจจะช่วยเพิ่มคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวได้มาก

3.3 ประสิทธิภาพการจัดการให้บริการของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องไม่เพียงพอ

ส่วนใหญ่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวยังไม่ลึกซึ้งเท่าที่ควร ส่งผลให้ขาดความพร้อมในการจัดเตรียมข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว พร้อม คู่มือการบริการข่าวสารการท่องเที่ยวที่เป็นปัจจุบัน ประกอบกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว และการให้การบริการด้านการท่องเที่ยวเป็นงานที่ต้องใช้ความละเอียดและรอบคอบเป็นอย่างมาก จึงทำให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวไม่สามารถที่จะทำการวางแผนอัตราค่าเดินทาง เข้ามาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวได้ถูกต้องเท่าที่ควร

สำหรับประเด็นปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประสิทธิภาพของการจัดการบริการท่องเที่ยว สามารถสรุปได้ดังนี้

3.3.1 หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยว ขาดการจัดการให้บริการ ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบและวิธีการนำเสนอสาระสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว ที่ตรงใจนักท่องเที่ยว

3.3.2 ขาดการดูแลรักษาและทำนุบำรุงสถานที่ท่องเที่ยวโดยมีการใช้ประโยชน์ จากแหล่งท่องเที่ยวมากเกินไป ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม จนไม่สามารถที่จะได้รับผลตอบแทนที่เกิดจากการท่องเที่ยวมากเท่าที่ควรจะเป็น

3.3.3 ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว อาทิ พันธมิตรทางการค้า ได้แก่ ผู้ประกอบการบริษัทนำเที่ยว ร้านอาหาร ที่พัก รีสอร์ท โฮมสเตย์ ส่วนมากขาดความรู้และความ เข้าใจในการทำธุรกิจบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ส่งผลให้ศักยภาพในการดำเนินธุรกิจ ไม่เข้าเกณฑ์เท่าที่ควร

3.3.4 ส่วนมากแล้วผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ยังขาดความเข้าใจใน การจัดการบริการการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกลมกลืนกับวัฒนธรรมประเพณีพื้นบ้านของชุมชนใน ท้องถิ่นนั้น ๆ

หากพิจารณาผลประโยชน์ที่ชุมชนท้องถิ่นที่ได้รับจากการท่องเที่ยวในปัจจุบัน ส่วนใหญ่แล้วมักพบว่า ได้รับส่วนแบ่งจากการท่องเที่ยวค่อนข้างน้อย อาจเป็นเพราะผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวในเรื่องของการนำเที่ยว ที่พัก รีสอร์ท และร้านอาหาร เป็นพ่อค้านัก

ธุรกิจซึ่งมาจากที่อื่นภายนอกชุมชน อันอาจส่งผลกระทบต่อให้มีการช่วงชิงส่วนแบ่งทางการตลาด
ท่องเที่ยวของชุมชนด้วย ซึ่งส่วนแบ่งผลประโยชน์ที่เป็นไปได้ของคนในชุมชนท้องถิ่น มีดังนี้

1) เป็นแม่ค้าพ่อค้ารายย่อยที่ขายของพื้นบ้าน อาหารป่า ผลิตภัณฑ์ และ
สินค้าพื้นเมืองประเภทหัตถกรรมในเมืองและตลาดริมทาง

2) เป็นแรงงาน/ลูกจ้างรับจ้างงานบริการต่าง ๆ เช่น บริการในร้านอาหาร และ
โรงแรมที่พัก ตลอดจนงานรักษาความสะอาดและรักษาความปลอดภัย ฯลฯ โดยต้องแข่งขัน
กับแรงงานราคาถูก

ส่วนผลกระทบอื่น ๆ ต่อชุมชนท้องถิ่นในเขตพื้นที่การท่องเที่ยว ซึ่งมีอยู่แล้ว
ในชุมชนตามแหล่งท่องเที่ยว อาจมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นหากไม่มีการจัดการที่ดี ได้แก่

1) จากการที่ชุมชนในท้องถิ่น ขาดการมีส่วนร่วมและเห็นคุณค่าการอนุรักษ์
วัฒนธรรมท้องถิ่น อาจส่งผลให้วัฒนธรรมของชุมชนในท้องถิ่นเสื่อมสลายลงได้ ดังนั้นจึงควร
มีการส่งเสริมวิถีชีวิตชุมชนและภูมิปัญญาชาวบ้าน เพื่อสร้างผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวใหม่ ๆ ให้
เกิดขึ้นในวงการธุรกิจการท่องเที่ยวไทย และให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวของตลาดท่องเที่ยวโลก

2) สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติเกิดการเสื่อมโทรมมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่าง
ยิ่งในเรื่องของความสะอาดและถูกสุขอนามัย ถือเป็นเรื่องที่มีความสำคัญยิ่ง เพราะประเด็น
เหล่านี้ต่างก็เป็นปัจจัยที่จะสนับสนุนให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจและตัดสินใจเลือกที่
จะเข้ามาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้นหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยว จึง
ควรหาแนวทางในการแก้ไขและการจัดการอย่างเร่งด่วน

3) ขาดการขยายฐานเศรษฐกิจในท้องถิ่น การที่หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ
แหล่งท่องเที่ยวขาดการนำกิจกรรมการท่องเที่ยวเข้ามารองรับ โดยพิจารณาควบคู่ไปกับเรื่อง
ของราคาและคุณค่าของสิ่งแวดล้อม นอกจากจะทำให้มีการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวกันอย่าง
สิ้นเปลืองแล้วยังเป็นการทำลายสิ่งแวดล้อมได้อีกด้วย ซึ่งในระยะยาวอาจมีผลกระทบต่อค่า
ครองชีพสูงของชุมชนในท้องถิ่น

4) ก่อให้เกิดปัญหาทางสังคม อาทิ ลักขโมย โสเภณี เอดส์ ยาเสพติด อันเนื่อง
มาจากแรงงานขาดความรู้และความเข้าใจต่อการให้บริการการท่องเที่ยว

5) ที่ดินมีราคาสูงขึ้น อันเป็นอุปสรรคต่อผู้ที่มีความสนใจที่จะเข้ามาลงทุนใน
แหล่งท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งพันธมิตรทางการค้า ได้แก่ ผู้ประกอบการบริษัทนำเที่ยว
ร้านอาหาร ที่พัก รีสอร์ท โฮมสเตย์ ร้านค้าปลีก และร้านจำหน่ายของที่ระลึก

ชุมชนท้องถิ่นที่อยู่รอบแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ต่างมีโอกาสทั้งได้รับประโยชน์ และรับผลกระทบต่อชุมชนจากการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว ดังนั้นหากพิจารณาในการส่งเสริมการท่องเที่ยวซึ่งต้องการสนับสนุนจากชุมชนท้องถิ่น ให้มีโอกาสดำเนินงานที่ได้รับประโยชน์สูงสุดและมีผลกระทบต่อชุมชนน้อยที่สุด การมีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินงานจากชุมชนจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรที่จะต้องร่วมกันวางแผนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วยการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ให้อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์และสวยงาม และสร้างระบบรักษาความปลอดภัยในการท่องเที่ยว ตลอดจนส่งเสริมและขยายการท่องเที่ยวด้วยการประชาสัมพันธ์ข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยว และเส้นทางการเดินทางให้เป็นภาษาสากล และที่สำคัญควรเพิ่มมิติของการท่องเที่ยวเป็นศูนย์กลางการเอาใจใส่การรักษาสุขภาพและบ้านพักการท่องเที่ยวโดยธรรมชาติ อาหาร (Medical Care Center, Health and Resort Natural Tourism, Food) ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความสะดวกสบายในการเดินทางเข้าไปในแหล่งท่องเที่ยว หรือเกิดความไว้วางใจต่อการท่องเที่ยว

จากการศึกษาการพัฒนาและการบริหารจัดการการท่องเที่ยว พบว่า สภาพปัญหาแหล่งท่องเที่ยวโดยรวมในจังหวัดมหาสารคาม ก็คือ การขาดการพัฒนาในกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ ส่งผลกระทบต่อให้การให้บริการด้านการท่องเที่ยวไม่สามารถที่จะตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวโดยอยู่บนพื้นฐานของการรักษาความสมดุลของระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างสมดุล เพื่อดำรงรักษาไว้ให้คนรุ่นหลังได้มีโอกาสใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวต่าง ๆ ได้เช่นเดียวกัน นอกจากนี้ยังขาดการพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว ส่งผลต่อโครงสร้างเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่น ทำให้มาตรฐานการครองชีพของคนในท้องถิ่นไม่อยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจมากนัก จึงอาจกล่าวได้ว่า ถึงเวลาแล้วที่ชุมชนท้องถิ่นควรดำเนินงานภายใต้การมีส่วนร่วมของบุคลากรที่รับผิดชอบจากหน่วยงานทั้งภาครัฐบาล ธุรกิจเอกชน ประชาชนในแหล่งท่องเที่ยว และพันธมิตรทางการค้า (ผู้ประกอบการบริษัทนำเที่ยว ร้านอาหาร ที่พัก รีสอร์ท โฮมสเตย์ ร้านค้าปลีก และร้านจำหน่ายของที่ระลึก) ซึ่งเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยม 5 อันดับ ในจังหวัดมหาสารคาม เพื่อให้สามารถที่จะสงวนรักษาหรือใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืนและแก้ไข หรือลดทอนปัญหาต่างๆ ได้ ดังนั้นในการจัดการที่เหมาะสม จึงควรยึดหลักพื้นฐาน คือ การพิจารณากลับมองถึงประโยชน์ที่ดีที่สุดโดยให้มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมทางสังคมน้อยที่สุด และกำหนดแผนการจัดการที่มีคุณภาพก่อนการดำเนินการ

บทที่ 5

การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการวิเคราะห์ผลกระทบเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวและแนวโน้มการพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว จังหวัดมหาสารคาม

จากการรวบรวมข้อมูลตามระเบียบและวิธีการวิจัยในบทที่ 3 มาแล้วนั้น บทนี้จะเป็นการนำข้อมูลที่ผ่านกระบวนการวิจัยดังกล่าวเข้าสู่การวิเคราะห์ผลข้อมูล เพื่อให้ได้คำตอบของคำถามหลักในการวิจัยข้อที่ 1 ที่กำหนดไว้ว่า ผลกระทบเศรษฐกิจการท่องเที่ยว และแนวโน้มการพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว จังหวัดมหาสารคาม โดยส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมเป็นอย่างไรบ้าง

ผลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกบุคลากรที่รับผิดชอบจากหน่วยงาน ทั้งภาครัฐบาล ภาครัฐกิจเอกชน ประกอบด้วย ผู้จัดการมูลนิธิพระธาตุนาดูน นายกองดีการบริหารส่วนตำบลคูสันตรัตน์ ตัวแทนวนอุทยานโกสัมพี ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเขวไร่ ตัวแทนเขตห้ามล่าป่าดูลำพัน และตัวแทนท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดมหาสารคาม ที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการพัฒนาทางเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวทั้ง 5 แห่งของจังหวัดมหาสารคาม ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 5 แห่งนั้นสามารถแบ่งออกเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์/วัฒนธรรม ได้แก่ พระธาตุนาดูน คูสันตรัตน์ วนอุทยานโกสัมพี และเขตห้ามล่าสัตว์ป่าดูลำพัน กับแหล่งท่องเที่ยวสถานที่พักผ่อน ได้แก่ อ่างเก็บน้ำห้วยค้อ (พิทยานาเรือก) พบว่า ผลกระทบเศรษฐกิจการท่องเที่ยว และแนวโน้มการพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าว สามารถนำข้อมูลวิเคราะห์โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเด็นใหญ่ ๆ ซึ่งปรากฏรายละเอียดตามลำดับ ดังต่อไปนี้

1. ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับผลกระทบเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 5 แห่งในจังหวัดมหาสารคาม

ผลการสัมภาษณ์พบว่า ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 5 แห่งในจังหวัดมหาสารคาม มีทั้งในทางบวกและลบ ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการขาดการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวสัมพันธ์กับสถานที่ท่องเที่ยวอื่นในจังหวัดหรือในจังหวัดใกล้เคียง ส่งผลกระทบต่อการเพิ่มช่องทางการตลาดให้กับแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 5 เป็นอย่างยิ่ง ทำให้ไม่สามารถที่จะทำการ

ปรับขยายตัวทางฐานเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวเท่าที่ควร เนื่องจากยังคงรักษาไว้ซึ่งการท่องเที่ยวแบบดั้งเดิม ประกอบกับไม่เน้นทำการตลาดในการช่วยเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวได้รู้จักแหล่งท่องเที่ยว ทั้งในเรื่องของการแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว หรือเส้นทางการท่องเที่ยวใกล้เคียง อันจะเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการทำการตลาดท่องเที่ยว ส่งผลให้นักท่องเที่ยวบางท่านอาจจะรู้สึกว่ามีแหล่งท่องเที่ยวเฉพาะส่วนเท่านั้น เนื่องจากยังไม่ทราบถึงสถานที่ท่องเที่ยวอื่น ๆ ใกล้เคียง เฉกเช่นการมากราบนมัสการพระธาตุพนม จังหวัดนครพนม ซึ่งสามารถที่จะแวะเที่ยวตลาดอินโดจีนที่จังหวัดมุกดาหารได้

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกยังพบอีกว่า หากเครือข่ายการท่องเที่ยวที่สามารถสัมพันธ์กับสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดหรือในจังหวัดใกล้เคียง ยังไม่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ ในที่สุดแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 5 แห่ง ในจังหวัดมหาสารคาม อาจจะต้องเผชิญกับผลกระทบเศรษฐกิจการท่องเที่ยวทั้งจากภายนอก อันได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม การเมือง กฎหมาย และเทคโนโลยี กับผลกระทบเศรษฐกิจการท่องเที่ยวจากภายใน ได้แก่ ความต้องการของนักท่องเที่ยว การแข่งขัน แรงงาน และแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งสามารถแบ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยภาพรวมออกเป็น 2 ด้าน ดังนี้

1.1 ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับผลกระทบเศรษฐกิจการท่องเที่ยวภายนอก

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกบุคลากรที่รับผิดชอบจากหน่วยงาน ทั้งภาครัฐบาล ภาคธุรกิจเอกชน เกี่ยวกับผลกระทบเศรษฐกิจการท่องเที่ยวภายนอก พบว่า แม้ว่าการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 5 แห่งนั้น ส่วนใหญ่สามารถที่จะสร้างอาชีพและจ้างงานได้ในระดับหนึ่งด้วยการใช้คนในชุมชนท้องถิ่นทำหน้าที่ในลักษณะของการต้อนรับให้บริการด้านการท่องเที่ยว โดยมีกิจการจ้างงานทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งการจ้างงานทางตรง ได้แก่ อาชีพในธุรกิจการขนส่ง ธุรกิจที่พัก ธุรกิจนำเที่ยว ธุรกิจอาหาร และธุรกิจจำหน่ายสินค้าที่ระลึก เป็นต้น ส่วนการจ้างงานทางอ้อมเป็นอาชีพเสริม เช่น หัตถกรรมพื้นบ้าน และการใช้เวลาว่างมารับจ้างทั่วไป เป็นต้น อันก่อให้เกิดการว่างงานและช่วยแก้ปัญหาการว่างงานของชุมชนในท้องถิ่นก็ตาม แต่ก็คงเป็นเพียงการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นเฉพาะในช่วงเทศกาลตามประเพณีเท่านั้น อาทิ งานนมัสการพระธาตุนาดูน จัดงานในช่วงวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 (วันมาฆบูชา) ของทุกปี บริเวณพุทธมณฑลอีสานพระธาตุนาดูน รวม 7 วัน 7 คืน พุทธศาสนิกชนจะร่วมกิจกรรมทางพุทธศาสนา ทำบุญตักบาตร นั่งสมาธิวิปัสสนา ฟังเทศก์ และชมการแสดงระบำ “จัมปาศรี-นาฎการ” ที่ยิ่งใหญ่งดงาม และงานบุญพญาข้าวลึง จัดขึ้นที่บริเวณวนอุทยานโกสัมพี อำเภอโกสัมพีสัย ในวันที่ 2 เมษายน ของทุกปี กิจกรรมภายในงานจะจัดให้ประชาชนทำบุญเลี้ยงข้าวอาหารแก่ลิงที่

อาศัยอยู่ในเขตวนอุทยานโกสัมพี เพื่อเป็นการจัดหาเงินสบทบกองทุนอาหารลิง ซึ่งมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นทุกปี เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า กิจกรรมเหล่านี้เป็นเพียงเทศกาลงานประเพณี โดยยังไม่สามารถที่จะพัฒนาให้เป็นธุรกิจการท่องเที่ยวจนกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงได้ การที่จะพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักเชิงประจักษ์แก่นักท่องเที่ยวได้นั้นจำเป็นต้องมีค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการเกิดขึ้น โดยต้องใช้งบประมาณในการพัฒนาเป็นจำนวนมาก ถือเป็นเรื่องที่ยากมากต่อการบริหารจัดการ เนื่องจากต้องอาศัยงบประมาณจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ยกตัวอย่างกรณีของพระธาตุนาดูน ซึ่งมีการบริหารจัดการในรูปแบบของคณะกรรมการ โดยนำเงินรายได้ซึ่งส่วนใหญ่ได้รับบริจาคมาจากประชาชนผู้มีจิตศรัทธา นำมาเป็นค่าใช้จ่ายในการจ้างแรงงานบูรณะซ่อมแซมพระธาตุ ก่อสร้างอาคาร ถนน และปรับปรุงบริเวณพระธาตุ แต่ทั้งนี้ก็ยังคมีนโยบายว่า จะมีได้จ่ายเงินปันผลให้กับคณะกรรมการหรือสมาชิกแต่ประการใด ขณะที่กู่สันตรัตน์เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ยังขาดงบประมาณในการพัฒนาเกือบทุกด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านสาธารณูปโภคพื้นฐาน ห้องน้ำ อาคารพักนักท่องเที่ยว ร้านขายของฝาก ของชำร่วย

หากชุมชนท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวสามารถพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวในระยะยาวให้เป็นระบบได้อย่างต่อเนื่อง ก็สามารถที่จะช่วยสร้างสรรคความเจริญทางสังคมให้แก่ท้องถิ่นได้ กล่าวคือ เมื่อมีการเดินทางท่องเที่ยวจากท้องถิ่นหนึ่งไปยังอีกแห่งหนึ่ง ย่อมก่อให้เกิดสิ่งใหม่ขึ้นในท้องถิ่นนั้น เช่น การปลูกสร้างโรงแรมหรือที่พัก ร้านอาหาร ถนนหนทาง ไฟฟ้า น้ำประปา และสิ่งอำนวยความสะดวกด้านต่างๆ ทำให้ชุมชนในท้องถิ่นมีโอกาสได้รับความสะดวกสบายและบริการในลักษณะต่างๆ จากทั้งภาครัฐและการลงทุนจากภาคเอกชน ทำให้ท้องถิ่นมีความเจริญและคนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ดังจะเห็นได้จากธุรกิจโฮมสเตย์กู่สันตรัตน์

จากการที่แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์/วัฒนธรรม ได้แก่ พระธาตุนาดูน กู่สันตรัตน์ วนอุทยานโกสัมพี และเขตห้ามล่าสัตว์ป่าดูนลำพัน กับแหล่งท่องเที่ยวสถานที่พักผ่อน ได้แก่ อ่างเก็บน้ำห้วยค้อ (พทยานาเชือก) เป็นการท่องเที่ยวที่มีต้องอาศัยการลงทุนไม่มากนัก แต่ถ้าหากสามารถบริหารจัดการให้เป็นระบบได้ ย่อมสามารถที่จะทำให้ชุมชนท้องถิ่นได้รับผลตอบแทนในอัตราค่อนข้างสูง และที่สำคัญสามารถเก็บเกี่ยวผลประโยชน์ได้ในระยะสั้น อีกทั้งยังไม่ต้องลงทุนด้านการขนส่งเพื่อนำแหล่งท่องเที่ยวออกไปจำหน่ายแต่อย่างใด แต่ทางกลับกันนักท่องเที่ยวจะต้องเป็นผู้ที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวด้วยตนเอง จึงถือได้ว่า การท่องเที่ยวมีความได้เปรียบอุตสาหกรรมอื่นๆ ตรงที่ทรัพยากรธรรมชาติของ

แหล่งท่องเที่ยวจะไม่สิ้นเปลืองหรือสูญหาย หากมีการควบคุมป้องกันด้วยการวางแผนพัฒนาอย่างมีระบบ แต่ปัจจุบันแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวต้องประสบกับสภาพของปัญหา ก็คือ ชุมชนท้องถิ่นยังไม่สามารถที่จะบริหารเพื่อจัดการผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติของทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมทางสังคมให้เกิดขึ้นน้อยที่สุดได้เท่าที่ควร และที่สำคัญขาดการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพิจารณาเพื่อให้โอกาสเอกชนเข้ามาดำเนินการทั้งทางตรงและทางอ้อม ดังนั้นหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จึงควรมีการกำหนดแผนการจัดการ โดยต้องมีการวางมาตรการกำกับ ดูแล ติดตาม ตรวจสอบ รวมทั้งแก้ไขปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ

เมื่อทำการสัมภาษณ์บุคลากรที่รับผิดชอบจากหน่วยงาน ทั้งภาครัฐบาล ภาคธุรกิจเอกชน ในด้านเทคโนโลยี พบว่า การเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดมหาสารคามทั้ง 5 นั้น นักท่องเที่ยวมักได้รับคำแนะนำจากญาติมิตรให้เดินทางมาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งส่วนมากแล้วนักท่องเที่ยวยังไม่บรรลุถึงแหล่งท่องเที่ยวอันเป็นจุดหมายปลายทางตามที่ต้องการได้มากนัก ถึงแม้ว่า นักท่องเที่ยวจะมีความประทับใจในการรับบริการการท่องเที่ยว แต่เมื่อสัมภาษณ์เจาะลึกลงไปกลับพบว่า ต่างไม่มีความประสงค์ที่จะกลับมาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวซ้ำอีก ทำให้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวขาดระบบการหมุนเวียนอย่างต่อเนื่อง ส่งผลกระทบให้ชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องต้องประสบกับการขาดสภาพคล่องในการบริหารจัดการมากพอสมควร

1.2 ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับผลกระทบเศรษฐกิจการท่องเที่ยวภายใน

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกบุคลากรที่รับผิดชอบจากหน่วยงาน ทั้งภาครัฐบาล ภาคธุรกิจเอกชน เกี่ยวกับผลกระทบเศรษฐกิจการท่องเที่ยวภายใน พบว่า แหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งไม่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้มากเท่าที่ควร กล่าวคือ นักท่องเที่ยวส่วนมากที่มาเที่ยวบางกลุ่ม ต้องการแหล่งท่องเที่ยวที่มีสถานที่ที่สามารถให้ท่องเที่ยวต่อไปได้อย่างหลากหลาย มีการเชื่อมโยงแหล่งวัฒนธรรม และมีแหล่งพักผ่อน ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม ไม่สามารถที่จะดำเนินการเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวได้อย่างตรงใจ ยกตัวอย่างเช่น พระธาตุนาดูน เป็นแหล่งท่องเที่ยวไม่มีการเชื่อมโยงเครือข่ายกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น โดยนักท่องเที่ยวที่มาเข้ามาท่องเที่ยว ก็จะได้เฉพาะกลุ่มที่มุ่งมาสักการะพระธาตุนาดูน หรือมาเพื่อวิปัสสนาเท่านั้น ทำให้นักท่องเที่ยวทั่วไปก็ยังคงไม่นิยมเข้ามาท่องเที่ยวกันมากนัก อาจเนื่องมาจากเป็นสถานที่ท่องเที่ยวยังไม่สามารถที่

จะเอื้ออำนวยความสะดวกได้มากนัก ไม่ว่าจะเป็นที่พัก แหล่งท่องเที่ยวอื่น หรือแม้แต่การเดินทางก็ยังไม่สะดวกเท่าที่ควร

สำหรับด้านที่เกี่ยวข้องกับการแข่งขันนั้น บุคลากรที่รับผิดชอบจากหน่วยงานทั้งภาครัฐบาล ภาคธุรกิจเอกชน ได้ให้ข้อมูลสำคัญไว้ว่า ตามปกติแล้วแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคามเกือบทุกแหล่งมักจะจัดงานประเพณีสงกรานต์ขึ้นในเดือนเดียวกันคือ เดือน 5 และจากการที่มีการจัดงานในลักษณะและเดือนเดียวกันหรือใกล้เคียงกันนี้เอง อาจมีผลทำให้นักท่องเที่ยวกระจายการเดินทางไปท่องเที่ยวในสถานที่อื่นที่มีความโดดเด่นมากกว่า หรือเป็นสถานที่ท่องเที่ยวซึ่งสามารถให้บริการได้อย่างครบวงจรตรงใจที่นักท่องเที่ยวต้องการ ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 5 แห่ง อย่างหลีกเลี่ยงมิได้เลย อันอาจเนื่องมาจากแหล่งท่องเที่ยวเองยังมีสถานบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่ยังไม่มากเพียงพอต่อการรองรับนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะโรงแรมที่พักที่มีมาตรฐานและมีสิ่งอำนวยความสะดวกรองรับภายในตัวโรงแรมรวมไปถึงสิ่งแวดล้อม

จากการสัมภาษณ์บุคลากรที่รับผิดชอบจากหน่วยงานทั้งภาครัฐบาล ภาคธุรกิจเอกชน ในด้านแรงงาน พบว่า แม้ว่าชุมชนท้องถิ่นจะได้รับการพัฒนาจากความรู้ที่ได้รับจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสร้างจิตสำนึกให้รักยกย่องทรัพยากรท่องเที่ยว โดยให้มีความพร้อมซึ่งสามารถดำเนินการควบคู่ไปกับการส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เพื่อภารกิจในการช่วยฟื้นฟูเศรษฐกิจของท้องถิ่น แต่ชุมชนท้องถิ่นของแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ทำการวิจัยดังกล่าว ส่วนใหญ่มักจะขาดการประสานความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในเรื่องของการใช้แหล่งท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นในการดึงดูดความสนใจเพื่อให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวยังสถานที่ท่องเที่ยวของตนเอง ส่งผลให้นักท่องเที่ยวได้รับข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวที่คลาดเคลื่อนและไม่เป็นปัจจุบันเท่าใดนัก จึงถึงเวลาแล้วที่ทุกคน ทุกฝ่ายในชุมชนท้องถิ่นควรที่จะหันมาเอาใจ ดูแล และรับผิดชอบต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวร่วมกัน

ส่วนด้านแหล่งทรัพยากรธรรมชาตินั้น บุคลากรที่รับผิดชอบจากหน่วยงานทั้งภาครัฐบาล ภาคธุรกิจเอกชน ได้ให้ข้อมูลสำคัญไว้ดังนี้ จากสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่แตกต่างกันของแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 5 แห่ง ก่อให้เกิดลักษณะของภูมิทัศน์ทางธรรมชาติ และทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันออกไป ประกอบกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มีความต้องการเดินทางท่องเที่ยวไปยังบริเวณต่าง ๆ ที่มีสภาพแวดล้อมที่แปลกและแตกต่างไปจากถิ่นเดิมของตน ถึงแม้ว่า ปัจจุบันแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 5 แห่ง ต่างให้ความสำคัญกับการคงไว้ซึ่งความโดดเด่น

ของสมดุลทางธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และการแสดงต่างๆที่เป็นเอกลักษณ์ดั้งเดิม ก็ตาม แต่ก็ยังเป็นเพียงการคงให้อยู่แก่อนุชนรุ่นหลังเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ซึ่งไม่สามารถที่จะนำมาเป็นจุดขายด้านการท่องเที่ยวได้มากนัก ทำให้ชุมชนท้องถิ่นต้องประสบกับสภาพปัญหา ในการพัฒนาการท่องเที่ยวและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หากปล่อยให้ปล่อยปละปัญหาให้เกิดขึ้น โดยไม่ได้รับความดูแลและเอาใจใส่จากทุกฝ่ายแล้ว ในที่สุดย่อมส่งผลกระทบต่อ การบริการจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยว อันเนื่องมาจากความ ไม่คุ้มค่าและไม่ก่อให้เกิด ประโยชน์สูงสุดแก่ชุมชนท้องถิ่น

2. ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับแนวโน้มการพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกบุคลากรที่รับผิดชอบจากหน่วยงาน ทั้งภาครัฐบาล ภาคธุรกิจเอกชน เกี่ยวกับแนวโน้มการพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว ทั้งในด้านที่เกี่ยวข้องกับการตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างทันเวลา ความน่าเชื่อถือ และค่าใช้จ่ายโดยรวมต่ำที่สุด พบว่า โดยภาพรวมแล้วหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวได้เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรมน้อยเกินควร ซึ่งสามารถพิจารณาได้จากบทบาทหน้าที่ในการส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นมีความรู้ร่วมกันเกี่ยวกับเศรษฐกิจการท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์เพื่อพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยให้ชุมชนท้องถิ่นเกิดความเข้าใจร่วมกัน ตลอดจนการจัดการจัดหาและพัฒนาให้มีบุคลากรด้านการส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยว รวมถึงการปรับปรุงพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีจุดขายที่มีความเป็นอัตลักษณ์ซึ่งสามารถสร้างความสนใจให้แก่นักท่องเที่ยวได้

และจากการสัมภาษณ์เชิงลึกยังพบอีกว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยว ควรส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นมีบทบาทในการเข้ามามีส่วนร่วมกันมากขึ้น มีการดำเนินงานแบบบูรณาการเพื่อก่อให้เกิดระบบธุรกิจแบบพึ่งพาระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ประชาชนในแหล่งท่องเที่ยว หรือพันธมิตรทางการค้า อันหมายรวมถึงผู้ประกอบการบริษัทนำเที่ยว ร้านอาหาร ที่พัก รีสอร์ท โฮมสเตย์ ร้านค้าปลีก ร้านจำหน่ายของที่ระลึก ซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วน เสียในผลประโยชน์อันเกิดจากการพัฒนาการท่องเที่ยวและที่สำคัญควรมุ่งเน้นระบบ โครงสร้างพื้นฐานเพื่อเชื่อมโยงการคมนาคมของแหล่งท่องเที่ยวให้มีความเหมาะสม และสามารถสร้างความ สะดวกสบายให้แก่นักท่องเที่ยวได้มากยิ่งขึ้น

เมื่อผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์บุคลากรที่รับผิดชอบจากหน่วยงาน ทั้งภาครัฐบาล ภาคธุรกิจเอกชน เกี่ยวกับแนวโน้มการพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว โดยเจาะลึกลงไป

ในด้านที่เกี่ยวข้องกับการตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างทันเวลา ความน่าเชื่อถือ และค่าใช้จ่ายโดยรวมต่ำที่สุด ทำให้ได้พบข้อมูลในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

2.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการตอบสนองความต้องการของลูกค้าน้อยอย่างทันเวลา

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกบุคลากรที่รับผิดชอบจากหน่วยงาน ทั้งภาครัฐบาล ภาคธุรกิจเอกชน เกี่ยวกับการตอบสนองความต้องการของลูกค้าน้อยอย่างทันเวลา พบว่า แหล่งท่องเที่ยวทั้ง 5 แห่งในจังหวัดมหาสารคาม แม้ว่าจะมีทรัพยากรทางการท่องเที่ยว ทั้งทางประวัติศาสตร์/วัฒนธรรม ได้แก่ พระธาตุนาดูน กู่สันตรัตน์ และสถานที่พักผ่อน ได้แก่ อ่างเก็บน้ำห้วยค้อ (พิทยานาเขื่อน) ซึ่งสามารถดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวสนใจมาแวะชม แต่แหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวนี้ มีสถานบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกต่อการท่องเที่ยวยังไม่เพียงพอสำหรับนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะโรงแรมที่พักที่มีมาตรฐานและมีความปลอดภัย พร้อมทั้งความสะดวกสบายครบวงจรภายในแหล่งท่องเที่ยว อันเป็นเหตุให้การท่องเที่ยวในจังหวัดส่วนใหญ่เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเข้าไปเย็นกลับ ส่งผลให้มีเงินทุนหมุนเวียนหรือผลประโยชน์จากการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวเกิดขึ้นภายในแหล่งเที่ยวน้อยมาก แต่หากจะพักแรมต่างก็มีความประสงค์ที่พักในโรงแรมที่อยู่ในตัวเมืองมากกว่า รองลงมาอาจเป็นบ้านของญาติหรือเพื่อน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเกิดความไม่แน่ใจในเรื่องของอัตราค่าห้องพักกับระบบรักษาความปลอดภัยว่าจะได้มาตรฐานมากน้อยเพียงใด เช่น มีการติดตั้งโทรทัศน์วงจรปิด และมีการพัฒนาทักษะการบริการความปลอดภัยอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น อีกประการหนึ่งที่มีความสำคัญก็คือ หน่วยงานที่รับผิดชอบควรตระหนักและให้ความสำคัญ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาบุคลากรให้เป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความพร้อมด้านการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง ซึ่งการพัฒนาความรู้ในตัวบุคคล เป็นตัวบ่งชี้ที่จะผลักดันให้การจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่นสามารถที่จะบรรลุผลได้

2.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความน่าเชื่อถือ

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกบุคลากรที่รับผิดชอบจากหน่วยงาน ทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน เกี่ยวกับความน่าเชื่อถือ พบว่า ส่วนมากแล้วมักจะขาดการส่งเสริมความร่วมมือของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และรณรงค์เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนในจังหวัด เห็นความสำคัญในการสร้างความเป็นมิตรไมตรีกับนักท่องเที่ยว และสร้างความอบอุ่นให้กับผู้มาเยือนเพื่อให้เกิดความประทับใจในความเป็นเจ้าบ้านที่ดี โดยการส่งเสริมสืบสาน

วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นเพื่อการท่องเที่ยว และที่สำคัญคือ ควรมีการตรวจสอบคุณภาพมาตรฐานการบริการของสถานประกอบการ และยกระดับมาตรฐานของโรงแรมที่พัก เพื่อให้แก่นักท่องเที่ยวได้รับบริการในสถานบริการอย่างปลอดภัย และมีความพึงพอใจ พร้อมกันนี้ ควรพัฒนาศักยภาพบุคลากรเพื่อยกระดับมาตรฐานการให้บริการด้านการท่องเที่ยว เพราะสภาพปัญหาที่ไ้พบจากการสัมภาษณ์ ก็คือ นอกจากนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มักจะกังวลในเรื่องของสถานที่พักแรมแล้วยังพบว่า นักท่องเที่ยวที่เข้าท่องเที่ยวยังให้ความสนใจในเรื่องของร้านอาหาร ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรหาแนวทางในการเพิ่มคุณภาพการให้บริการร่วมกับสาธารณสุขในการตรวจสอบมาตรฐานของร้านอย่างต่อเนื่องและพัฒนาทักษะการให้บริการแก่พนักงานบริการในการสร้างสัมพันธ์ไมตรีกับนักท่องเที่ยว ส่วนในเรื่องของผลิตภัณฑ์ของฝากของที่ระลึกนั้นมีความเห็นว่า ผลิตภัณฑ์ที่จำหน่ายควรเน้นเป็นผลิตภัณฑ์ที่ผลิตได้จากชุมชนท้องถิ่นของตนเองเป็นหลัก และควรมีการกำหนดราคาจำหน่ายผลิตภัณฑ์ให้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั้งในช่วงเทศกาลและนอกฤดูการท่องเที่ยว รวมถึงเรื่องการจัดการของบริษัทท่องเที่ยว โดยส่วนมากแล้วนักท่องเที่ยวมักจะนิยมที่เดินทางไปท่องเที่ยวแบบด้วยตนเอง เนื่องจากมีความเห็นว่า กิจกรรมท่องเที่ยวที่บริษัทจัดขึ้นมานั้นอาจจะคำนึงเฉพาะโปรแกรมท่องเที่ยวแบบสำเร็จรูป/เบ็ดเสร็จ โดยมิได้สอบถามความต้องการจากนักท่องเที่ยวว่า มีความสนใจที่จะท่องเที่ยวในสถานที่ใดมากเป็นพิเศษ หรือแม้แต่การคำนึงวัยของกลุ่มที่เข้าท่องเที่ยว ทั้งนี้เพื่อให้ได้โปรแกรมท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย จึงส่งผลให้ไม่สามารถที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาใช้บริการได้มากนัก

2.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายโดยรวมต่ำที่สุด

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกบุคลากรที่รับผิดชอบจากหน่วยงานทั้งภาครัฐบาล ภาคธุรกิจเอกชน เกี่ยวกับค่าใช้จ่ายโดยรวมต่ำที่สุด พบว่า ส่วนใหญ่แล้วชุมชนท้องถิ่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 5 แห่ง ในจังหวัดมหาสารคาม ต่างได้ทำการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักกันอยู่เสมอ โดยการวางแผนการดำเนินงาน การสำรวจ และรวบรวมข้อมูล เพื่อนำมาจัดทำฐานข้อมูลการท่องเที่ยวของจังหวัด ภาคภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไป ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ที่พัก/การเดินทาง เทศกาลงานประเพณี ข้อมูลสินค้าทางเศรษฐกิจ และสินค้าโอท็อป (OTOP) นอกจากนี้ยังได้ทำการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวโดยผ่านสื่อต่าง ๆ อาทิ โทรทัศน์ อินเตอร์เน็ต วารสาร และหนังสือพิมพ์ เป็นต้น และสถานที่ท่องเที่ยวบางแห่งได้นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้กับการท่องเที่ยว อาทิ พระธาตุนาดูน ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึง

แหล่งสารสนเทศได้ง่ายในสถานที่ท่องเที่ยว เช่น ข้อมูลแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวผ่านอินเทอร์เน็ตที่เปิดบริการให้แก่นักท่องเที่ยว เป็นต้น อันสามารถช่วยให้การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวเกิดความสะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น แต่อย่างไรก็ตามข้อมูลที่ทราบกันดีว่า การทุ่มเทโฆษณาและประชาสัมพันธ์ด้วยวิธีการต่าง ๆ เหล่านี้ต่างก็ต้องมีค่าใช้จ่ายเกิดขึ้นตามมา ซึ่งชุมชนท้องถิ่นต้องหันกลับมาทบทวนว่า ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นแก่ชุมชนนั้นคุ้มค่าต่อการลงทุนทางการท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากน้อยเพียงใด โดยสามารถพิจารณาได้จากผลการประกอบการจากการท่องเที่ยว หากสามารถขยายตลาดการท่องเที่ยวด้วยการชักจูงส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวมีความสนใจเข้าท่องเที่ยวกันมากขึ้น โดยชุมชนท้องถิ่นจะต้องพยายามจัดเตรียมและนำเสนอผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวให้เพียงพอ และมีประสิทธิภาพเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดการท่องเที่ยว โดยมุ่งให้นักท่องเที่ยวได้รับประโยชน์จากการเข้ามาท่องเที่ยวมากที่สุด

แต่จากการสัมภาษณ์กลับพบว่า โดยทั่วไปแล้วนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวยังสถานที่ท่องเที่ยว ต่างยอมรับในเรื่องของราคาว่า ต้องมีค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการเดินทางไม่ว่าจะเป็นอัตราค่าที่พักและค่าบริการร่วมกิจกรรมที่มีไว้บริการแก่นักท่องเที่ยว ณ แหล่งท่องเที่ยว โดยแต่ละแหล่งมีความหลากหลายแตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับประเภทของแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรม ช่วงเวลา และระยะทางที่เดินทาง แต่ชุมชนต้องประสบกับการบริหารจัดการเศรษฐกิจท่องเที่ยวภายในท้องถิ่นเอง เนื่องจากไม่สามารถที่จะควบคุมและดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวให้ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้มากนัก อาจเป็นเพราะนักท่องเที่ยวมักจะเชื่อมโยงสภาพลักษณะกับประสบการณ์ที่คาดหวังว่าจะได้รับจากการท่องเที่ยว สิ่งทั้งสองถือได้ว่าเป็นสิ่งจูงใจนักท่องเที่ยว ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากชุมชนท้องถิ่นยังไม่สามารถที่จะจัดรายการท่องเที่ยวในแต่ละครั้งของการเดินทางได้อย่างเหมาะสมกับขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวในแต่ละแหล่งได้ ทั้งในเรื่องของสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว อาทิ ที่พักแรม ร้านอาหาร ร้านค้าปลีก กิจกรรมท่องเที่ยว และบริการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น อพซักรีด ดำรงท่องเที่ยว ศูนย์แลกเปลี่ยนและศูนย์ข้อมูลข่าวสาร เป็นต้น หรือแม้แต่เรื่องของการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวด้วยความสะดวกและรวดเร็วที่นักท่องเที่ยวไปถึงแหล่งท่องเที่ยว อันเกี่ยวข้องกับระบบโครงสร้างพื้นฐาน พาหนะประจำทาง ปัจจัยดำเนินการ เช่น เส้นทางเดินรถ ความถี่ของการให้บริการ และราคาตั๋ว เป็นต้น รวมถึงกฎระเบียบในการควบคุมพาหนะ เพราะเป็นเรื่องที่ถือว่าเป็นส่วนประกอบที่มีผลต่อค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นของนักท่องเที่ยวด้วยเหมือนกัน ดังนั้นชุมชนท้องถิ่น จึงควรตระหนักและเอาใจใส่ในประเด็นต่างๆ ที่อาจจะมองข้ามไป ก็อาจเป็นไปได้

บทที่ 6

รูปแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน จังหวัดมหาสารคาม

จากคำถามหลักในการวิจัยข้อที่ 2 ที่กำหนดไว้ว่า ผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว ศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว และหลักการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน มีผลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยจึงทำการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสอบถามประชาชนซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 5 แห่ง โดยผ่านกระบวนการวิจัยตามระเบียบและวิธีการวิจัย เพื่อเป็นตอบคำถามดังกล่าว จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้รับมาทำการวิเคราะห์ ดังปรากฏรายละเอียดตามลำดับต่อไปนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของตัวแทนประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคามทั้ง 5 แห่ง

จากการสัมภาษณ์ตัวแทนประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม พบว่า ตัวแทนประชาชนซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 5 แห่ง ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 70 เป็นผู้ที่มียุอยู่ในช่วงระหว่าง 35-44 ปี จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 60 รองลงมาคือ 45-54 ปี จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 40 ซึ่งเป็นผู้ที่มีการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 80 รองลงมาคือ อนุปริญญา/ปวส.จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 20 และประกอบอาชีพเกษตรกรมากที่สุด จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 70 รองลงมาคือ แม่บ้าน/ว่างงาน จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 30

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลประเด็นที่มีผลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

จากการสัมภาษณ์ตัวแทนประชาชนซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม ทั้ง 5 แห่ง เกี่ยวกับประเด็นที่มีผลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน พบว่า ในภาพรวมการที่จะบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวทั้ง 5 แห่ง ให้สามารถดำเนินต่อไปได้อย่างเป็นระบบนั้น มักขึ้นอยู่กับประเด็นต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ศักยภาพและแนวทาง

การพัฒนาการท่องเที่ยว และหลักการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เมื่อทำการวิเคราะห์แต่ละประเด็นลึกลงไป พบว่า ประเด็นต่างๆ เหล่านี้ต่างก็มีด้านที่เข้ามาเกี่ยวข้องแตกต่างกันออกไป ซึ่งปรากฏรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 ผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว ที่มีผลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม

จากการสัมภาษณ์ในประเด็นของผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว พบว่า ตัวแทนประชาชนซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม ทั้ง 5 แห่ง ให้ความสำคัญในด้านของความต่อเนื่องของกิจกรรมการท่องเที่ยวมากเป็นพิเศษ ถึงแม้ว่า แหล่งท่องเที่ยวพระธาตุนาดูน กู่สันตรัตน์ วนอุทยานโกสัมพี อ่างเก็บน้ำห้วยค้อ (พิทยานาเชือก) และเขตห้ามล่าป่าดูลำพัน ต่างก็ได้มีการเตรียมพื้นที่เพื่อที่จะรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสมก็ตาม แต่ก็ยังเป็นเพียงการเตรียมความพร้อมที่สอดคล้องกับบริบทของตนเท่านั้น ซึ่งไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดท่องเที่ยวเท่าใดนัก ส่งผลให้ชุมชนท้องถิ่นของแหล่งท่องเที่ยวมีขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวได้จำกัด นอกจากนี้ตัวแทนประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวยังมีความเห็นว่า ส่วนใหญ่แหล่งท่องเที่ยวยังขาดการสร้างเครือข่ายสัมพันธ์กับสถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียงในจังหวัดมหาสารคาม ดังจะเห็นได้จากกรณีพระธาตุนาดูน อันเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดดเด่น ๆ ที่มีการเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นน้อยมาก นักท่องเที่ยวบางท่านอาจจะรู้สึกว่ามีนักท่องเที่ยวพระธาตุนาดูนจะได้เฉพาะกราบนมัสการพระธาตุนาดูนเท่านั้น เนื่องจากยังไม่ทราบถึงสถานที่ท่องเที่ยวอื่นๆ ใกล้เคียง อาจทำให้เปลี่ยนใจไปพระธาตุอื่น อาทิ พระธาตุพนม เนื่องจากมีสถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียง กล่าวคือ เมื่อมานมัสการพระธาตุพนมแล้ว นักท่องเที่ยวสามารถแวะเที่ยวตลาดอินโดจีนที่จังหวัดมุกดาหาร ได้ เป็นต้น

ประเด็นของผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในด้านการกระจายผลประโยชน์ พบว่า ภาพรวมของแหล่งท่องเที่ยวยังขาดจุดขายสำคัญ กล่าวคือ ขาดการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวทราบอย่างทั่วถึงในวงกว้าง ทำให้นักท่องเที่ยวในต่างจังหวัดหรือภูมิภาคอื่นไม่ทราบว่า มีสถานที่ท่องเที่ยวระดับท้องถิ่นที่ทรงคุณค่าอย่างยิ่ง อาทิ อ่างเก็บน้ำห้วยค้อ (พิทยานาเชือก) และเขตห้ามล่าป่าดูลำพัน เป็นต้น หรือแม้แต่แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์/วัฒนธรรมอย่างกู่สันตรัตน์ ซึ่งอาจจะเป็นสถานที่ที่ไม่มีความโดดเด่นในแง่ของขนาด ก่อสร้างมีขนาดเล็กเมื่อเทียบกับปราสาทขอมทั่วไป สภาพปราสาทเสื่อมโทรม

ขาดการบูรณะและไม่มี การปรับปรุงทัศนียภาพโดยรอบปราสาท ทำให้ยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้เท่าที่ควร หากเพียงแต่ทำการตลาดเพื่อสื่อสารข้อมูลข่าวสารให้มีความชัดเจนและสามารถเข้าถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวได้อย่างแท้จริงแล้ว ย่อมอาจจะสร้างแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนใจเข้ามาท่องเที่ยว

จึงสรุปได้ว่าผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในด้านความต่อเนื่องของกิจกรรมการท่องเที่ยวและการกระจายผลประโยชน์ ต่างก็มีผลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม

ส่วนด้านความเข้มแข็งของกลุ่ม และการมีอิสระในการบริหารกิจกรรมการท่องเที่ยว นั้น ตัวแทนประชาชนซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม ทั้ง 5 แห่ง ให้ความคิดเห็นไว้ว่า ผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในด้านทั้งสอง ส่วนมากแล้วไม่มีผลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม มากนัก อาจเป็นเพราะกลุ่มชุมชนในท้องถิ่นมีความสามัคคี สามารถสังเกตได้จากการที่ชุมชนในท้องถิ่นต่างมีส่วนร่วมในการตัดสินใจจัดกิจกรรมประเพณีประจำปี และได้เข้าร่วมปฏิบัติและดำเนินการจัดงานประเพณีประจำปี เพื่อสืบสอดวัฒนธรรมประเพณี เช่น งานบุญพ้าวแกงลิง งานสงกรานต์ งานบุญบั้งไฟ งานแข่งเรือยาว ลอยกระทง และล่องเรือไฟ เป็นต้น รวมถึงแรงงานในการดำเนินงานต่าง ๆ ได้มาจากความร่วมมือร่วมใจของคนในชุมชนที่อาสาสมัครช่วยกันทำในท้องถิ่น เมื่อเกิดปัญหาทางเศรษฐกิจจึงไม่ส่งผลกระทบต่อแรงงานในชุมชนมากนัก ดังจะเห็นได้จากการที่กลุ่มพระธาตุนาดูนมีความเข้มแข็งในการบริหารจัดการตนเอง โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการที่ได้รับการคัดเลือกมาจากผู้นำชุมชนและตัวแทนของชุมชนเพื่อเสนอแนวทางและดำเนินการบริหารพระธาตุนาดูน ซึ่งได้เงินทุนจากเงินบริจาคของนักท่องเที่ยว และประชาชนผู้มีจิตศรัทธา โดยไม่ต้องพึ่งพาเงินทุนจากหน่วยงานภายนอกในการบริหารจัดการ ส่วนในด้านการมีอิสระในการบริหารกิจกรรมการท่องเที่ยว ที่ไม่มีผลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม เท่าใดนัก อาจเนื่องมาจากการที่ชุมชนท้องถิ่นพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคมตามความจำเป็นอย่างเป็นตัวของตัวเอง ดังอ่างเก็บน้ำห้วยค้อ เป็นแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลเวฬุไร ส่วนวนอุทยานโกสัมพี และเขตห้ามล่าป่าดูลำพัน เป็นแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในพื้นที่รับผิดชอบของวนอุทยานแห่งชาติ จังหวัดขอนแก่น ทำให้มีงบประมาณในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเป็นประจำทุกปี

2.2 สักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว ที่มีผลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม

จากการสัมภาษณ์ตัวแทนประชาชนซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม ทั้ง 5 แห่ง ในประเด็นของศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว พบว่า ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นตรงกันว่า ด้านการส่งเสริมการตลาดและการนำเที่ยว การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการบริการ การส่งเสริมการลงทุน ล้วนมีผลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม เกือบทั้งสิ้น สำหรับด้านของการส่งเสริมการตลาดและการนำเที่ยวที่มีผลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยว ทั้งนี้อาจเป็นเพราะแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 5 แห่ง ถึงแม้ว่าจะมีการส่งเสริมและเผยแพร่สถานที่ท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จัก แต่ยังไม่สามารถที่จะเพิ่มมูลค่าให้กับสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ เหล่านั้น ได้มากนัก เนื่องจากปัจจุบันแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งยังขาดการวางแผนการตลาดที่ดีและเป็นระบบ อีกทั้งขาดการประชาสัมพันธ์เชิงรุก ทำให้สถานที่ท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคามยังไม่เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายในกลุ่มนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ส่วนมากนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวจะเป็นนักท่องเที่ยวภายในจังหวัดมหาสารคามกันเอง หากเป็นนักท่องเที่ยวที่มีความเชื่อและศรัทธาในสถานที่ท่องเที่ยวจะเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวพระธาตุนาดูน และภูสันตรัตน์ หากต้องการเข้ามารับลมตากอากาศ ก็จะเดินทางมายังสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ได้แก่ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าคุนลำพัน อ่างเก็บน้ำห้วยค้อ และวนอุทยานโกสัมพี ซึ่งส่วนมากแล้วจะเป็นนักท่องเที่ยวภายในจังหวัดและจังหวัดใกล้เคียง

สำหรับด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการบริการ พบว่า ปัจจุบันการลงทุนสร้างโครงสร้างพื้นฐานของแหล่งท่องเที่ยว เช่น ถนนหนทาง ไฟฟ้า ประปา ฯลฯ ได้รับการพัฒนาพอสมควร รวมถึงมีการลงทุนสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการต่าง ๆ เช่น ที่พัก ร้านอาหารและสถานพักผ่อนหย่อนใจ เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานยังไม่สามารถเข้าถึง และเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวระหว่างกันได้อย่างสะดวกและปลอดภัย ส่งผลต่อความสามารถในการดำเนินธุรกิจของพันธมิตรทางการค้า ไม่ว่าจะเป็นผู้ประกอบการบริษัทนำเที่ยว ร้านอาหาร ที่พัก รีสอร์ท โฮมสเตย์ ร้านค้าปลีก และร้านจำหน่ายของที่ระลึก ต้องลดลง ดังจะเห็นได้จากภูสันตรัตน์เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ยังขาดงบประมาณในการพัฒนาเกือบทุกด้าน ทั้งสาธารณูปโภคพื้นฐาน ห้องน้ำ สถานที่พักผ่อน ร้านขายของฝาก ของชำร่วย และวนอุทยานโกสัมพี มีงบประมาณไม่เพียงพอต่อการพัฒนาที่พักอาศัย จึงไม่สามารถที่จะตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้

ส่วนด้านการส่งเสริมการลงทุน พบว่า ส่วนใหญ่แหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งยังประสบปัญหาในเรื่องของการขยายฐานเศรษฐกิจการท่องเที่ยว อาทิ พระธาตุนาดูนังยังไม่มี การปรับขยายตัวทางฐานเศรษฐกิจการท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว ทำให้ยังคงรักษาไว้ซึ่งการท่องเที่ยวแบบดั้งเดิม หากมีการขยายฐานเศรษฐกิจการท่องเที่ยวออกไป โดยอาจทำการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวสัมพันธ์กับสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัด หรือในจังหวัดใกล้เคียงแล้วจะทำให้สามารถขยายฐานเศรษฐกิจการท่องเที่ยวออกไปได้อีก ส่งผลให้ภาพรวมเกี่ยวกับธุรกิจบริการที่เกี่ยวข้องเนื่องต่อจากการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 5 แห่ง ยังไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร ดังจะเห็นได้จากกรณีเขตห้ามล่าป่าดูนลำพัน เป็นแหล่งท่องเที่ยวอีกแห่งหนึ่งที่ไม่มีการนำการท่องเที่ยวมาขยายฐานเศรษฐกิจในท้องถิ่น เช่น ไม่มีการให้ชุมชนร่วมจำหน่ายสินค้าที่ระลึก เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ธุรกิจท่องเที่ยว เป็นต้น

สรุปได้ว่า ประเด็นของศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในด้านการส่งเสริมการตลาดและการนำเที่ยว การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการบริการ การส่งเสริมการลงทุน มีผลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม

เมื่อทำการสัมภาษณ์เพื่อเจาะเป็นรายด้านลึกลงไป พบว่า ศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในด้านการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม การให้การศึกษาและการสร้างจิตสำนึก และการมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่น โดยภาพรวมไม่มีผลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม อย่างไร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะแหล่งท่องเที่ยวต่างมีการจัดการฟื้นฟูพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และโบราณสถาน เพื่อสร้างเอกลักษณ์ความเป็นไทด้วยการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น อันเกี่ยวเนื่องกับระบบการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ ซึ่งได้รับการจัดการอย่างมีความรับผิดชอบในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และรักษาที่ยั่งยืน โดยคำนึงถึงขีดความสามารถที่รองรับได้ ด้วยการกำหนดพื้นที่ที่เหมาะสมในการใช้ประโยชน์พื้นที่อนุรักษ์และพื้นที่นอกเขตอนุรักษ์เพื่อการท่องเที่ยว

สำหรับด้านการให้การศึกษาและการสร้างจิตสำนึก พบว่า ตัวแทนประชาชน ซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม ทั้ง 5 แห่ง มีความคิดเห็นว่า ส่วนใหญ่ชุมชนในท้องถิ่น มีการจัดการให้ความรู้และประสานความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องให้ใช้แหล่งท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นในการดึงดูดความสนใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชม มีการสร้างความเข้าใจและจิตสำนึกให้แก่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทุกฝ่ายในการปกป้องรักษาทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้คงไว้เพื่อความสวยงามและคุณค่าทรัพยากรการท่องเที่ยว ซึ่งวิธีการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวมีหลาย

รูปแบบ เช่น การจัดทำโปรแกรมสื่อความหมายธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยวของอ่างเก็บน้ำห้วยค้อ (พิทยานาเขื่อน) และเขตห้ามล่าป่าดงลำพัน และการจัดให้มีนิทรรศการ/แผ่นป้ายบรรยายบริเวณหรือจุดท่องเที่ยวต่าง ๆ ของพระธาตุนาดูน และคู่สันตริณี ตลอดจนการจัดให้มีเส้นทางเดินเท้าหรือเส้นทางเดินป่าที่ให้ประสบการณ์ในการเรียนรู้ธรรมชาติแก่ผู้มาเยือนของเขตห้ามล่าป่าดงลำพัน รวมถึงการฝึกอบรมมัคคุเทศก์และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวให้สามารถชี้แจงแนะนำและอธิบายเกี่ยวกับธรรมชาติที่นักท่องเที่ยวพบเห็นของวนอุทยานโกสัมพี เป็นต้น

ส่วนด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่น พบว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม ส่วนมากแล้วมีการเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเศรษฐกิจท่องเที่ยวเพื่อให้ได้ผลตอบแทนที่เกิดจากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม ตกสู่ชุมชนท้องถิ่นอย่างแท้จริง อาทิ การลงทุนด้านการอำนวยความสะดวก อาทิ ที่พักแรม และร้านอาหาร เป็นต้น การเป็นมัคคุเทศก์ การนำสินค้าหัตถกรรมพื้นบ้านมาจำหน่าย และการจ้างงานในธุรกิจท่องเที่ยว เป็นต้น ดังจะเห็นได้จากการบริหารจัดการของกลุ่มพระธาตุนาดูนที่มีความเข้มแข็งพอสมควร โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการอันได้มาจากผู้นำชุมชนและตัวแทนของชุมชนเพื่อดำเนินงาน ซึ่งคณะกรรมการมีอิสระในการบริหารกิจกรรม ไม่ว่าจะเป็กิจกรรมการถือศีลในช่วงเข้าพรรษา หรือการบูรณะปรับปรุงบริเวณรอบองค์พระธาตุ ร้านสวัสดิการ และการบริหารจัดการต่าง ๆ ในองค์พระธาตุ เนื่องจากที่พระธาตุนาดูนเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการบริหารจัดการได้ด้วยตนเอง จึงสามารถที่จะการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการบริการได้อย่างเสรี โดยได้ทำการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานภายในบริเวณพระธาตุนาดูน ให้น่าอยู่ จัดให้มีร้านค้าจำหน่ายของชำร่วย ร้านค้าสวัสดิการ ห้องน้ำสำหรับนักท่องเที่ยวและผู้วิปัสสนา และมีการจัดให้มีการให้ข้อมูลข่าวสารสำหรับนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับพระธาตุนาดูน

2.3 หลักการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ที่มีผลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม

จากการสัมภาษณ์ตัวแทนประชาชนซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม ทั้ง 5 แห่ง ในประเด็นของหลักการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน พบว่าส่วนใหญ่มีความคิดเห็นตรงกันว่า ด้านประสานแผนการพัฒนาการท่องเที่ยว นำการท่องเที่ยวขยายฐานเศรษฐกิจในท้องถิ่น และการฝึกอบรมบุคลากร ส่วนมากแล้วมีผลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม

เมื่อทำการสัมภาษณ์ลึกลงไปในด้านประสานแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวพบว่า ถึงแม้ว่า ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้ง 3 ส่วน ต่างก็ให้ความสำคัญกับการรวมการพัฒนา การท่องเที่ยวเข้าอยู่ในแผนพัฒนาแห่งชาติและแผนพัฒนาท้องถิ่นก็ตาม โดยมีการหาทางป้องกันผลกระทบด้านลบที่อาจจะเกิดขึ้นให้มากที่สุด อันจะช่วยขยายศักยภาพการท่องเที่ยวในระยะยาว ด้วยการประเมินโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีต่อสิ่งแวดล้อม แต่โดยภาพรวมแล้ว แหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม ทั้ง 5 แห่ง ยังขาดการประสานความร่วมมือและเชื่อมโยงการทำงานระหว่างองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยว ระหว่างภาครัฐและเอกชน รวมทั้งประชาชนในท้องถิ่น ให้เข้ามามีบทบาทในการร่วมกันแก้ไขหรือป้องกันปัญหาทางการท่องเที่ยวและบริหารจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวให้มีคุณค่า ส่งผลให้ไม่สามารถที่จะดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม ดังกล่าวเพิ่มมากขึ้นได้ ตัวอย่างที่สามารถเห็นได้ชัดก็คือ แหล่งท่องเที่ยวซึ่งเป็นสถานที่พักผ่อนได้แก่ วนอุทยานโกสัมพี อ่างเก็บน้ำห้วยค้อ (พิทยานาเขื่อน) เขตห้ามล่าป่าดงลำพัน หรือแม้แต่แหล่งท่องเที่ยวซึ่งมีความหลากหลายทางประวัติศาสตร์/วัฒนธรรม อย่างเช่น พระธาตุนาดูน และกุ๊สัณฑ์รัตน์ ถึงแม้ว่า มีการจัดการท่องเที่ยวโดยครอบคลุมถึงการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว บริหารจัดการน้ำเที่ยวและมรดกเทศก์ที่พิภพและการให้บริการ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก และการประชาสัมพันธ์ แต่ก็ยังคงไม่เพียงพอต่อการแก้ไขปัญหาทางการท่องเที่ยวและบริหารจัดการทรัพยากรท่องเที่ยว อาจเป็นเพราะกลไกการจัดการท่องเที่ยวยังไม่สามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยรวมได้ ด้วยเหตุผลก็คือ อาจเกิดจากการที่มีกฎ กติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว ประกอบกับยังไม่มีกองทุนของชุมชนที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน

สำหรับด้านการสนับสนุนเศรษฐกิจท้องถิ่น พบว่า ตัวแทนประชาชนซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม ทั้ง 5 แห่ง มีความคิดเห็นว่าส่วนใหญ่แล้วกระบวนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวมีจุดมุ่งหมาย ชั้นค่อน และวิธีการจัดการที่ยังไม่เป็นระบบเท่าใดนัก หากสามารถดำเนินกระบวนการได้อย่างเป็นระบบแล้ว ย่อมสามารถที่จะกำหนดผลสำเร็จของการจัดการและโครงข่ายความเชื่อมโยงที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการปรับสภาพความสมดุลของกระแสความต้องการของแต่ละด้านในทุกระดับได้และที่สำคัญยังไม่สามารถควบคุมขนาดการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญทางด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ตลาดการท่องเที่ยว และองค์การบริหารจัดการ อันจะมีประสิทธิผลให้ทรัพยากรธรรมชาติสามารถอำนวยประโยชน์ ดำรงสถานภาพ

และบทบาทหน้าที่ เพื่อให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นไปอย่างมีแบบแผน ดังจะเห็นได้จากงานประเพณีของกู่ตันตรันต์ ได้แก่ งานบรวงสรวงกู่ตันตรันต์ จัดขึ้นในช่วงเดือน กุมภพันธ์ เป็นประจำทุกปี โดยจะจัดก่อนงานมนัสการพระธาตุนาดูน ซึ่งเป็นงานประจำปีของอำเภอนาดูน และงานสร้างกู่ตันตรันต์ จัดขึ้นในเดือนเมษายน จัด 2 วัน ในวันขึ้น 14 ค่ำ เดือน 5 และวันขึ้น 15 ค่ำ ในงานจะมีการรคน้ำค้ำหัว ผู้สูงอายุ จุดบั้งไฟเสี่ยงทาย นิทรรศการของกลุ่มแม่บ้าน ฯลฯ ถือเป็นกิจกรรมที่ชาวบ้านต่างร่วมแรงร่วมใจกันเป็นเจ้าของทรัพยากรและเป็น ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยวโดยการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต ตลอดจนคนในชุมชนให้มีความรู้มาใช้เป็นต้นทุนหรือปัจจัยในการจัดการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม แต่ยังไม่สามารถที่จะพัฒนาให้เป็นสถานที่จุดหมายปลายทางที่นักท่องเที่ยวจะเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว พร้อมสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการท่องเที่ยวให้สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวเดินทางมาเยี่ยมชมได้มากนัก ถึงแม้ว่า จะมีธุรกิจโฮมสเตย์ ที่มีบริการไม่ว่าจะเป็นมุมจำหน่ายสินค้าที่ระลึก จำหน่ายเครื่องดื่มอาหาร รวมถึงห้องสุขาก็ตาม แต่การท่องเที่ยวของกู่ตันตรันต์ก็ยังไม่สามารถที่จะขยายฐานเศรษฐกิจในท้องถิ่นได้ เพราะเมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางไปทีใดก็จะต้องใช้จ่ายเป็นค่าอาหาร ซื้อผลิตภัณฑ์ในเมือง และหากพักแรมก็จะต้องใช้จ่ายเป็นค่าที่พัก เงินที่จ่ายออกไปนี้จะไม่ตกอยู่เฉพาะกับโรงแรมเพียงแห่งเดียวเท่านั้น แต่จะกระจายไปสู่ชุมชนท้องถิ่นต่าง ๆ เมื่อหัตถกรรมพื้นเมืองขายเป็นของที่ระลึกได้ ก็จะมีการใช้วัสดุพื้นบ้านมาประดิษฐ์เป็นของที่ระลึก ถือเป็นรายได้ที่เกิดขึ้นในชุมชน

ส่วนการสัมภาษณ์ตัวแทนประชาชนซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม ทั้ง 5 แห่ง ลึกลงไปในด้านการฝึกอบรมบุคลากร พบว่า พื้นที่นั้นส่วนมากมักจะไม่มีแผนและนโยบายในการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวโดยให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมอย่างชัดเจนทั้งแผนระยะสั้น ระยะกลาง ระยะยาว รวมถึงแผนพัฒนาบุคลากรยังขาดการดำเนินการเพื่อให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ในทุกระดับ เช่น นักท่องเที่ยวท้องถิ่น นักท่องเที่ยวสากล หรือนักท่องเที่ยวจากทั่วโลก เป็นต้น ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดให้ชุมชนท้องถิ่นที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีคฤหบดี มีความรู้เกี่ยวกับแนวคิดและวิถีปฏิบัติในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน อันจะช่วยยกระดับของการบริการท่องเที่ยว โดยสามารถอธิบายวิธีบริการและทำให้เกิดประสบการณ์ใหม่เพิ่มขึ้น เพื่อให้ผู้มาเที่ยวเกิดความประทับใจและความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยว ดังจะเห็นได้จากพระธาตุนาดูน ซึ่งยังขาดการฝึกอบรมบุคลากรเพื่อรองรับตลาดนักท่องเที่ยวต่างชาติ เนื่องจากแรงงานหรือบุคลากรส่วนมากของ

เป็นคนในพื้นที่ ดังนั้นด้านการใช้ภาษาในการแนะนำการท่องเที่ยวให้กับชาวต่างชาติ จึงยังไม่ค่อยดีและมีเท่าที่ควร ถึงแม้ว่า จะมีมีคฤหาสน์ที่มีอัตราค่าไม่ตรีดี และมีความรับผิดชอบต่อนักท่องเที่ยวก็ตาม

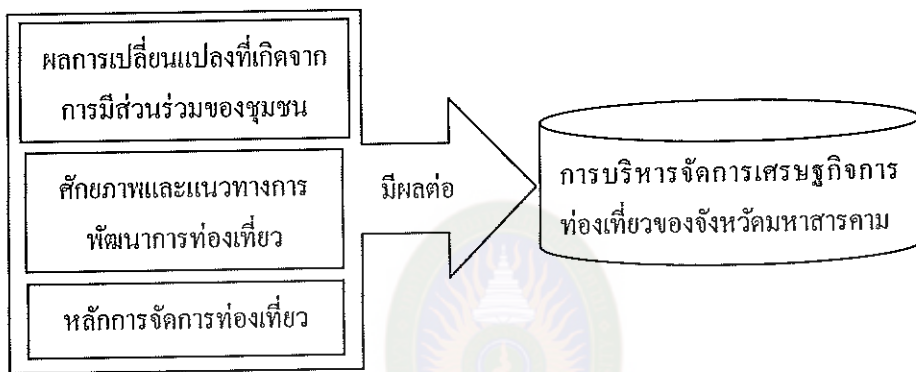
สรุปได้ว่า หลักการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในด้านประสานแผนการพัฒนาการท่องเที่ยว การสนับสนุนเศรษฐกิจท้องถิ่น และการฝึกอบรมบุคลากร ต่างมีผลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม

ส่วนด้านรักษาและส่งเสริมความหลากหลายของธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม กับการตอบสนองการตลาดท่องเที่ยว กลับพบว่า ไม่มีผลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม กันมากนัก ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม ทั้ง 5 แห่ง ต่างพยายามที่จะทำการส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว โดยการสร้างสำนึกการเป็นเจ้าของร่วมกันและมีระบบสังคมที่เข้าใจกัน ทำให้เกิดการยอมรับ ความรักและความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน จนรู้สึกเป็นเจ้าของและเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา ตั้งแต่ความคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมในการติดตามประเมินผล รวมถึงมีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และวัฒนธรรมอย่างพอดีเท่าที่จำเป็นและประหยัด เพื่อช่วยลดค่าใช้จ่ายในการทะนุบำรุงรักษาสิ่งแวดล้อมและเพิ่มคุณภาพของการท่องเที่ยว ซึ่งต่างก็ได้มีการจัดเตรียมข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว พร้อมคู่มือ และทำการเผยแพร่ไปยังนักท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความเข้าใจและเคารพในสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว ดังจะเห็นได้จากกรณีของแหล่งท่องเที่ยวอ่างเก็บน้ำห้วยค้อ (พืทยานาเชือก) ถือเป็นสถานที่ที่มีความหลากหลายของธรรมชาติ และสังคม แต่เนื่องจากปัจจุบันคู่แข่งหรือสถานะการแข่งขันยังไม่มีมีความรุนแรง ทำให้มีโอกาสที่จะสร้างความได้เปรียบได้มากขึ้น จึงสมควรที่จะได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมการตลาดและการนำเที่ยว โดยให้ภาคเอกชนเข้ามาลงทุนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในด้านโครงสร้างพื้นฐานและการบริการมากยิ่งขึ้น

3. รูปแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน จังหวัดมหาสารคาม

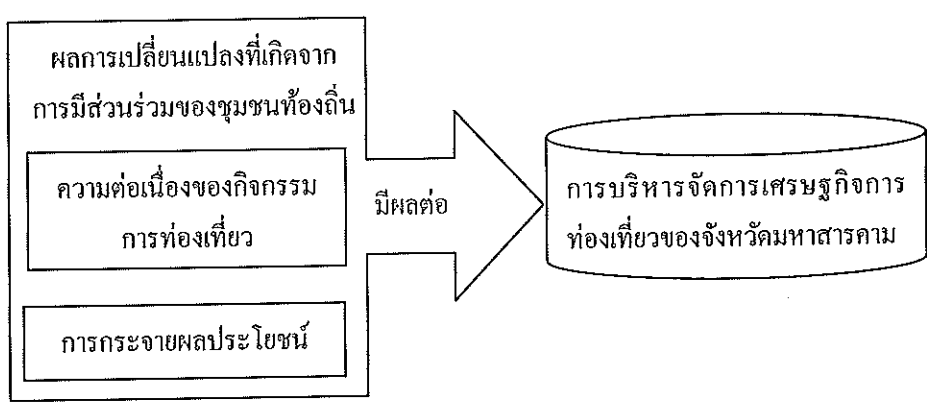
จากการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ซึ่งได้นำเสนอมาแล้วนั้น มาสังเคราะห์ในภาพรวม สามารถสรุปได้ว่า ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในด้านความต่อเนื่องของกิจกรรมการท่องเที่ยวและการกระจายผลประโยชน์ ประเด็นศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในด้านการส่งเสริมการตลาดและการนำเที่ยว การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการบริการ และการส่งเสริมการ

ลงทุน และประเด็นหลักการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในด้านการประสานแผนการ พัฒนาการท่องเที่ยว นำการท่องเที่ยวขยายฐานเศรษฐกิจในท้องถิ่น และการฝึกอบรมบุคลากร ต่างมีผลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม ซึ่งในทุก ประเด็นโดยในแต่ละประเด็นต่างก็มีด้านที่เข้าเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวมากขึ้นน้อยแตกต่างกันออกไป โดยสามารถสังเคราะห์ให้เห็นถึงภาพรวมของรูปแบบ การบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน จังหวัดมหาสารคาม ได้ ด้วยการนำเสนอ ให้อยู่ในรูปของแผนภูมิเพื่อประกอบคำอธิบายได้ ดังนี้

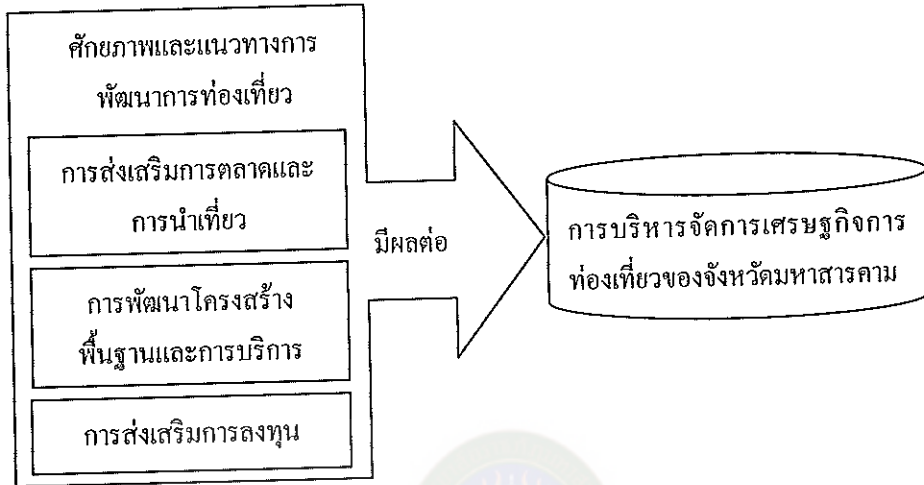

จากนั้นผู้วิจัยนำรูปแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนใน ภาพรวม มาทำการสังเคราะห์และแยกให้เห็นรูปแบบในภาพย่อยของแต่ละประเด็นในส่วนที่ เกี่ยวข้องกับแต่ละด้าน อันมีผลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของจังหวัด มหาสารคาม โดยนำเสนอให้อยู่ในรูปของแผนภูมิเพื่อประกอบคำอธิบายในแต่ละประเด็นได้ ดังต่อไปนี้

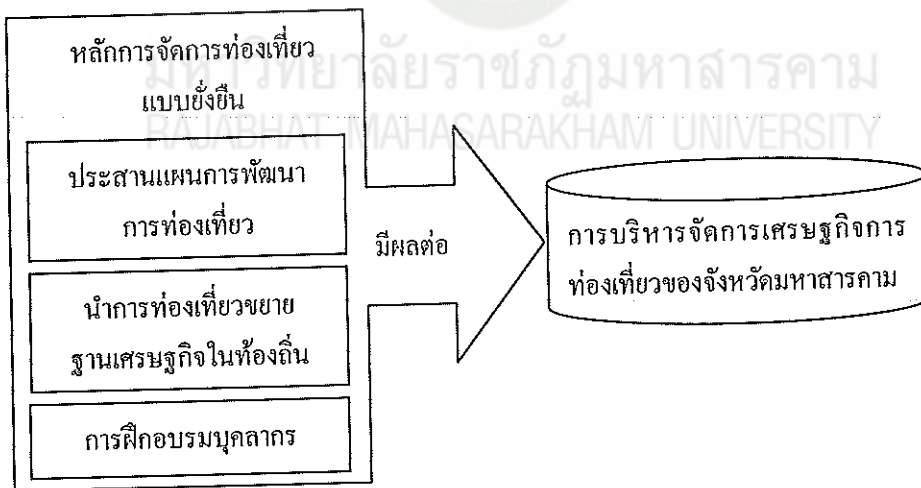
3.1 ประเด็นผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นใน ด้านความต่อเนื่องของกิจกรรมการท่องเที่ยวและการกระจายผลประโยชน์ มีผลต่อการบริหาร จัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม

3.2 ประเด็นศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในด้านการส่งเสริมการตลาดและการนำเที่ยว การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการบริการ การส่งเสริมการลงทุน ส่วนใหญ่แล้วต่างมีผลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม

3.3 ประเด็นหลักการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในด้านประสานแผนการพัฒนาการท่องเที่ยว นำการท่องเที่ยวขยายฐานเศรษฐกิจในท้องถิ่น และการฝึกอบรมบุคลากร ส่วนมากแล้วต่างมีผลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม

บทที่ 7

การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน จังหวัดมหาสารคาม โดยระบบห่วงโซ่อุปทาน

เมื่อผู้วิจัยได้ซื้อค้นพบดังที่ปรากฏอยู่ในบทที่ 6 จากนั้นจึงนำมาทำการสังเคราะห์และแยกเป็นประเด็นคำถามสำคัญ เพื่อให้ได้คำตอบของคำถามหลักในการวิจัยข้อที่ 3 ที่กำหนดไว้ว่า รูปแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน จังหวัดมหาสารคาม โดยระบบห่วงโซ่อุปทาน ทั้งด้านการลดต้นทุนในการดำเนินงานและด้านการเพิ่มคุณภาพการบริการ ควรได้รับการพัฒนาไปในประเด็นใดบ้าง สำหรับบทนี้ทำการรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างพันธมิตรทางการค้าซึ่งเป็นผู้ประกอบการบริษัทนำเที่ยว ร้านอาหาร โรงแรม ที่พัก รีสอร์ท โฮมสเตย์ ร้านค้าปลีก และร้านจำหน่ายของที่ระลึก โดยผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏรายละเอียดในหัวข้อตามลำดับ ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสถานภาพและศักยภาพของผู้ให้ข้อมูล

สำคัญ

จากการสัมภาษณ์พันธมิตรทางการค้าซึ่งเป็นผู้ประกอบการบริษัทนำเที่ยว ร้านอาหาร โรงแรม ที่พัก รีสอร์ท โฮมสเตย์ ร้านค้าปลีก และร้านจำหน่ายของที่ระลึก ซึ่งประกอบกิจการอยู่ในเขตพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดมหาสารคาม ได้แก่ พระธาตุนาดูน กู่สันตรัตน์ และวนอุทยาน โกสุมพิ์ ตลอดจนอ่างเก็บน้ำห้วยค้อ (พิทยานาเขื่อน) รวมถึงเขตห้ามล่าป่าดูลำพัน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการธุรกิจประเภทร้านอาหาร จำนวน 9 ราย และเป็นผู้ประกอบการธุรกิจประเภทโรงแรม ที่พัก รีสอร์ท จำนวน 10 ราย โดยสามารถจำแนกออกตามพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยวได้คือ เขตพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวพระธาตุนาดูน มีผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหาร จำนวน 3 ราย ได้แก่ ร้านโกสุมพิ์ ร้านมูมอรรอยและร้านกาญจนาแจ้วฮ่อน เขตพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวกู่สันตรัตน์ มีผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหาร จำนวน 3 ราย ได้แก่ ร้านอาหารบุญญาปลาเผา ร้านเจ้าจอมเนืออย่างเกาหลีและร้านน้องเล็ก กับผู้ประกอบการธุรกิจโฮมสเตย์บ้านสระบัว ตั้งอยู่ที่ตำบลกู่สันตรัตน์ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 1 ราย เขตพื้นที่แหล่งท่องเที่ยววนอุทยาน โกสุมพิ์ มีผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหาร จำนวน 1 ราย ได้แก่ ร้านริมบึง กับผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมที่พักและรีสอร์ท จำนวน 2 ราย ได้แก่ โรงแรมแสนรัก

และที่พัควนอุทยานโกสัมพี เขตพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวอ่างเก็บน้ำห้วยค้อ (พทยานาเชือก) มีผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหาร จำนวน 1 ราย ได้แก่ ร้านห้วยค้อ กับผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรม ที่พัก และรีสอร์ท จำนวน 6 ราย ได้แก่ ลีลาวดีรีสอร์ท ห้วยค้อรีสอร์ท สมสนุกรีสอร์ท โรงแรมบ้านสวน โรงแรมแสนสุขและอำนวยการบังกาโด และเขตพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเขตห้ามล่าป่าดงลำพัน มีผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหาร จำนวน 1 ราย ได้แก่ ครัวบ้านสวน กับผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรม ที่พัก และรีสอร์ท จำนวน 1 ราย ได้แก่ โรงแรมวิเศษรีสอร์ท

2. ผลการสัมภาษณ์พหุมิตรทางการค้าเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน จังหวัดมหาสารคาม ด้วยระบบห่วงโซ่อุปทาน

สำหรับผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน จังหวัดมหาสารคาม ด้วยระบบห่วงโซ่อุปทานนี้ ผู้วิจัยได้มาจากการนำรูปแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจังหวัดมหาสารคาม ซึ่งได้มาจากการสัมภาษณ์ตัวแทนประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 5 แห่ง แล้วนำข้อมูลดังกล่าวที่ได้รับมาประกอบกับผลการสัมภาษณ์พหุมิตรทางการค้าซึ่งเป็นผู้ประกอบการของบริษัทนำเที่ยว ร้านอาหาร โรงแรม ที่พัก รีสอร์ท โฮมสเตย์ ร้านค้าปลีก และร้านจำหน่ายของที่ระลึก จากนั้นจึงนำข้อมูลมาทำการสังเคราะห์โดยผ่านระบบห่วงโซ่อุปทาน เพื่อเป็นการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน จังหวัดมหาสารคาม

จากการนำข้อมูลทั้งหมดมาทำการสังเคราะห์ในภาพรวมแล้วพบว่า การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน จังหวัดมหาสารคาม โดยผ่านระบบห่วงโซ่อุปทาน ตามความคิดเห็นของพหุมิตรทางการค้าซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 5 แห่ง ต่างก็มีความต้องการที่จะทำการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวในประเด็นหลักสำคัญ ๆ ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 5 ด้าน ได้แก่ การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก การปรับราคาท่องเที่ยวของบริษัทนำเที่ยวและผู้ประกอบการ และการปรับวิธีการและยกระดับการให้บริการ ตลอดจนการปรับกลยุทธ์การตลาดท่องเที่ยว รวมถึงการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว โดยการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวดังกล่าวนี้สามารถทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจสอดคล้องกับความต้องการที่จะเข้ามาท่องเที่ยว โดยชุมชนในท้องถิ่นมีค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวโดยรวมต่ำสุด อีกทั้งยังสามารถสร้างความน่าเชื่อถือให้นักท่องเที่ยวได้

คงจะเห็นได้จากการให้บริการบ้านพักโฮมสเตย์ของบ้านสระบัว ตั้งอยู่ในเขตตำบล
 กู่สันตรัตน์ อำเภอนาคุณ จังหวัดมหาสารคาม เป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ในอาณาเขตคูเมืองเก่ามี
 โบราณสถานและโบราณวัตถุแห่งนครจำปาศรี อาทิ พระบรมธาตุนาคุณ กู่สันตรัตน์ บ่อน้ำ
 ศักดิ์สิทธิ์ ศาลานางขาว และสิมสุปแด้ม เป็นต้น เพื่อเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัส
 และเข้าถึงกับวัฒนธรรมของชุมชน นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมที่ชุมชนได้จัดทำขึ้น ยกตัวอย่างเช่น

2.1 เทียวแหล่งอารยธรรมขอมตามเส้นทางเมืองโบราณนครจำปาศรี อาทิ เทียวชม
 กู่สันตรัตน์ กุ๋น้อย ศาลานางขาวศาลานางขาว เป็นแหล่งสถานศิลปะขอม สันนิษฐานว่าเป็น
 สถานที่ประกอบพิธีทางศาสนา เพราะบริเวณนี้ขุดพบเทวรูปนางอุม่าทำด้วยศิลาสีขาว
 นอกจากนั้นยังพบศิลาจารึก ศูนย์ทอผ้าฝ้ายโนนตาล บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ หรือหนองตุนตั้งอยู่บ้าน
 หนองโง้ง ตำบลนาคุณ อำเภอนาคุณ เป็นบ่อน้ำที่มีน้ำผุดขึ้นมาจากพื้นดินตลอดเวลาไม่มีเหือดแห้ง

2.2 นมัสการพระบรมธาตุนาคุณ พิพิธภัณฑสถานนครจำปาศรี และสุปแด้ม เป็นกิจกรรม
 ฝาผนังโบราณอายุเกินร้อยปี ที่วัดป่าเรไร บ้านหนองพอก ภายในพระอุโบสถมีภาพเขียนด้วยสี
 ฝุ่นออกวรรณะเย็น เป็นเรื่องเกี่ยวกับพุทธประวัติ พระมาลัย รามเกียรติ์ และพระเวสสันดร
 ชาดก เป็นต้น

2.3 นั่งเกวียนชมวิถีชีวิตชาวบ้านสระบัวและชุมชนรอบกู่สันตรัตน์

2.4 ชมการสาธิต ทำแข่งปลาทุ กระเช้าผลไม้ แจกันเครื่องไม้ และทอผ้าไหมมัดหมี่

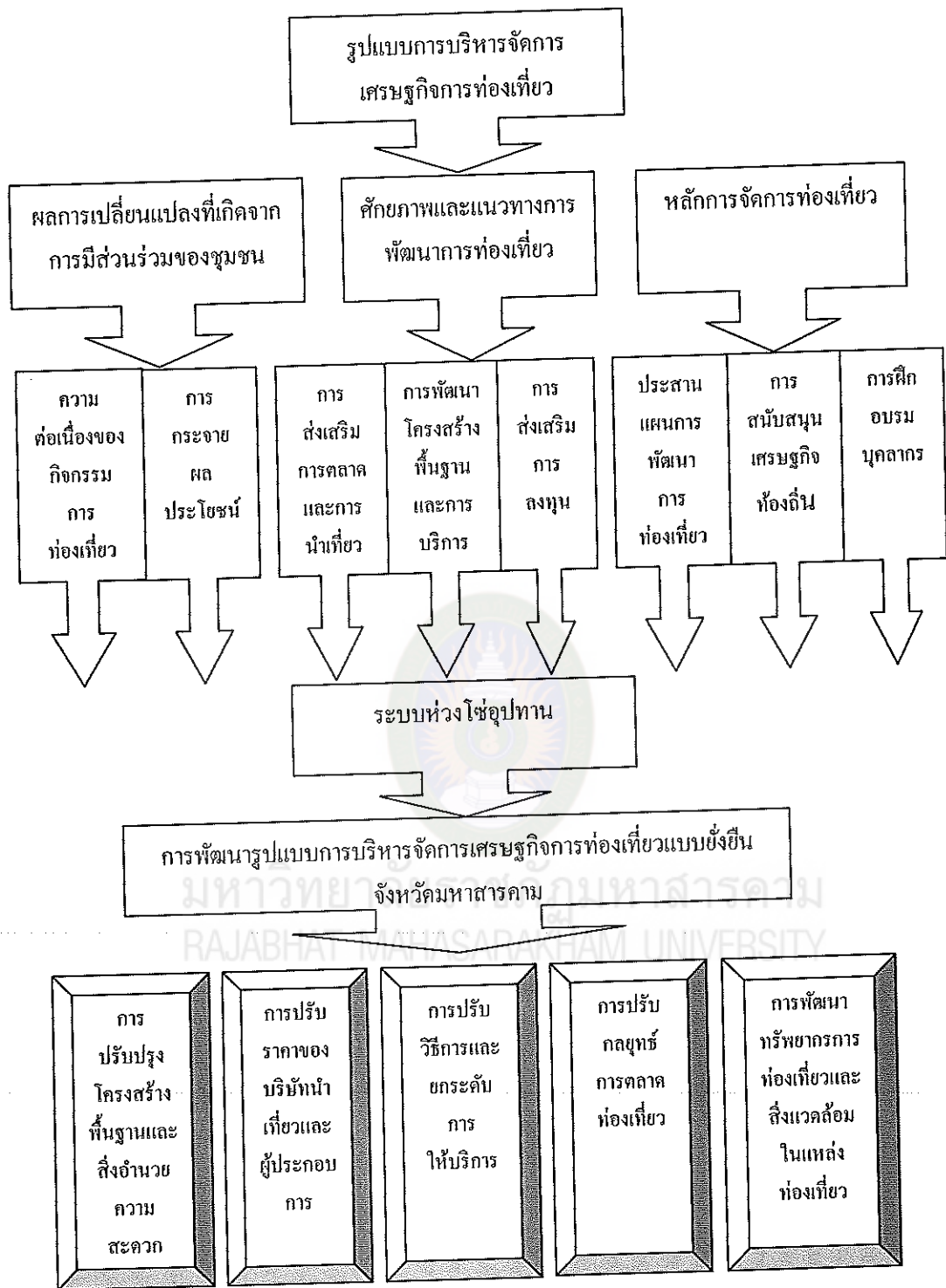
2.5 พิธีบายศรีสู่ขวัญต้อนรับนักท่องเที่ยว ชมการแสดงรำจำปาศรี รำอัปสร และรำ
 สรงกู่สันตรัตน์

2.6 ร่วมรับประทานอาหารพาแลง

2.7 เข้าพักนอนที่บ้านพักโฮมสเตย์

2.8 ร่วมทำบุญตักบาตรในตอนเช้า

ทั้งนี้ โดยผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในรูปของคำบรรยายดังกล่าวข้างต้นนั้น สามารถ
 นำมาสรุปให้อยู่ในรูปของแผนภูมิได้ ดังนี้

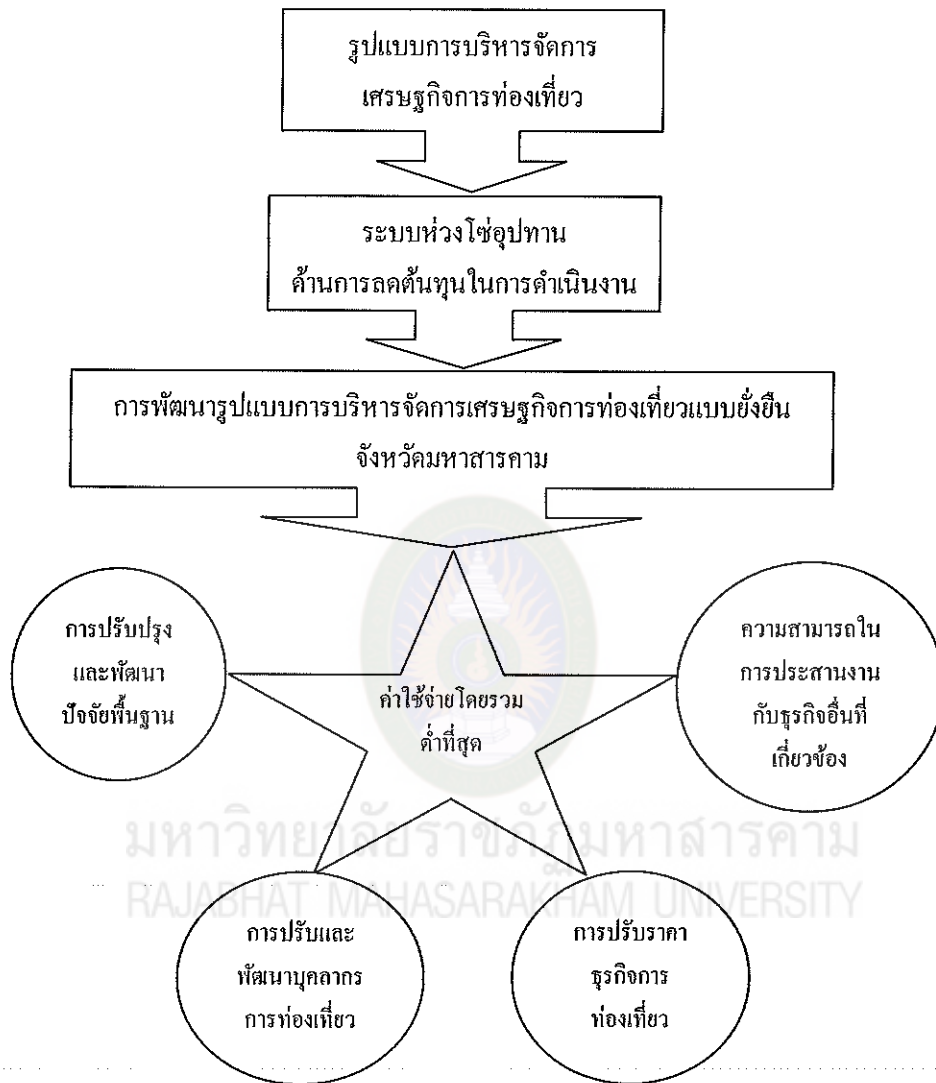
จากนั้นผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน จังหวัดมหาสารคาม ด้วยระบบห่วงโซ่อุปทาน ในภาพรวมดังกล่าวมานั้น มาสังเคราะห์เพื่อค้นหาวิธีการลดต้นทุนในการดำเนินงานและการเพิ่มคุณภาพการให้บริการ โดยการสัมภาษณ์พันธมิตรทางการค้า ซึ่งสามารถนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในรูปของคำบรรยาย พร้อมทั้งสรุปให้อยู่ในรูปของแผนภูมิได้ ดังนี้

2.1 ผลการสัมภาษณ์พหุมิตรทางการค้าเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน จังหวัดมหาสารคาม ด้วยระบบห่วงโซ่อุปทาน ด้านการลดต้นทุนในการดำเนินงาน พหุมิตรทางการค้า มีความคิดเห็นว่า หากชุมชนท้องถิ่นซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดมหาสารคาม มีความประสงค์ที่จะทำการพัฒนาการท่องเที่ยวพระธาตุนาถูน กู่สันตรัตน์ วนอุทยานโกสัมพี อ่างเก็บน้ำห้วยค้อ (พัทธานาเขื่อน) และเขตห้ามล่าป่าดงลำพัน ควรต้องดำเนินการควบคู่กัน 2 ประการ คือ การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและบริการกับการดำเนินงานการตลาด แม้ว่า โดยภาพรวมผลที่ได้จากการพัฒนาการท่องเที่ยวสามารถส่งผลดีต่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมก็ตาม อาทิ ชื่อเสียงในด้านการท่องเที่ยวและส่งเสริมการสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน รวมถึงเกิดการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยให้คงอยู่สืบไป แต่ชุมชนในท้องถิ่นต้องเผชิญกับผลกระทบเศรษฐกิจการท่องเที่ยวทั้งจากภายนอกและภายในอย่างหลีกเลี่ยงมิได้ อันเนื่องมาจากภาวะที่เกิดขึ้นจากต้นทุนในการดำเนินงาน แต่อย่างไรก็ตาม หากสามารถดำเนินงานเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม และสอดคล้องกับบริบทได้อย่างลงตัว ก็สามารถที่จะลดต้นทุนในการดำเนินงานได้ และขณะเดียวกัน หากชุมชนท้องถิ่นมีการเตรียมความพร้อมของสถานที่แหล่งท่องเที่ยว อาทิ จัดและให้บริการนำเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวให้ได้รับความสะดวกสบายระหว่างเดินทางท่องเที่ยว โดยสามารถประสานงานกับธุรกิจอื่นที่เกี่ยวข้องได้ เช่น ธุรกิจที่พัก ธุรกิจอาหารและบันเทิง ธุรกิจนำเที่ยวและมัลติเพล็กซ์ ธุรกิจจำหน่ายสินค้าที่ระลึก เพื่อให้การเดินทางนั้นบรรลุถึงแหล่งท่องเที่ยวอันเป็นจุดหมายปลายทางที่ค้องการ พร้อมทั้งได้รับบริการทางการท่องเที่ยวที่ประทับใจ ทำให้อยากกลับมาเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวนี้ซ้ำอีกหรือแนะนำญาติมิตรให้เดินทางมาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวนี้

หากสามารถทำได้เช่นนี้ ย่อมทำให้ค่าใช้จ่ายโดยรวมของชุมชนท้องถิ่นสามารถที่จะลดลงและมีรายได้เพิ่มขึ้นได้ ส่งผลให้ได้รับผลกำไรในระยะยาวได้ แต่ทั้งนี้ชุมชนท้องถิ่นจะต้องมีการพัฒนาระบบกระจายข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวให้สามารถแข่งขันกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ได้ ซึ่งหากสามารถสร้างความพึงพอใจให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวด้วยต้นทุนที่ต่ำที่สุดได้นั้น ในที่สุดแล้วก็จะสามารถสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันของธุรกิจท่องเที่ยวได้ ดังนั้นจึงควรมีการวางแผนกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย แนวทาง และมาตรการดำเนินการที่จะทำให้การขยายตัวของการท่องเที่ยวเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้อง ใน

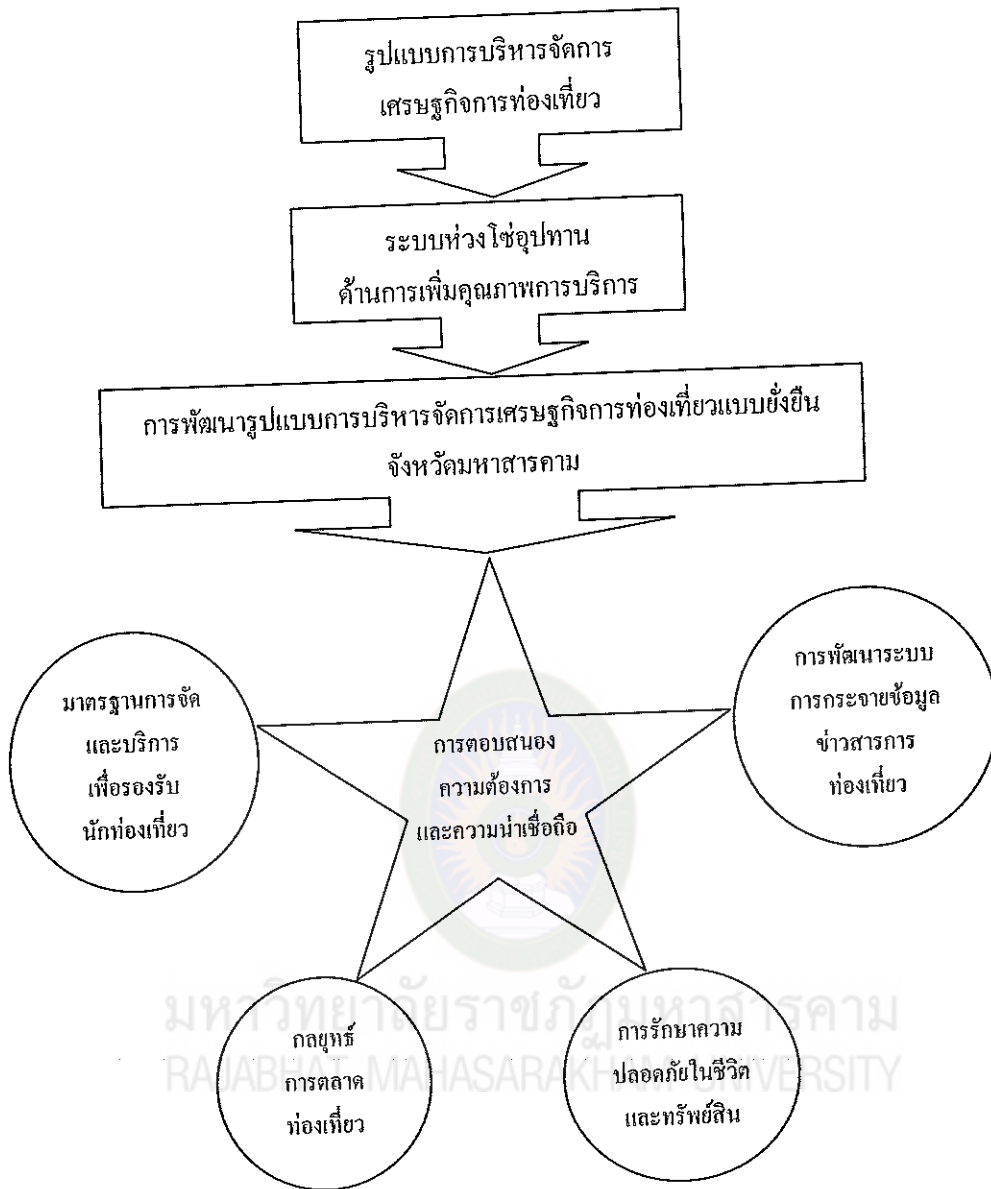
ประเด็นของการปรับปรุงและพัฒนาปัจจัยพื้นฐาน การปรับและพัฒนาบุคลากรการท่องเที่ยว การปรับราคาธุรกิจการท่องเที่ยว และความสามารถในการประสานงานกับธุรกิจอื่นที่เกี่ยวข้อง

2.2 ผลการสัมฤทธิ์พันธมิตรทางการค้าเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน จังหวัดมหาสารคาม ด้วยระบบห่วงโซ่อุปทาน ด้านการเพิ่มคุณภาพการบริการ จากพันธมิตรทางการค้า พบว่า ปัจจุบันการท่องเที่ยวเป็นธุรกิจที่มีการแข่งขันกันในระดับสูง ชุมชนท้องถิ่นซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดมหาสารคาม จึงควรที่จะต้องบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐานตามดัชนีชี้วัดประสิทธิภาพในห่วงโซ่อุปทาน ถือเป็นยกระดับคุณภาพการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว แต่ทั้งนี้ชุมชนท้องถิ่นต้องทำการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับ

การท่องเที่ยวให้ถูกต้องตามจำนวนของแหล่งท่องเที่ยว สถานที่ท่องเที่ยว และช่วงเวลาของการท่องเที่ยว และที่สำคัญต้องสามารถที่จะจัดและบริการเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในระดับที่เหมาะสมได้ เหนือสิ่งอื่นใดต้องทำการพัฒนาศักยภาพทางการท่องเที่ยวให้มีความหลากหลาย และให้เป็นความสวยงามตามธรรมชาติ ศิลปกรรม โบราณสถาน ขนบธรรมเนียมประเพณี และวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชน โดยการกระตุ้นให้ทั้งนักท่องเที่ยวและเจ้าของมรดกศิลปวัฒนธรรมเกิดความภาคภูมิใจ ความสำนึกและความตระหนักในคุณค่าศิลปะของวัฒนธรรมเหล่านั้น ด้วยการพัฒนาและอนุรักษ์ฟื้นฟูให้คงอยู่ชั่วกาลนาน

หากชุมชนท้องถิ่นสามารถดำเนินการได้เช่นนี้แล้ว ย่อมถือได้ว่า รูปแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน จังหวัดมหาสารคาม ด้วยระบบห่วงโซ่อุปทานที่สามารถที่จะยกระดับคุณภาพการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวได้ โดยสามารถที่จะตอบสนองความต้องการและสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่นักท่องเที่ยว ในประเด็นของมาตรฐานการจัดและบริการ กลยุทธ์การตลาดท่องเที่ยว การรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และการพัฒนาระบบการกระจายข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว อันจะเป็นการช่วยสร้างสรรค์ความเจริญทางสังคมให้แก่ท้องถิ่น กล่าวคือ เมื่อมีการเดินทางท่องเที่ยวจากท้องถิ่นหนึ่งไปยังอีกท้องถิ่นหนึ่ง ย่อมก่อให้เกิดสิ่งใหม่ๆ ขึ้นในท้องถิ่น เช่น การปลูกสร้างโรงแรมหรือที่พัก ภัตตาคารหรือร้านอาหาร สาธารณูปโภค อาทิ ถนนหนทาง ไฟฟ้า น้ำประปา และสิ่งอำนวยความสะดวกด้านต่าง ๆ ทำให้ชุมชนในท้องถิ่นมีโอกาสได้รับความสะดวกสบายและบริการในลักษณะต่าง ๆ จากทั้งภาครัฐและการลงทุนจากภาคเอกชน ส่งผลให้ท้องถิ่นมีความเจริญและมีความเป็นอยู่ดีขึ้น ผลลัพธ์ทางอ้อมที่อาจจะได้รับ ก็คือ นักท่องเที่ยวอาจจะเดินทางเข้ามาพักกันมากขึ้น มีระยะเวลาการค้างคืนในแหล่งท่องเที่ยวที่นานขึ้น และมีการใช้จ่ายเพื่อการท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น ก่อให้เกิดการกระจายรายได้และการจ้างงานไปสู่ชุมชนในท้องถิ่น ทำให้ในท้องถิ่นมีอาชีพและมีรายได้เพื่อใช้ไปในการซื้อสินค้าและบริการที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตที่ดีขึ้นได้ นับเป็นการช่วยยกมาตรฐานการครองชีพของชุมชนในท้องถิ่นให้ดีขึ้นด้วย

บทที่ 8

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของจังหวัดมหาสารคาม โดยระบบห่วงโซ่อุปทาน ผู้วิจัยใช้หลักการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการศึกษาและค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว การมีส่วนร่วม และประเด็นที่มีผลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยว ตลอดจนการจัดการห่วงโซ่อุปทาน รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ชุมชนท้องถิ่นซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยว อันประกอบด้วย พระธาตุนาดูน กู่สันตวิรัตน์ วนอุทยานโกสัมพี อ่างเก็บน้ำห้วยค้อ (พทยานาเชือก) และเขตห้ามล่าป่าดุนลำพัน จังหวัดมหาสารคาม ได้แก่ บุคลากรที่รับผิดชอบจากหน่วยงานทั้งภาครัฐบาล ภาคธุรกิจเอกชน และตัวแทนประชาชนในแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนพันธมิตรทางการค้า ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้วัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

1. เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบเศรษฐกิจการท่องเที่ยว และแนวโน้มการพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว จังหวัดมหาสารคาม โดยส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม
2. เพื่อศึกษาประเด็นที่มีผลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม
3. เพื่อศึกษาการพัฒนา รูปแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน จังหวัดมหาสารคาม โดยระบบห่วงโซ่อุปทาน

สำหรับผลการวิจัยที่ได้รับจากการสัมภาษณ์บุคลากรที่รับผิดชอบจากหน่วยงาน ทั้งภาครัฐบาล ภาคธุรกิจเอกชน และตัวแทนประชาชนในแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนพันธมิตรทางการค้า เกี่ยวกับผลกระทบเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและแนวโน้มการพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว โดยส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม จังหวัดมหาสารคาม ผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว และหลักการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ที่มีผลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของ

จังหวัดมหาสารคาม และการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน จังหวัดมหาสารคาม โดยระบบห่วงโซ่อุปทาน ซึ่งผู้วิจัยทำการสรุปผลการวิจัยในรูปแบบของตาราง โดยแบ่งการนำเสนอข้อมูลออกเป็น 3 ส่วนตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งสามารถนำผลการวิจัยที่ได้รับมาสรุปได้ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ผลกระทบเศรษฐกิจการท่องเที่ยว และแนวโน้มการพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว โดยส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม จังหวัดมหาสารคาม

ผู้วิจัยได้มุ่งวิเคราะห์ประเด็นหลักเกี่ยวกับผลกระทบเศรษฐกิจการท่องเที่ยว โดยครอบคลุมด้านผลกระทบภายนอก ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม การเมือง กฎหมายและเทคโนโลยี และผลกระทบภายใน ได้แก่ ความต้องการของนักท่องเที่ยว การแข่งขัน แรงงาน และแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งประเด็นหลักดังกล่าว ประกอบด้วยประเด็นย่อย 8 ด้าน กับประเด็นหลักเกี่ยวกับแนวโน้มการพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว โดยส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม จังหวัดมหาสารคาม โดยครอบคลุมทั้ง 3 ด้าน คือ การตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างทันเวลา ความน่าเชื่อถือ และค่าใช้จ่ายโดยรวมต่ำที่สุด โดยจะนำเสนอสรุปผลการวิจัยตามลำดับ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 8-1

ผลกระทบเศรษฐกิจการท่องเที่ยว

ผลกระทบเศรษฐกิจการท่องเที่ยว	แหล่งท่องเที่ยว				
	พระธาตุนาดูน	ภูสีฐานรัตน	วนอุทยานโกสัมพีนคร	อ่างเก็บน้ำห้วยค้อ	เขตห้ามล่าสัตว์ป่าดูนลำพัน
ด้านผลกระทบภายนอก					
เศรษฐกิจ					
การสร้างอาชีพและช่วยแก้ปัญหาการว่างงานของชุมชนท้องถิ่น	✓	✓	-	✓	-
มีงบประมาณของตนเองในการพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง	✓	-	-	-	-
การปรับขยายตัวทางฐานเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว	✓	✓	-	✓	-

ตารางที่ 8-1 (ต่อ)
ผลกระทบเศรษฐกิจการท่องเที่ยว

ผลกระทบเศรษฐกิจการท่องเที่ยว	แหล่งท่องเที่ยว				
	พระราชอุทยาน	อุทยานสัตว์	วนอุทยานโกสัมพี	อ่างเก็บน้ำห้วยก่อ	เขตห้ามล่าสัตว์ป่าอุนลำพัน
ด้านผลกระทบภายนอก					
สังคม					
ชุมชนท้องถิ่นมีความเจริญและมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น	✓	-	-	✓	-
การสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวอื่นในจังหวัดหรือในจังหวัดใกล้เคียง	✓	-	-	-	-
การเมือง กฎหมาย					
การวางมาตรการกำกับ ดูแล ติดตาม และตรวจสอบการท่องเที่ยวอย่างมีแบบแผน	✓	-	-	-	-
การแก้ไขปัญหาการท่องเที่ยว ด้วยการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว	✓	-	-	✓	-
เทคโนโลยี					
การวางแผนการตลาดโดยผ่านสื่อต่างๆ อาทิ เว็บไซต์ วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น	✓	✓	✓	✓	✓
ด้านผลกระทบภายใน					
ความต้องการของนักท่องเที่ยว					
แหล่งท่องเที่ยวมีสถานที่ที่สามารถให้ท่องเที่ยวต่อไปได้อย่างหลากหลาย อาทิ มีการเชื่อมโยงแหล่งวัฒนธรรม และมีแหล่งพักผ่อน	-	-	-	✓	✓
การแข่งขัน					
แหล่งท่องเที่ยวมีสถานบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพียงพอต่อการรองรับนักท่องเที่ยว	-	-	-	-	-

ตารางที่ 8-1 (ต่อ)
ผลกระทบเศรษฐกิจการท่องเที่ยว

ผลกระทบเศรษฐกิจการท่องเที่ยว	แหล่งท่องเที่ยว				
	พระธาตุนาฮาน	ภูสันตรัตน์	วนอุทยานโกสัมพี	อ่างเก็บน้ำห้วยค้อ	เขตห้ามล่าสัตว์ป่าฮานลำพัน
ด้านผลกระทบภายใน					
แรงงาน					
ชุมชนท้องถิ่นมีความพร้อมซึ่งสามารถดำเนินการควบคู่ไปกับการส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว	-	-	-	✓	-
การประสานความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในเรื่องของการใช้แหล่งท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยวให้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวยังสถานที่ของตนเอง	✓	-	-	-	-
แหล่งทรัพยากรธรรมชาติ					
ความคุ้มค่าในการพัฒนาการท่องเที่ยวและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	-	✓	-	✓	-

ตารางที่ 8-2
แนวโน้มการพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว

แนวโน้มการพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว	แหล่งท่องเที่ยว				
	พระธาตุนาฮาน	ภูสันตรัตน์	วนอุทยานโกสัมพี	อ่างเก็บน้ำห้วยค้อ	เขตห้ามล่าสัตว์ป่าฮานลำพัน
การตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างทันเวลา					
ความสามารถในการจัดเตรียมสถานบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกต่อการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น	✓	-	-	-	-

ตารางที่ 8-2 (ต่อ)
แนวโน้มการพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว

แนวโน้มการพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว	แหล่งท่องเที่ยว				
	พระธาตุนาดูน	ภูแล่นตาจันทร์	วนอุทยานโกสัมพี	อ่างเก็บน้ำห้วยค้อ	เขตห้ามล่าสัตว์ป่าดูนลำพัน
การตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างทันเวลา (ต่อ)					
การพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความพร้อมด้านการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง	✓	-	-	✓	-
การสร้างมาตรฐานของโรงแรมที่พักเพื่อให้แก่นักท่องเที่ยวได้รับบริการในสถานบริการอย่างปลอดภัยและมีความพึงพอใจ	-	-	-	-	-
ความน่าเชื่อถือ					
การตรวจสอบคุณภาพมาตรฐานการบริการของสถานประกอบการ	-	-	-	-	-
รณรงค์เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นเห็นความสำคัญในการสร้างความเป็นมิตรไมตรีกับนักท่องเที่ยว	✓	✓	-	-	-
การพัฒนาศักยภาพบุคลากรเพื่อยกระดับมาตรฐานการให้บริการด้านการท่องเที่ยว	✓	✓	-	-	-
ค่าใช้จ่ายโดยรวมต่ำที่สุด					
ค่าใช้จ่ายเกิดขึ้นจากการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ มีความคุ้มค่าต่อการลงทุนทางการท่องเที่ยว	✓	-	-	-	-
ราคามีความเหมาะสมกับค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว	✓	✓	✓	✓	✓
ความสามารถในการควบคุมและดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวให้สอดคล้องตรงตามความต้องการของนักท่องเที่ยวได้	✓	-	-	✓	-

2. ประเด็นที่มีผลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของจังหวัด

มหาสารคาม

ผู้วิจัยได้มุ่งศึกษาประเด็นที่มีผลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม โดยครอบคลุมถึงประเด็นผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ประกอบด้วยประเด็นย่อย 4 ด้าน ได้แก่ ความต่อเนื่องของกิจกรรมการท่องเที่ยว ความเข้มแข็งของกลุ่ม การกระจายผลประโยชน์และการมีอิสระในการบริหารกิจกรรมการท่องเที่ยว ประเด็นศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว ประกอบด้วยประเด็นย่อย 6 ด้าน ได้แก่ การจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม การให้การศึกษาและการสร้างจิตสำนึก การมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่น การส่งเสริมการตลาดและการนำเที่ยว การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและบริการและการส่งเสริมการลงทุน และประเด็นหลักการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ประกอบด้วยประเด็นย่อย 5 ด้าน ได้แก่ รักษาและส่งเสริมความหลากหลายของธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรม ประสานแผนการพัฒนาการท่องเที่ยว การนำท่องเที่ยวขยายฐานเศรษฐกิจในท้องถิ่น การฝึกอบรมบุคลากร และจัดเตรียมข้อมูล คู่มือการบริการข่าวสารการท่องเที่ยวให้พร้อม ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

ตารางที่ 8-3

ประเด็นผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น
ที่มีผลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยว

ผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการมีส่วนร่วม ร่วมของชุมชนท้องถิ่น	แหล่งท่องเที่ยว				
	พระธาตุ นาดูน	ภูถ้ำ รัตน	วนอุทยาน โกสัมพี	อ่างเก็บน้ำ ห้วยก่อ	เขตห้ามล่า สัตว์ป่าดูน ลำพัน
ความต่อเนื่องของกิจกรรมการท่องเที่ยว					
การเตรียมพื้นที่ในรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว มีความสอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว	-	✓	-	✓	-
แหล่งท่องเที่ยวมีการสร้างเครือข่ายเพื่อจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเป็นประจำทุกปี	-	✓	-	-	-

ตารางที่ 8-3 (ต่อ)

ประเด็นผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น
ที่มีผลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยว

ผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการมีส่วนร่วม ร่วมของชุมชนท้องถิ่น	แหล่งท่องเที่ยว				
	พระธาตุ นาดูน	ภู่อันต รัตน์	วนอุทยาน โกสัมพี	อ่างเก็บน้ำ ห้วยค้อ	เขตห้ามล่า สัตว์ป่าดูน ลำพัน
ความเข้มแข็งของกลุ่ม					
การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ปฏิบัติ และดำเนินการจัดงานประเพณีประจำปี เพื่อสืบสานวัฒนธรรมประเพณี	✓	✓	-	-	✓
ความร่วมมือร่วมใจของคนในชุมชน ที่ อาสาสมัครหรือทำนุบำรุงในท้องถิ่น	-	-	✓	✓	✓
การกระจายผลประโยชน์					
การประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวใน ต่างจังหวัด หรือภูมิภาคอื่นทราบข้อมูล ข่าวสารของสถานที่ท่องเที่ยวระดับ ท้องถิ่นอย่างทั่วถึงในวงกว้าง	✓	✓	-	-	-
การตลาดเพื่อสื่อสารข้อมูลข่าวสาร มี ความชัดเจนและสามารถเข้าถึงกลุ่ม นักท่องเที่ยวได้อย่างแท้จริง	-	-	-	-	-
การมีอิสระในการบริหารกิจกรรมการท่องเที่ยว					
การพัฒนาขีดความสามารถของชุมชน ท้องถิ่นในการจัดการควบคุมการใช้ และการกระจายทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อ ประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจ และสังคมตามความจำเป็นอย่างเป็นตัว ของตัวเอง	✓	✓	✓	-	-
ศักยภาพในการจัดการงบประมาณใน การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว สอดคล้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยว	✓	✓	-	✓	-

หมายเหตุ : ตัวเอียง หมายถึง ประเด็นที่มีผลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยว

ตารางที่ 8-4

ประเด็นศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว
ที่มีผลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยว

ศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว	แหล่งท่องเที่ยว				
	พระธาตุนาฮุน	ภูเขานันทน์	วนอุทยานโกสัมพית	อ่างเก็บน้ำห้วยค้อ	เขตห้ามล่าสัตว์ป่าดงลำพัน
การจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม					
การจัดการฟื้นฟูพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อสร้างเอกลักษณ์ความเป็นไทยด้วยการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น	✓	✓	✓	-	✓
ความรับผิดชอบในการอนุรักษ์ฟื้นฟูและรักษาที่ยั่งยืน โดยคำนึงถึงขีดความสามารถที่รองรับได้	-	-	✓	✓	✓
การให้การศึกษาและการสร้างจิตสำนึก					
การจัดการให้ความรู้เพื่อให้ใช้แหล่งท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นในการดึงดูดความสนใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชม	✓	✓	✓	✓	✓
การสร้างความเข้าใจและจิตสำนึกให้แก่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทุกฝ่ายในการปกป้องรักษาทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้คงไว้เพื่อความสวยงามและคุณค่าทรัพยากรการท่องเที่ยว	-	-	✓	✓	✓
การมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่น					
การส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดความร่วมมือในการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยว	✓	✓	-	✓	-
ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม ตกสู่ชุมชนท้องถิ่นอย่างแท้จริง	✓	✓	✓	✓	✓

ตารางที่ 8-4 (ต่อ)
ประเมินศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว
ที่มีผลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยว

ศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว	แหล่งท่องเที่ยว				
	พระธาตุนาอนัน	ภูแล่นช้าง	วนอุทยานโกสัมพีนคร	อ่างเก็บน้ำห้วยค้อ	เขตห้ามล่าสัตว์ป่าดงพญาเย็น
การส่งเสริมการตลาดและการนำเที่ยว					
การวางแผนการตลาด เพื่อส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าให้กับสถานที่ท่องเที่ยว	✓	-	-	✓	-
การประชาสัมพันธ์เชิงรุก เพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารสถานที่ท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม ให้เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายในกลุ่มนักท่องเที่ยว	✓	-	-	-	-
การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการบริการ					
ความสามารถในการดำเนินธุรกิจของพันธมิตรทางการค้า ขึ้นอยู่โครงสร้างพื้นฐานของแหล่งท่องเที่ยว เช่น ถนนหนทาง ไฟฟ้า ประปา ฯลฯ พร้อมสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการต่าง ๆ	✓	-	-	✓	-
การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานยังไม่สามารถเข้าถึง และเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวระหว่างกันได้ อย่างสะดวกและปลอดภัย	✓	✓	-	-	-
การส่งเสริมการลงทุน					
การปรับขยายตัวทางฐานเศรษฐกิจการท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว	✓	-	-	✓	-
การพัฒนาธุรกิจบริการที่เกี่ยวข้องเนื่องต่อจากการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยว	-	✓	-	✓	-

หมายเหตุ : ตัวเอียง หมายถึง ประเด็นที่มีผลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยว

ตารางที่ 8-5

ประเด็นหลักการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน
ที่มีผลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยว

หลักการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน	แหล่งท่องเที่ยว				
	พระธาตุนาดูน	ภูสีทันดร	วนอุทยานโกสัมพีนคร	อ่างเก็บน้ำห้วยค้อ	เขตห้ามล่าสัตว์ป่าภูพาน
รักษาและส่งเสริมความหลากหลายของธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม					
การมีระบบสังคมที่เข้าใจกัน ทำให้เกิดการยอมรับ ความรัก และความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน จนรู้สึกเป็นเจ้าของทรัพยากรการท่องเที่ยว	✓	✓	✓	✓	✓
การใช้ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมอย่างพอดีเท่าที่จำเป็นและประหยัด ช่วยลดค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษาสิ่งแวดล้อม	✓	✓	✓	✓	✓
ประสานแผนการพัฒนาการท่องเที่ยว					
การเชื่อมโยงการทำงานระหว่างองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยว ช่วยป้องกันการเกิดปัญหาบริหารจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวให้มีคุณค่า	✓	-	-	✓	-
กลไกในการจัดการท่องเที่ยว โดยเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยรวม โดยอาศัยกฎ กติกาที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน	✓	-	-	✓	-

ตารางที่ 8-5 (ต่อ)
ประเด็นหลักการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน
ที่มีผลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยว

หลักการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน	แหล่งท่องเที่ยว				
	พระราชอุทยาน	ภูแล่นต รัตน์	วนอุทยาน โกสัมพี	อ่างเก็บน้ำ ห้วยค้อ	เขตห้ามล่า สัตว์ป่า ลำพัน
<i>การสนับสนุนเศรษฐกิจท้องถิ่น</i>					
กระบวนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว มี จุดมุ่งหมาย ขั้นตอน และวิธีการจัดการ ที่เป็นระบบ	✓	-	-	✓	-
การควบคุมขนาดการพัฒนาการ ท่องเที่ยวเกี่ยวกับองค์ประกอบพื้นฐาน ที่สำคัญทางด้านทรัพยากร การ ท่องเที่ยว ตลาดการท่องเที่ยว และ องค์การบริหารจัดการ	-	✓	-	-	-
<i>การฝึกอบรมบุคลากร</i>					
แผนและนโยบายในการส่งเสริมการ พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้และวิธี ปฏิบัติในการพัฒนาการท่องเที่ยว อัน จะช่วยยกระดับของการบริการ ท่องเที่ยว	✓	-	-	✓	-
การพัฒนาบุคลากร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มัคคุเทศก์ ให้มีความสามารถอธิบาย วิธีบริการเพื่อให้ผู้มาเที่ยวเกิดความ ประทับใจและความปลอดภัยในแหล่ง ท่องเที่ยว	✓	-	-	-	-

ตารางที่ 8-5 (ต่อ)

ประเด็นหลักการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน
ที่มีผลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยว

หลักการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน	แหล่งท่องเที่ยว				
	พระธาตุนาดูน	ภูแล่นหิน	วนอุทยานโกสัมพีนคร	อ่างเก็บน้ำห้วยค้อ	เขตห้ามล่าสัตว์ป่าภูแล่นหิน
การตอบสนองการตลาดท่องเที่ยว					
การสร้างความเข้าใจและเคารพในสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว ทำให้มีโอกาสที่จะสร้างความได้เปรียบได้มากขึ้น	-	-	✓	✓	✓
การมีความพร้อมในข้อมูล คู่มือการบริการข่าวสารท่องเที่ยวเป็นการส่งเสริมให้ภาคเอกชนเข้ามาลงทุนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ในด้านโครงสร้างพื้นฐานและการบริการ	✓	✓	-	-	✓

หมายเหตุ : ตัวเอียง หมายถึง ประเด็นที่มีผลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยว

3. การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน จังหวัด

มหาสารคาม โดยระบบห่วงโซ่อุปทาน

จากการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์พันธมิตรทางการค้าซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 5 แห่ง ในภาพรวมแล้วพบว่า ต่างก็มีความคิดเห็นที่ตรงกันว่า การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจังหวัดมหาสารคาม โดยผ่านระบบห่วงโซ่อุปทาน นั้นควรพัฒนาประเด็นหลัก ๆ 5 ด้าน ได้แก่ การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก การปรับราคาท่องเที่ยวของบริษัทนำเที่ยวและผู้ประกอบการ การปรับวิธีการและยกระดับการให้บริการ การปรับกลยุทธ์การตลาดท่องเที่ยว และการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว โดยการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวนี้สามารถทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจสอดคล้องกับความต้องการที่จะเข้ามาท่องเที่ยว โดยชุมชนในท้องถิ่นมีค่าใช้จ่ายที่

เกิดขึ้นจากการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวโดยรวมต่ำสุด อีกทั้งยังสามารถสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่นักท่องเที่ยวได้

จากนั้นจึงนำรูปแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ที่สังเคราะห์ในภาพรวมมาพัฒนาด้วยระบบห่วงโซ่อุปทาน เพื่อค้นหาวิธีการลดต้นทุนในการดำเนินงานและการเพิ่มคุณภาพการบริการ ให้กับแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดมหาสารคาม ที่นักท่องเที่ยวนิยมเข้ามาท่องเที่ยว ได้แก่ พระธาตุนาดูน กู่สันตรัตน์ วนอุทยานโกสัมพี อ่างเก็บน้ำห้วยค้อ (พิทยานาเชือก) และเขตห้ามล่าป่าดูนลำพัน ประกอบด้วยประเด็นหลัก 2 ด้าน ดังนี้

ตารางที่ 8-6

การพัฒนา รูปแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน
ด้วยระบบห่วงโซ่อุปทาน

การพัฒนา รูปแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยระบบห่วงโซ่อุปทาน	แหล่งท่องเที่ยว				
	พระธาตุนาดูน	กู่สันตรัตน์	วนอุทยานโกสัมพี	อ่างเก็บน้ำห้วยค้อ	เขตห้ามล่าสัตว์ป่าดูนลำพัน
การลดต้นทุนในการดำเนินงาน					
1. การปรับปรุงและพัฒนาปัจจัยพื้นฐาน	✓	-	-	✓	-
2. การปรับและพัฒนาบุคลากรการท่องเที่ยว	✓	✓	-	-	-
3. การปรับราคาค่าบริการการท่องเที่ยว	✓	✓	-	✓	-
4. ความสามารถในการประสานงานกับธุรกิจอื่นที่เกี่ยวข้อง	✓	-	-	✓	-
การเพิ่มคุณภาพการบริการ					
1. มาตรฐานการจัดและบริการเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว	✓	-	-	✓	-
2. การปรับกลยุทธ์การตลาดท่องเที่ยว	✓	-	-	✓	-
3. การรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	✓	✓	-	✓	-
4. การพัฒนาระบบการกระจายข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว	✓	-	-	✓	-

อภิปรายผล

เพื่อให้การศึกษาในครั้งนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยจึงขอทำการอภิปรายผลตามคำถามการวิจัยไว้ ดังต่อไปนี้

คำถามการวิจัยข้อที่ 1 : ผลกระทบเศรษฐกิจการท่องเที่ยว และแนวโน้มการพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว โดยส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม จังหวัดมหาสารคาม เป็นอย่างไรบ้าง

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบเศรษฐกิจการท่องเที่ยว พบว่า แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดมหาสารคาม ที่นักท่องเที่ยวนิยมเข้ามาท่องเที่ยว ได้แก่ พระธาตุนาคุณ กู่สันตรัตน์ วนอุทยานโกสัมพี อ่างเก็บน้ำห้วยค้อ (พิทยานาเชือก) และเขตห้ามล่าป่าดุนลำพัน ต่างมีผลกระทบเศรษฐกิจการท่องเที่ยว โดยครอบคลุมด้านผลกระทบภายนอก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของเศรษฐกิจ สังคม การเมือง กฎหมาย และเทคโนโลยี มากน้อยแตกต่างกันออกไป ดังจะเห็นได้ว่า พระธาตุนาคุณ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีผลกระทบเศรษฐกิจการท่องเที่ยวภายนอกเกิดขึ้นในทุกเรื่อง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะชุมชนในท้องถิ่นสามารถสร้างอาชีพและช่วยแก้ปัญหาการว่างงานได้ เนื่องจากส่วนมากมีงบประมาณเป็นของตนเองในการพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง ถือเป็นการปรับขยายตัวทางฐานเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว ส่งผลให้ชุมชนในท้องถิ่นมีความเจริญและมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและสามารถสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวอื่นในจังหวัดหรือในจังหวัดใกล้เคียงได้บ้างแต่ไม่มากนัก ถึงแม้ว่า จะมีการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวและวางแผนการตลาดโดยผ่านสื่อต่างๆ อาทิ เว็บไซต์ วิทยุ และโทรทัศน์ เป็นต้น ก็ตาม แต่ก็ยังไม่สามารถที่จะวางมาตรการกำกับ ดูแล ติดตามและตรวจสอบการท่องเที่ยวได้อย่างเป็นระบบ จึงส่งผลกระทบให้ไม่สามารถที่จะแก้ไขปัญหาการท่องเที่ยวในระยะยาวได้ สำหรับแหล่งท่องเที่ยวกู่สันตรัตน์และอ่างเก็บน้ำห้วยค้อ พบว่า แม้จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถสร้างงานและอาชีพเพื่อช่วยแก้ปัญหาการว่างงานได้และมีการวางแผนการตลาดโดยผ่านสื่อต่างๆ แต่แหล่งท่องเที่ยวทั้งสองต่างมีข้อจำกัดในเรื่องของงบประมาณการท่องเที่ยว เนื่องจากการบริหารจัดการต้องขึ้นอยู่กับองค์การบริหารส่วนตำบลกู่สันตรัตน์และองค์การบริหารส่วนตำบลเขาวไร่ ตามลำดับ จึงไม่สามารถที่จะปรับขยายตัวทางฐานเศรษฐกิจการท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวได้ ส่วนผลกระทบเศรษฐกิจการท่องเที่ยวภายนอกของแหล่งท่องเที่ยววนอุทยานโกสัมพีและเขตห้ามล่าป่าดุนลำพัน จะเห็นได้ว่า เกิดขึ้นน้อยมาก กล่าวคือ เป็นแหล่งท่องเที่ยว

ที่ยังไม่สามารถสร้างอาชีพและช่วยแก้ปัญหาการว่างงานภายในชุมชนได้ ส่งผลให้มีความเจริญเกิดขึ้นภายในชุมชนท้องถิ่นน้อยมาก แม้ว่าจะมีการวางแผนการตลาดโดยผ่านสื่อต่างๆ ก็ตาม ก็ยังไม่สามารถที่จะปรับขยายตัวทางฐานเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว

นอกจากนี้ยังพบว่า แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดมหาสารคามทั้ง 5 แห่ง มีผลกระทบเศรษฐกิจการท่องเที่ยวภายใน ทั้งในเรื่องของความต้องการของนักท่องเที่ยว การแข่งขันแรงงาน และแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ เกิดขึ้นน้อยมาก ส่งผลให้ชุมชนในท้องถิ่นไม่ได้รับประโยชน์จากการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวเท่าที่ควร สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะส่วนใหญ่แหล่งท่องเที่ยวมีสถานบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ยังไม่เพียงพอต่อการรองรับนักท่องเที่ยว อีกทั้งยังเป็นสถานที่ที่ไม่สามารถเอื้อประโยชน์ในการท่องเที่ยวแบบเชื่อมโยงได้ จะเห็นก็มีแต่เพียงแหล่งท่องเที่ยวอ่างเก็บน้ำห้วยค้อ (พิทยานาเขื่อน) และเขตห้ามล่าป่าดุนลำพัน เท่านั้นที่มีสถานที่ที่สามารถให้ท่องเที่ยวต่อไปได้อย่างหลากหลาย อาทิ มีการเชื่อมโยงแหล่งวัฒนธรรม และมีแหล่งพักผ่อน เป็นต้น ถึงแม้ว่า ภู่อันตรันต์ และอ่างเก็บน้ำห้วยค้อ สามารถที่จะจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างคุ้มค่าตามบริบทก็ตาม แต่ชุมชนท้องถิ่นก็ยังขาดความพร้อมในการประสานความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องที่จะดำเนินการควบคู่ไปกับการส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว

ผลการวิจัยดังกล่าวนี้สอดคล้องกับแนวคิดของบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548 : 7) ที่กล่าวไว้ว่า หลักการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวจะต้องมีการอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างพอดีเพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์ต่อไปได้ในระยะเวลายาวนาน และมีการกระจายผลประโยชน์ให้แก่ชุมชนในท้องถิ่นส่วนใหญ่ รวมทั้งมีการร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องหรือมีส่วนได้ส่วนเสีย จึงถือเป็นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับ รติกา อังกูร และคณะ (2549 : 28) วิจัยเรื่องการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า ถึงแม้ว่า การท่องเที่ยวมีความสำคัญด้านบวกต่อเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม แต่การดำเนินการต้องประสบกับผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่ต้องได้รับการแก้ไขโดยความที่คล้ายคลึงกัน หากแต่ละแหล่งท่องเที่ยวต่างมีความละเอียดอ่อนที่แตกต่างกันออกไป เพราะแต่ละแหล่งต่างก็มีลักษณะเฉพาะทั้งในวิถีการดำเนินชีวิต และลักษณะทางสังคมที่ต่างกัน ซึ่งผลกระทบที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่ ได้แก่ ปัญหาการกระจุกตัวของนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว ปัญหาการบริหารจัดการในชุมชนท้องถิ่น และปัญหาการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิต และสอดคล้องกับบุรณศักดิ์ ฤกษ์สำรวจ (2544 : 79-85) ศึกษาการประเมินผลนโยบายองค์กร

ส่งเสริมการท่องเที่ยวในปีท่องเที่ยวไทย 2543 : ศึกษาเฉพาะสำนักงานภาคกลางเขต 5 พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการประเมินผลนโยบายขององค์กรส่งเสริมการท่องเที่ยวที่สำคัญคือ ปัญหางบประมาณที่ไม่เพียงพอและมีอยู่อย่างจำกัด จำนวนบุคลากรที่ไม่เพียงพอกับภาระงานและขนาดพื้นที่รับผิดชอบ ปัญหาในเรื่องการประสานงาน และขาดความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอก รวมทั้งแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ซึ่งไม่ได้รับการพัฒนาให้เหมาะสมกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว ตลอดจนปัญหาคนในพื้นที่ซึ่งขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการท่องเที่ยว ทำให้ขาดการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยว

สำหรับแนวโน้มการพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดมหาสารคามทั้ง 5 แห่ง จะเห็นได้ว่า สถานการณ์การพัฒนาการท่องเที่ยว โดยรวมยังไม่สามารถตอบสนองกระแสความต้องการของตลาด ส่งผลให้ชุมชนท้องถิ่นยังไม่สามารถที่จะโน้มน้าวให้นักท่องเที่ยวเดินทางกลับมาเยือนท้องถิ่นนั้นๆ ซ้ำอีก หรือชักชวนให้ผู้ที่ยังไม่เคยมาเยือนตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยว ดังนั้นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับทุกฝ่าย จึงควรหาแนวทางสร้างมาตรฐานการให้บริการ ทั้งในเรื่องของ โรงแรมที่พักและสถานที่ท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับบริการในสถานบริการอย่างปลอดภัยและมีความพึงพอใจ ถึงแม้ว่า แหล่งท่องเที่ยวพระธาตุนาดูนและอ่างเก็บน้ำห้วยค้อ สามารถที่จะจัดเตรียมสถานบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกการท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสมในระดับหนึ่ง และพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความพร้อมด้านการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง แต่ก็ยังไม่สามารถที่จะตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้มากเท่าใดนัก ประกอบแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 5 แห่ง ยังไม่ได้รับการตรวจสอบคุณภาพมาตรฐานการบริการของสถานประกอบการกันอย่างจริงจัง แม้จะพบว่า พระธาตุนาดูนและภูสถานรัตน์ ได้มีการพัฒนาศักยภาพบุคลากรเพื่อยกระดับมาตรฐานการให้บริการด้านการท่องเที่ยว ด้วยแรงจูงใจเพื่อส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นเห็นความสำคัญในการสร้างความเป็นมิตรไมตรีกับนักท่องเที่ยว แต่เท่าที่ผ่านมาก็ยังไม่สามารถที่จะสร้างความน่าเชื่อถือให้กับนักท่องเที่ยวได้เท่าที่ควร

ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับนโยบายและกลยุทธ์การพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวของสุรเชษฐ์ เศรษฐมาต และครรชนิ เอ็มพันธ์ (2548 : 27-35) ได้กล่าวไว้ว่า แหล่งท่องเที่ยวควรมีการจัดและเตรียมให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกลมกลืนกับทรัพยากรการท่องเที่ยว โดยคงรักษาสิ่งแวดล้อมที่ดี มีการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ได้มาตรฐาน รักษาเอกลักษณ์ทางธรรมชาติและสังคมของพื้นที่ และมีบรรยากาศการท่องเที่ยวที่ให้ความมั่นใจและความปลอดภัยในการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับ

แนวคิดเกี่ยวกับการกำหนดกลยุทธ์ในการจัดการท่องเที่ยวของราไพพรรณ แก้วสุริยะ (2546 : 4-6) กล่าวไว้ว่า ทรายใดที่สภาพแวดล้อมของทรัพยากรการท่องเที่ยวยังไม่ถูกทำลาย รายได้จากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นธุรกิจการขนส่ง ธุรกิจการโรงแรมและที่พัก ธุรกิจร้านอาหารและการภัตตาคาร ธุรกิจจันทน์เที่ยวและมัคคุเทศก์ และธุรกิจสินค้าของที่ระลึก ก็จะยังหลังไหลเข้าที่ท้องถิ่นได้ตลอดเวลา โดยจะต้องพิจารณากันว่า มีกลยุทธ์อะไรบ้างในการจัดการการท่องเที่ยวให้ผู้ประกอบการและยังคงรักษาสภาพแวดล้อมอันเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวให้สมบูรณ์อยู่ได้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ รสสิกา อังกูร และคณะ (2549 : 28) วิจัยเรื่องการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า ส่วนใหญ่ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวที่ต้องได้รับการแก้ไข ก็คือ ปัญหาด้านบุคลากรในอุตสาหกรรมบริการด้านการท่องเที่ยว

คำถามการวิจัยข้อที่ 2 : ผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว ศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว และหลักการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน มีผลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว พบว่า ประเด็นหลักนี้มีประเด็นย่อย 2 ด้าน ได้แก่ ความต่อเนื่องของกิจกรรมการท่องเที่ยวและการกระจายผลประโยชน์ ที่มีผลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม สาเหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะส่วนใหญ่แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดมหาสารคาม ยังขาดขีดความสามารถในการเตรียมพื้นที่เพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวประจำปี ซึ่งจากการศึกษาพบว่า กู้สันตริตันและอ่างเก็บน้ำห้วยค้อ ยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่คงไว้ซึ่งการจัดหาและให้บริการที่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวได้บ้างแต่ก็ไม่มากนัก อาจเนื่องมาจากการตลาดเพื่อสื่อสารข้อมูลข่าวสารของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดมหาสารคามทั้ง 5 แห่ง ยังขาดระบบที่มีความชัดเจนและต่อเนื่อง ถึงแม้ว่า แหล่งท่องเที่ยวอย่างเช่นพระธาตุนาดูนและกู้สันตริตัน จะได้มีการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวในต่างจังหวัดหรือภูมิภาคอื่นทราบข้อมูลข่าวสารของสถานที่ท่องเที่ยวระดับท้องถิ่นอย่างทั่วถึงในวงกว้างก็ตาม แต่ก็ยังไม่สามารถที่จะเข้าถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวได้อย่างแท้จริง ส่วนประเด็นย่อยเกี่ยวกับความเข้มแข็งของกลุ่มและการมีอิสระในการบริหารกิจกรรมการท่องเที่ยว ต่างไม่มีผลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยว อาจเป็นเพราะว่า ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ปฏิบัติและดำเนินการจัดงานประเพณีประจำปี

เพื่อสืบทอดวัฒนธรรมประเพณี อาทิ พระธาตุนาดูนและคู่มังกรรัตน์ และอาสาสมัครภิกษุ
 ทรัพย์ากรในท้องถิ่นอย่างเช่น วนอุทยานโกสัมพีนี อ่างเก็บน้ำห้วยค้อ และเขตห้ามล่าสัตว์ป่าดูน
 ลำพัน และที่สำคัญมีการจัดการควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อประโยชน์
 ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคมตามความจำเป็นอย่างเป็นตัวของตัวเอง เช่น คู่มังกรรัตน์
 และวนอุทยานโกสัมพีนี โดยเฉพาะพระธาตุนาดูนและอ่างเก็บน้ำห้วยค้อ ถือเป็นแหล่งท่องเที่ยว
 ที่มีศักยภาพในการจัดการงบประมาณในการบริหารจัดการสถานที่ท่องเที่ยวได้ค่อนข้างจะ
 สอดคล้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยวพอสมควร

ผลการวิจัยดังกล่าวนี้สอดคล้องกับปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจการ
 ท่องเที่ยวของวรรณภา วงษ์วานิช (2546 : 29-30) กล่าวไว้ว่า ความต่อเนื่องของกิจกรรมการ
 ท่องเที่ยว เป็นการเตรียมพื้นที่เพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีความเหมาะสมกับ
 สามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว อันเป็นแนวทางนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวใน
 ทิศทางที่ยั่งยืน โดยเริ่มตั้งแต่การศึกษาและกำหนดขอบเขตของพื้นที่ กิจกรรมระหว่างเขต
 ท่องเที่ยวและเขตอนุรักษ์ จำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวและการกำหนดกฎเกณฑ์
 ต่าง ๆ ของนักท่องเที่ยว โดยพัฒนาการท่องเที่ยวให้เป็นศูนย์กลางท่องเที่ยวทางธรรมชาติและ
 วัฒนธรรมของภูมิภาคบนฐานความโดดเด่นและหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติวัฒนธรรม
 และพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจบริการที่มีศักยภาพ เพื่อขยายฐานการผลิต
 และการตลาดธุรกิจบริการครอบคลุมระดับภูมิภาคบนฐานการสร้างแตกต่างและความ
 ชำนาญเฉพาะด้านของบริการที่สำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการกำหนดกลยุทธ์ใน
 การจัดการท่องเที่ยวของราไพพรรณ แก้วสุริยะ (2546 : 4-6) กล่าวไว้ว่า ควรกำหนดความ
 สามารถรองรับของพื้นที่ จำนวนนักท่องเที่ยว เพื่อไม่ให้แหล่งท่องเที่ยวบอบช้ำและสามารถ
 บริการได้เพียงพอ

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว
 พบว่า ประเด็นหลักนี้มีประเด็นย่อย 3 ด้าน ได้แก่ การส่งเสริมการตลาดและการนำเที่ยว การ
 พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการบริการ และการส่งเสริมการลงทุน ที่มีผลต่อการบริหาร
 จัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม จะเห็นได้ว่า พระธาตุนาดูน อ่างเก็บน้ำ
 ห้วยค้อ หรือแม้แต่คู่มังกรรัตน์ แม้ว่า จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพและสามารถพัฒนา
 เป็นแนวทางการท่องเที่ยวได้บ้าง แต่แหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่ก็ยังคงขาดการวางแผนการตลาด
 เพื่อส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าให้กับสถานที่ท่องเที่ยว เนื่องจากไม่เห็นถึงความสำคัญของการ
 ประชาสัมพันธ์เชิงรุกเพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารสถานที่ท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม ให้

เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายในกลุ่มนักท่องเที่ยว อีกทั้งแหล่งท่องเที่ยวยังขาดโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนนหนทาง ไฟฟ้า ประปา ฯลฯ พร้อมสิ่งอำนวยความสะดวก ซึ่งยังไม่สามารถเข้าถึงและเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวระหว่างกันได้อย่างสะดวกและปลอดภัย ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาธุรกิจบริการที่เกี่ยวข้องเนื่องต่อการท่องเที่ยวและการลงทุนของพันธมิตรทางการค้า ไม่ว่าจะเป็นผู้ประกอบการบริษัทนำเที่ยว ร้านอาหาร ที่พัก รีสอร์ท โฮมสเตย์ ร้านค้าปลีก ร้านจำหน่ายของที่ระลึก ในที่สุดชุมชนท้องถิ่นย่อมไม่สามารถที่จะปรับขยายตัวทางฐานเศรษฐกิจการท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว

ส่วนประเด็นย่อยเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม การให้การศึกษาศึกษาและการสร้างจิตสำนึก และการมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่น ต่างไม่มีผลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยว ทั้งนี้อาจเป็นเพราะชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 5 แห่งส่วนใหญ่แล้วมีความรู้ความเข้าใจในการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้เกิดการฟื้นฟูและรักษาที่ยั่งยืน อาทิ วนอุทยานโกสัมพี อ่างเก็บน้ำห้วยค้อ และเขตห้ามล่าสัตว์ป่าคูนลำพัน และมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อสร้างเอกลักษณ์ความเป็นไท อาทิ พระธาตุนาดูน ภูสันตริตน์ เพื่อให้คงไว้เพื่อความสวยงามและคุณค่าทรัพยากรการท่องเที่ยว โดยการส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดความร่วมมือในการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยว ส่งผลให้ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อมตกสู่ชุมชนท้องถิ่นอย่างแท้จริง ถึงแม้ว่า จะไม่มากมายเท่าใดนัก

ผลการวิจัยดังกล่าวนี้สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยวของ มิ่งสรรพ์ ขาวสะอาด (2554 : 24-27) กล่าวไว้ว่า การบริหารจัดการท่องเที่ยวจะครอบคลุมถึงการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว การบริหารจัดการนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ การบริหารจัดการที่พักและการให้บริการ การพัฒนาสินค้าของที่ระลึก และการประชาสัมพันธ์ และสอดคล้องกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2544 : 36) กล่าวไว้ว่า การพัฒนาการท่องเที่ยว ควรคำนึงถึง กระแสความต้องการพัฒนาคน ด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มาจากรากหญ้า อันจะเป็นหลักประกันที่จะให้การพัฒนามีทิศทางที่ถูกต้อง มีการกระจายรายได้ที่เหมาะสม เป็นไปตามความต้องการของผู้อยู่ในพื้นที่มากขึ้น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของวรรณ วลัยวนิช (2546 : 29-30) กล่าวไว้ว่า การส่งเสริมการตลาดและการนำเที่ยว เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาการตลาดของนักท่องเที่ยว โดยดำเนินควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ สังคม และวัฒนธรรม ที่ถูกต้องและชัดเจนเพื่อเผยแพร่ให้เป็นที่รู้จักอย่างทั่วถึงต่อไป เน้นคุณภาพของนักท่องเที่ยวมากกว่าปริมาณ

และมีการสนับสนุนอำนาจความสะดวก และการพัฒนาสิ่งสนับสนุนให้เอื้อต่อการดำเนินธุรกิจ การท่องเที่ยวทั้งการพัฒนาโครงสร้างการคมนาคมเพื่อการเข้าถึงและเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงการพัฒนาธุรกิจบริการที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยวเพื่อรองรับตลาดกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจเฉพาะด้านและสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ธุรกิจ อาทิ ธุรกิจศูนย์ประชุมและแสดงสินค้านานาชาติ เป็นต้น ซึ่งปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนเป็นการเสริมสร้างขีดความสามารถในการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยว

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับหลักการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน พบว่า ประเด็นหลักนี้มีประเด็นย่อย 3 ด้าน ได้แก่ ประสานแผนการพัฒนาการท่องเที่ยว การสนับสนุนเศรษฐกิจท้องถิ่นและการฝึกอบรมบุคลากร ที่มีผลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม สาเหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะกลไกในการจัดการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 5 แห่ง ต้องขึ้นอยู่กับกระบวนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กฎและกติกา ถือเป็นสิ่งที่ไม่ค่อยเอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนเท่าใดนัก ส่งผลให้ไม่สามารถบริหารจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวให้มีคุณค่าเกิดขึ้นได้มากนัก แม้ว่า แหล่งท่องเที่ยวอย่างเช่นพระธาตุนาคูน และอ่างเก็บน้ำห้วยค้อ จะมีการวางแผนและนโยบายในการส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้และวิธีปฏิบัติในการพัฒนาการท่องเที่ยว อันจะช่วยยกระดับของการบริการท่องเที่ยว แต่ในทางปฏิบัติแล้วก็ยังไม่สามารถที่จะพัฒนาบุคลากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งมักคุเทศก์ ให้มีความสามารถอธิบาย วิธีบริการเพื่อให้ผู้มาเที่ยวเกิดความประทับใจและความปลอดภัยภายในแหล่งท่องเที่ยวได้

ส่วนประเด็นย่อยเกี่ยวกับรักษาและส่งเสริมความหลากหลายของธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม และการตอบสนองการตลาดท่องเที่ยว ต่างไม่มีผลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยว อาจเป็นเพราะระบบสังคมมีความเข้าใจที่ตรงกัน เป็นส่วนใหญ่ ทำให้เกิดการยอมรับ ความรัก ความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน จนรู้สึกเป็นเจ้าของทรัพยากรการท่องเที่ยว ทำให้มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมอย่างพอดีเท่าที่จำเป็นและประหยัด อันช่วยลดค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษาสิ่งแวดล้อมได้บ้างตามสมควร ประกอบกับปัจจุบันได้มีการเตรียมความพร้อมในข้อมูล มีการจัดทำคู่มือการบริการข่าวสารท่องเที่ยวเพื่อเป็นการส่งเสริมให้ภาคเอกชนเข้ามาลงทุนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ในด้านโครงสร้างพื้นฐานและการบริการมากขึ้น

ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548 : 9) ได้กล่าวไว้ว่า หลักการ

การจัดการของการท่องเที่ยวที่คิโน้นควรต้องมีการประสานแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวให้อยู่ในแผนพัฒนาแห่งชาติและแผนพัฒนาท้องถิ่น โดยมีการประเมินการพัฒนาสิ่งแวดล้อมด้วยการใช้หลักวิชาการอย่างมีเหตุผลในการวิเคราะห์ผลกระทบทั้งทางบวกและลบของการดำเนินโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีต่อสิ่งแวดล้อมทุกด้าน เพื่อหาทางการป้องกันผลกระทบด้านลบที่อาจเกิดขึ้นให้เกิดขึ้นน้อยที่สุด อันจะช่วยขยายศักยภาพการท่องเที่ยวในระยะยาว และมีการสนับสนุนเศรษฐกิจท้องถิ่น โดยการนำการท่องเที่ยวขยายฐานเศรษฐกิจในท้องถิ่น ด้วยการพิจารณาควบคู่ไปกับด้านราคาและคุณค่าของสิ่งแวดล้อม ตลอดจนมีการฝึกอบรมบุคลากรในท้องถิ่นให้มีความรู้เกี่ยวกับแนวคิดและวิธีปฏิบัติในการพัฒนาแบบยั่งยืน ซึ่งจะช่วยยกระดับของการบริการท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยวของมิ่งสรรพ์ ขาวสะอาด (2554 : 24-27) กล่าวไว้ว่า บุคลากรในท้องถิ่นควรมีความสามารถทำงานในธุรกิจท่องเที่ยวด้านบริการอย่างมีคุณภาพในแต่ละสาขา เช่น บริการรถนำเที่ยว บริการร้านอาหาร และบริการนำเที่ยว (มีคุณภาพท้องถิ่นหรือวิทยากรในท้องถิ่น) เป็นต้น และสอดคล้องกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2544 : 36) กล่าวไว้ว่าความต้องการของตลาดการท่องเที่ยวในด้านอนุรักษณ์ดูแลรักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว เป็นกระแสที่มีมากขึ้นในหมู่นักท่องเที่ยวและในทุกส่วนของสังคม เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องมีความรู้และความตระหนักในการอนุรักษณ์สิ่งแวดล้อม ควรจัดให้มีการฝึกอบรมให้กับบุคลากรในหน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองท้องถิ่น โดยอาจดำเนินการภายใต้ความสนับสนุนและร่วมมือของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและสถาบันการศึกษาต่างๆ เพื่อเผยแพร่ความรู้ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวและการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

คำถามการวิจัยข้อที่ 3 : รูปแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน จังหวัดมหาสารคาม โดยระบบห่วงโซ่อุปทาน ควรได้รับการพัฒนาไปในประเด็นใดบ้าง

จากการสังเคราะห์ข้อมูลในภาพรวมแล้วพบว่า พันธมิตรทางการค้าซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 5 แห่ง ต่างก็มีความคิดเห็นว่าการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน จังหวัดมหาสารคาม ด้วยระบบห่วงโซ่อุปทานนั้นควรพัฒนาประเด็นหลัก ๆ 5 ด้าน ได้แก่ การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก การปรับราคาท่องเที่ยวของบริษัทนำเที่ยวและผู้ประกอบการ และการปรับวิธีการและยกระดับการให้บริการ ตลอดจนการปรับกลยุทธ์การตลาดท่องเที่ยว รวมถึงการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว โดยการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวนั้น สามารถทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจที่

สอดคล้องกับความต้องการที่จะเข้ามาท่องเที่ยว โดยชุมชนในท้องถิ่นมีค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวโดยรวมต่ำสุด อีกทั้งยังสามารถสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่นักท่องเที่ยวได้ ซึ่งในการที่จะทำให้แหล่งท่องเที่ยวสามารถที่จะลดต้นทุนในการดำเนินงานได้นั้น ชุมชนท้องถิ่นจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงและพัฒนาปัจจัยพื้นฐาน ปรับและพัฒนาบุคลากรการท่องเที่ยว ปรับราคาธุรกิจการท่องเที่ยว และพัฒนาขีดความสามารถในการประสานงานกับธุรกิจอื่นที่เกี่ยวข้อง ส่วนการที่จะทำให้แหล่งท่องเที่ยวสามารถที่จะเพิ่มคุณภาพการบริการได้นั้นจำเป็นที่จะต้องมีการสร้างมาตรฐานการจัดและบริการเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ปรับกลยุทธ์การตลาดท่องเที่ยว รักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และพัฒนาระบบการกระจายข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว สาเหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะหากแหล่งท่องเที่ยวสามารถพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ย่อมมีผลให้ค่าใช้จ่ายรวมของการบริหารจัดการในการท่องเที่ยวลดลง ลดระยะเวลาที่ใช้ในการเดินทางและบริการจากต้นทางถึงปลายทาง และที่สำคัญเป็นการยกระดับคุณภาพการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว แต่อย่างไรก็ตาม ส่วนมากแล้วแหล่งท่องเที่ยวมักจะประสบกับปัญหางบประมาณที่ไม่เพียงพอและมีอยู่อย่างจำกัด ปัญหาในเรื่องการประสานงานและขาดความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอก รวมทั้งแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ยังไม่ได้รับการพัฒนาให้เหมาะสมกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว ตลอดจนปัญหาคนในพื้นที่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการท่องเที่ยว ทำให้ขาดการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวมากพอสมควร

ผลการวิจัยดังกล่าวนี้สอดคล้องกับคริสโตเฟอร์ เอ็ม (Christopher, M. 2010 : 14) กล่าวว่า วิวา่ ห่วงโซ่อุปทาน เป็นการจัดการความสัมพันธ์กับผู้จัดส่ง (ชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว) และลูกค้า (นักท่องเที่ยว) เพื่อส่งมอบการนำเที่ยวหรือบริการที่มีคุณค่าให้แก่ลูกค้า ในขณะที่ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในโซ่อุปทานมีค่าต่ำที่สุด สอดคล้องกับแซทเดออร์ (Stadler. 2010 : 15) กล่าวว่า วิวา่ ห่วงโซ่อุปทาน เป็นความพยายามในการรวมกันระหว่างองค์กรทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกันภายในโซ่อุปทาน และการร่วมมือกันในการบริหารให้การไหลของวัตถุดิบ ข้อมูล และการเงินไปสู่การตอบสนองความต้องการของลูกค้า เพื่อให้เกิดความได้เปรียบในการแข่งขันทางธุรกิจ และยังสอดคล้องกับคัชนี่ชีวิตความได้เปรียบเชิงการแข่งขันในการท่องเที่ยวโดยระบบห่วงโซ่อุปทานของวงศ์พัฒนา ศรีประเสริฐ (2554 : 168) สรุปไว้ว่า ห่วงโซ่อุปทานหนึ่งๆ ประกอบด้วยวิธีการจัดการต่าง ๆ ที่มุ่งหวังให้องค์กรต่าง ๆ สามารถทำงานด้วยกันอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีเป้าหมายที่จะสร้างความพึงพอใจให้แก่ลูกค้าด้วยต้นทุนที่ต่ำสุด องค์กรจึงควรที่จะวิเคราะห์ข้อมูลของลูกค้าให้สอดคล้องกับความต้องการของลูกค้าแต่ละกลุ่ม โดยการจัดการ

ด้านกระบวนการเพื่อเพิ่มประสิทธิผลของการดำเนินงานด้านต้นทุนด้วยการจัดให้บริการที่เหมือนกันหมดกับลูกค้าทุกราย คำนึงถึงความต้องการและการให้ความสำคัญที่เหมือนกันของลูกค้าในแต่ละกลุ่ม เข้าใจถึงความสำคัญที่แตกต่างกันของลูกค้าแต่ละกลุ่ม ให้เกิดความรวดเร็วและถูกต้อง และลดจำนวนพนักงานในโซ่อุปทาน และการจัดการด้านบุคลากรเพื่อรองรับกับการเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงานใหม่ๆ อาทิ การฝึกอบรม เป็นต้น

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของคิคไชลเทท (Kickchilat, 2005 : 221) เรื่อง แรงจูงใจและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในแคนาดา ประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า ปัจจัยจูงใจที่ทำให้เกิดการท่องเที่ยวทางด้านกายภาพ ได้แก่ รูปแบบการหยุดงาน วิธีการดำเนินชีวิต ความชอบส่วนบุคคล ข่าวสาร และประสบการณ์ที่ได้รับ ส่วนความแตกต่างทางด้านประชากร ได้แก่ สภาพเศรษฐกิจ อายุ เพศ สถานภาพในการสมรส ระดับการศึกษา รายได้ และอาชีพ นอกจากนี้ยังพบว่า ความต้องการของนักท่องเที่ยวในประเทศสหรัฐอเมริกา รวมถึงสิ่งกระตุ้นในการเดินทางในแคนาดาและช่วงวันหยุดพักผ่อน เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลมากต่อการท่องเที่ยวของแคนาดา ซึ่งสามารถนำมาพัฒนากลยุทธ์การตลาดสำหรับนักท่องเที่ยว และยังพบอีกว่า รูปแบบกลยุทธ์การตลาดโดยรวม มีส่วนช่วยในการพัฒนาเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทั้งในประเทศสหรัฐอเมริกาและแคนาดา และสอดคล้องกับซาง และคณะ (Zhang, et al. 2009 : 211) ทำการทบทวนวรรณกรรมผลงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการห่วงโซ่อุปทาน การท่องเที่ยวพบว่า เกณฑ์ที่ใช้ประเมิน ได้แก่ ความพึงพอใจของลูกค้า (Customer Satisfaction) และความยืดหยุ่นของโซ่อุปทาน (Supply Chain Flexibility) ที่สำคัญยังมีความสอดคล้องกันกับสอดคล้องกับยิลมาซ และบิติตซี (Yilmaz and Bititci, 2006 : 212) ศึกษาการประเมินประสิทธิภาพของการท่องเที่ยว โดยใช้แบบจำลองโซ่คุณค่า พบว่า ห่วงโซ่คุณค่าของการท่องเที่ยวเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการตัดสินใจซื้อบริการท่องเที่ยวของลูกค้า โดยนักท่องเที่ยวอาจตัดสินใจเลือกรูปแบบการท่องเที่ยวในลักษณะแพคเกจผ่านตัวแทนบริษัททัวร์หรือวางแผนการท่องเที่ยวด้วยตนเอง กิจกรรมสนับสนุนก่อนส่งมอบบริการ เช่น การให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวและข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องก่อนการเดินทาง และกิจกรรมการส่งมอบบริการเป็นขั้นตอนที่นักท่องเที่ยวได้รับบริการการท่องเที่ยว บุคคลที่มีส่วนในการส่งมอบบริการนี้ ได้แก่ ผู้ให้บริการด้านการขนส่ง โรงแรมที่พัก และกิจกรรมขณะท่องเที่ยว ตลอดจนกิจกรรมสนับสนุนหลังส่งมอบบริการเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นเพื่อประเมินความพึงพอใจของลูกค้า ซึ่งมีความสำคัญอย่างมากต่อการจัดการห่วงโซ่คุณค่าการท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยที่ค้นพบในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1.1 ชุมชนท้องถิ่นซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยว ควรพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนด้วยระบบห่วงโซ่อุปทาน ด้านการลดต้นทุนในการดำเนินงาน ในประเด็นสำคัญๆ ดังนี้

1.1.1 ควรปรับปรุงและพัฒนาปัจจัยพื้นฐาน อาทิ ถนนหนทาง ไฟฟ้า ประปา ฯลฯ เนื่องจากโครงสร้างพื้นฐานและการบริการยังไม่สามารถเข้าถึงและเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวระหว่างกันได้อย่างสะดวกและปลอดภัย ส่งผลให้ชุมชนท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยวไม่สามารถที่จะจัดเตรียมสถานบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ได้อย่างเพียงพอต่อการรองรับนักท่องเที่ยว รวมถึงกิจกรรมการท่องเที่ยว

1.1.2 ควรปรับปรุงและพัฒนาศักยภาพบุคลากรการท่องเที่ยว ให้มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับความพร้อมด้านการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับมาตรฐานการให้บริการด้านการท่องเที่ยว อาทิ การฝึกอบรมบุคลากรโดยเฉพาะอย่างยิ่งมัคคุเทศก์ ด้วยการพัฒนาศักยภาพให้มีความรู้วิธีปฏิบัติในการพัฒนาการท่องเที่ยว และให้มีความสามารถอธิบายวิธีบริการเพื่อให้ผู้มาเที่ยวเกิดความประทับใจและความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยว

1.1.3 ควรพัฒนาความสามารถในการประสานงานกับธุรกิจอื่นที่เกี่ยวข้อง อาทิ การส่งเสริมการลงทุน โดยการปรับการขยายตัวทางฐานเศรษฐกิจการท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวและพัฒนาธุรกิจบริการที่เกี่ยวข้องเนื่องต่อจากการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยว ด้วยการประสานแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยการเชื่อมโยงการทำงานระหว่างองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยว อันจะช่วยป้องกันการเกิดปัญหาบริหารจัดการทรัพยากรท่องเที่ยว

1.2 สำหรับการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนด้วยระบบห่วงโซ่อุปทาน ด้านเพิ่มคุณภาพการบริการ ชุมชนท้องถิ่นซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยว ควรปรับปรุงและพัฒนาการท่องเที่ยวในประเด็นสำคัญๆ ดังนี้

1.2.1 กำหนดมาตรฐานการจัดและบริการเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว อาทิ การสร้างมาตรฐานของโรงแรมที่พักเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับบริการในสถานบริการอย่างปลอดภัย

ภัยและมีความพึงพอใจ กับการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวอื่นในจังหวัด หรือในจังหวัดใกล้เคียง จากนั้นควรวางแผนการกำกับ ดูแล ติดตาม และตรวจสอบมาตรฐาน การบริการของสถานประกอบการและการท่องเที่ยวอย่างมีแบบแผน

1.2.2 ควรปรับกลยุทธ์การตลาดท่องเที่ยวโดยการส่งเสริมการตลาดและการนำ เที่ยวเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับสถานที่ท่องเที่ยว และประชาสัมพันธ์เชิงรุกเพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร สถานที่ท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม ให้เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายในกลุ่มนักท่องเที่ยว

1.2.3 ควรพัฒนาระบบการกระจายข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว เนื่องจากไม่สามารถที่จะควบคุมและดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวให้สอดคล้องตรงตามความต้องการของ นักท่องเที่ยวได้เท่าที่ควร ชุมชนท้องถิ่นจึงควรตระหนักถึงความคุ้มค่าต่อการลงทุนในการ พัฒนาการท่องเที่ยวและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการประชาสัมพันธ์ ให้นักท่องเที่ยวในต่างจังหวัดหรือภูมิภาคอื่นทราบข้อมูลข่าวสารของสถานที่ท่องเที่ยวระดับ ท้องถิ่นอย่างทั่วถึงในวงกว้าง และทำการตลาดเพื่อสื่อสารข้อมูลข่าวสารให้มีความชัดเจนและ สามารถเข้าถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวได้อย่างแท้จริง ถึงแม้ว่า ค่าใช้จ่ายเกิดขึ้นจากการโฆษณาและ ประชาสัมพันธ์ก็ตาม

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาในครั้งต่อไป

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ พบว่า ยังมีอีกหลายประเด็นที่ควรจะได้รับการศึกษาต่อไป ทั้งนี้เพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นมีความพร้อมซึ่งสามารถที่จะดำเนินการควบคู่ไปกับการส่งเสริมและ พัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว ซึ่งผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

2.1 การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะการพัฒนา รูปแบบการบริหารจัดการ เศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนด้วยระบบห่วงโซ่อุปทาน ด้านการลดต้นทุนในการดำเนินงานและด้านเพิ่มคุณภาพการบริการ ซึ่งในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาระบบห่วงโซ่อุปทาน ด้านความยืดหยุ่นและคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวด้วย ทั้งนี้อาจจะช่วยให้ชุมชนท้องถิ่น สามารถที่จะประสานความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในเรื่องของการใช้แหล่งท่องเที่ยว เพื่อ ดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยวให้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวยังสถานที่ของตนเอง

2.2 ผู้วิจัยเลือกใช้เฉพาะแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม จำนวน 5 แห่ง ได้แก่ พระธาตุนาดูน ภูสันตร์ตน์ วนอุทยานโกสัมพี อ่างเก็บน้ำห้วยค้อ (พิทยานาเขื่อน) และ เขตห้ามล่าป่าดูลำพัน เป็นพื้นที่สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ซึ่งในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาการ พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนด้วยระบบห่วงโซ่อุปทาน ใน แหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ของจังหวัดมหาสารคาม อาทิ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์/วัฒนธรรม

ธรรม เช่น หัตถกรรมบ้านหนองเขื่อนช้าง เป็นต้น อุทยานมัจฉาโขงกุศหวายแหล่งท่องเที่ยว
สถานที่พักผ่อน เช่น แก่งเลิงจาน เป็นต้น

2.3 ควรผลักดันให้บุคลากรที่รับผิดชอบจากหน่วยงานทั้งภาครัฐบาล ภาคธุรกิจ
เอกชน ตัวแทนประชาชนในแหล่งท่องเที่ยว และพันธมิตรทางการค้า ได้เข้ามามีส่วนร่วมใน
การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวร่วมกันอย่างบูรณาการ เพื่อหาแนวทางการบริหารจัดการร่วมกัน
และเป็นการสร้างเครือข่ายการพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกันอย่างเป็นระบบ ซึ่งอาจจะมีการจัด
สัมมนาทุก 3 เดือน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

บรรณานุกรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

บรรณานุกรม

- กรรณิกา ชมดี. (2542). การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ : ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการสารภี ตำบลท่าช้าง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2550). คู่มือการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว : เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อทดลองใช้เกณฑ์มาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว. ขอนแก่น: กองแผนงาน.
- _____. (2553). ผลกระทบการท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : คอร์ แพคหนึ่ง แอนด์ดีเวลลอปเม้นท์.
- _____. (2553). แผนปฏิบัติการกิจกรรมทางการท่องเที่ยวรายงานฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพฯ : คอร์ แพคหนึ่งแอนด์ดีเวลลอปเม้นท์.
- _____. (2553). สถิตินักท่องเที่ยวและรายได้กลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสาร. กรุงเทพฯ : กองสถิติ และวิจัย.
- การท่องเที่ยวและกีฬา, กระทรวง. (2546). สถิตินักท่องเที่ยวภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, สืบค้นเมื่อ 24 พฤษภาคม 2553. จาก www.Tourism.go.th.
- กุนจันทร์ สิงห์สุ. (2543). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน : กรณีศึกษาโครงการป่าชุมชนบ้านสะมะแก ตำบลนาสวน อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- เกียรติศักดิ์ เรือนทองดี. (2543). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน. [online] [www. participation.com](http://www.participation.com).
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. (2553). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550-2554. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- คมสัน สุริยะ. (2551). กรอบแนวคิดโลจิสติกส์สำหรับการท่องเที่ยว. [online]. www.tourismlogistics.com
- คมสัน สุริยะ. (2552). หัวใจของโลจิสติกส์ท่องเที่ยว. [online]. www.tourismlogistics.com
- จิตติมา คนตรง. (2547). ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยตามความคิดเห็นของ

- นักท่องเที่ยวชาวไทย. [online]. www.tat.or.th/northeast3.
- จินตนา ทองรอด. (2542). สถานการณ์ป่าไม้ประเทศไทย ในช่วงระยะเวลา 37 ปี (พ.ศ. 2504 – 2541). กรุงเทพฯ: กรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- จุฬาวดี จันทรเทวลิขิต. (2547). ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจของประชาชนท้องถิ่น ผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยว บทบาทหน้าที่ขององค์กรภาครัฐและท้องถิ่นที่มีส่วน เกี่ยวข้องในการพัฒนาการท่องเที่ยว และความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในเรื่อง การพัฒนาการท่องเที่ยวเกาะช้าง. วิทยานิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์
- เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. (2542). การระดมประชาชนเพื่อพัฒนาชนบทในการบริหารงานพัฒนา ชนบท. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- จีน ศรีสวัสดิ์ และคณะ. (2549). การพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวแบบครบวงจรของกลุ่ม จังหวัด กรณีจังหวัดอุบลราชธานี. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- จุลสิทธิ์ ชูชาติ. (2546). การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในมิติเศรษฐกิจพอเพียง. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- ดุสิต เวชกิจ. (2545). การมีส่วนร่วมของประชาชนและการระดมทรัพยากรเพื่อการป่าไม้ ชุมชน. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์. (2547). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภารการพิมพ์.
- ทวีศักดิ์ เทพพิทักษ์. (2552). การจัดการล่อจีสติกส์. กรุงเทพฯ: ชรรคมกมลการพิมพ์.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว : ธุรกิจที่ไม่มีวันตายของประเทศ ไทย. กรุงเทพฯ: ซี.พี.บุ๊ก สแตนดาร์ด.
- บุรณศักดิ์ ฤกษ์สำรวจ. (2544). การประเมินผลนโยบายองค์กรส่งเสริมการท่องเที่ยวในปีท่องเที่ยวไทย 2543 : ศึกษาเฉพาะสำนักงานภาคกลางเขต 5. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ปัทมเนตร นาคพันธ์. (2547). ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อระดับความเหมาะสมใน การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน : กรณีศึกษา อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่. [online]. www.tat.or.th/northeast.
- ปรัชญา เวสสารัชช์. (2548). ปัญหาเฉพาะเชิงนโยบายสาธารณะ. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

- ประเวศ วะสี. (2540). **ศักดิ์ศรีแห่งความเป็นคน ศักยภาพแห่งความสร้างสรรค์**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: หมอชาวบ้าน.
- นิฐริน ไล่พันธ์. (2544). **ศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอุทยานแห่งชาติภูจองนายอย จังหวัดอุบลราชธานี**. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นิภาพร จุนถิระพงศ์. (2543). **ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนโคกสะอาด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์**. วิทยานิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นรินทร์ จงวุฒิเวศย์. (2542). **กลวิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภากาการพิมพ์.
- พัฒน์ บุณยรัตพันธ์. (2541). **การสร้างพลังชุมชนโดยขบวนการพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ไพรัตน์ เตชะรินทร์. (2542). **นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพฯ : ศักดิ์โสภากาการพิมพ์.
- มิ่งสรรพ์ ขาวสอาด และคณะ. (2554). **การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการที่ยั่งยืนในลุ่มแม่น้ำโขง การเปรียบเทียบเชิงโลจิสติกส์**. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- มิ่งสรรพ์ ขาวสอาด และกมลสัน สุริยะ. (2554). **การวิเคราะห์โลจิสติกส์ด้านการท่องเที่ยวในเมืองท่องเที่ยว**. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- มานะ บุญยานันต์. (2542). **การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนซับจำปา อำเภอท่าหลวง จังหวัดลพบุรี**. วิทยานิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- มานิชญ์ อุปสินธุ์. (2543). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน : กรณีศึกษาโครงการป่าชุมชนบ้านสะมะแก ตำบลนาสวน อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วงศ์พัฒนา ศรีประเสริฐ. (2551). **พฤติกรรมการท่องเที่ยวและปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการตัดสินใจท่องเที่ยว 6 จังหวัด ในเขตอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง**. Chalongkorn Business Review วารสารจุฬาลงกรณ์ธุรกิจปริทัศน์ ปีที่ 31 ฉบับที่ 119-120 มกราคม-มิถุนายน 2552 ISSN 0125-6564.
- _____. (2554). **การจัดการห่วงโซ่อุปทาน**. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

(อัครา).

- วิมล จิโรจน์ และคณะ. (2548). การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- วีรยา มีสวัสดิกุล. (2552). กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชมรมการท่องเที่ยวบ้าน
สบวิน หมู่ที่ 9 ตำบลแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ วท.ม.
เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ยุวัฒน์ วุฒิมณี. (2546). หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ:
ไทยอนุเคราะห์ไทย.
- รชพร จันทร์สว่าง และคณะ. (2545). การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. [online].
www.tourism.com.
- รศิกา อังกูร และคณะ. (2549). การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมและภูมิ
ปัญญาท้องถิ่น. วิทยานิพนธ์ วท.ม. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ราไพพรรณ แก้วสุริยะ. (2546). การท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ในศตวรรษที่ 21. วารสาร
เทคโนโลยี 23,3 (ก.ค.-ก.ย.45) 15-20.
- กองทุนสนับสนุนการวิจัย, สำนักงาน. (2547). อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. [online].
www.tourism.com.
- ศิริรัตน์ อยู่ภาค และอภิชาติ โสภณแดง. (2551). การประเมินประสิทธิภาพผู้ให้บริการด้าน
โลจิสติกส์ไทยบนเส้นทางไทย-จีน. วิทยานิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์.
- สมควร สุรภาพพิศิษฐ์. (2542). ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการปลูก
ป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสทรงครอง
ราชย์ปีที่ 50 จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์.
- สภาวิชาชีพการจัดการห่วงโซ่อุปทาน. (2554). ห่วงโซ่อุปทาน. [online]. www.logistics.com.
- สาธิต พะเนียงทอง. (2553). ห่วงโซ่อุปทาน. [online]. www.logistics.com.
- สวัสดิ์ รัชฎาวรรณพงษ์. (2543). การมีส่วนร่วมในโครงการส่งเสริมปลูกป่าเศรษฐกิจของ
เกษตรกรในท้องที่ อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์. วิทยานิพนธ์ วท.ม.
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สิริยุพา เลิศกาญจนานพร. (2554). การศึกษาและวิเคราะห์วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการ
ประเมินประสิทธิภาพห่วงโซ่อุปทานภาคบริการ. วิทยานิพนธ์ ธรรมศาสตร์: ท่าพระ

- จันทร์สหวิทยาการปริทัศน์.
- ส่งศรี วงษ์เวช. (2549). รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มน้ำปิง. วิทยานิพนธ์ วท.ม. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุดชีวัน นันทวัน ณ อยุธา. (2551). การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนเป็นศูนย์กลาง. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุภารัตน์ นาคประกอบ. (2546). แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการอุทยานแห่งชาติป่าหินงามเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดชัยภูมิ. วิทยานิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุรเชษฐ์ เชษฐมาศ. (2552). การจัดการในกระบวนการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุรเชษฐ์ เชษฐมาศ และดร.รชนี เอมพันธุ์. (2548). การพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วรรณ วลัยวานิช. (2546). ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว : อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: ภาควิชาภูมิศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุรีย์ ตันศรีสุโรจน์. (2541). การมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของผู้นำเยาวชนในชุมชนคลองจั่น เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- เสน่ห์ จามริก. (2542). การมีส่วนร่วมของประชาชน. กรุงเทพฯ: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.
- เสน่ห์ จามริกและยศ สันตสมบัติ. (2546). ป่าชุมชนในประเทศไทย : แนวทางการพัฒนา เล่ม 1 ป่าฝนเขตร้อนกับภาพรวมของป่าชุมชนในประเทศไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.
- อดิน ทรัพย์พัฒน์. (2548). กระบวนทัศน์วิจัยเพื่อท้องถิ่นจุดเปลี่ยนการพัฒนา. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อนุภาพ ธีรลาภ และอำนาจ อนันตชัย. (2549). ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน. กรุงเทพฯ: เพียร์สัน เอ็ดดูเคชั่น อินโดไชน่า
- อรรถพล จันทรสาขา. (2547). ความคาดหวังของประชาชนจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 2 จังหวัดมุกดาหาร. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- อาภรณ์พันธ์ จันทร์สว่าง. (2544). การพัฒนามัคคต กลุ่มและชุมชน. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (อัคราณา).
- Agbayani, J. A. (1974). **Popular Participation in Community Development in the Philippines**. Manila: University of the Philippines.
- APICS Dictionary. (2010). **Supply chain Management**. [online]. www.logistics.com.
- Beamon, B. M.,(1999). "Measuring supply chain performance", *Journal of Operations & Production Management*, Vol. 19, 275-292.
- Carol J. Robinson, and Manoj K. Malhotra. (2011). "Defining supply chain management", *Journal of Business Logistics*, Vol. 22 No.2, pp.1-25.
- Carr. (2002). **An Action Strategy for Sustainable Tourism**. Ottawa: Tourism Canada.
- Cary, L. J. (1976). **Community Development as Process**. Columbia: University of Missouri Press.
- Castillo. (2009). **The Process of Participation**. Boston, MA: Irwin/McGraw-Hill.
- Christopher, M. (2010). **Supply Chain**. [online]. www.logistics.com.
- Cohen , J.M. and Uphoff, N.T. (1981). **Rural Development Participation : Concept and Measures for Project Design Implementation and Evaluation**. Rural Development Committee Center for International Studies, Cornell University.
- Gu, & Jiang. (2002). **Ecotourism Effect and Nature based Holidays**. Sydney: Australian Print Group.
- Hao Var & Chon. (2003). Model to Estimate the Market to Tourist Traveling in Thailand. *Tourism Management*, Vol.28 pp.321.
- Jendrzejczyk. et al. (2004). **National Ecotourism Strategy**. Canberra: Australian Government Publishing Service.
- Kickchilat. (2005). "Motivation and Factor that Influence the behavior of Tourist Canyamel, United State", *Journal of Business*, Vol.12 No.1, pp.1-2.
- Lumsdon, Les and Stephen Page. (2004). **Tourism and Transport: Issues and Agenda for the New Millennium**. London: Elsevier.
- Lambert, D. M., et al. (1998). **Fundamentals of Logistics Management**. Boston, MA: Irwin/McGraw-Hill.

- Ministry of tourism, Republic of Maldives. (2004). **Making Ecotourism Sustainable: Recommendations for Planning, Development, and Management**. In Nature Tourism Managing for the Environment. Washington D.C.:Island Press. 117
- Ontario Ministry of Finance Project. (2006). "Performance measurement : a report by the hospital supply chain metrics working group", pp.1-30.
- Parson & Shill. (1951). "The Concept of Participation", World Leisure and Recreation, 32 (3):12-18.
- Reeder , W.W. (2009). **Some Aspects of the Information Social Participation of Farm Families in New York State**. New York: Unpublished Ph.D Dissertation, Cornell University.
- Schiefelbusch, M., Angela Jain, Tanja Schafer, & Diana Muller. (2007). "Transport and tourism : roadmap to integrated planning developing and assessing integrated travel chains.
- Simchi Levi. (2009). **Supply Chain**. [online]. www.logistics.com.
- Stadler. (2010). **Supply Chain**. [online]. www.logistics.com.
- Sunil, C, and Meindl, P. (2010). "Supply Chain Management : Strategy, Planning and Operations", Upper Saddle River, NJ: Prentice-Hall.
- Vincent, V.C.,&Thompson.W. (2002). **Assessing Community Support and Sustainability for Ecotourism Development**. Journal of Travel Research. 41(2):153-160.
- Yilmaz, Y., Umit S. Bitici. (2006). "**Performance measurement in tourism : a value chain model**", International Journal of Contemporary Hospitality Management, Vol.18 No.4, pp.341-349.
- Zhang, X., Haiyan Song, George Q. Huang. (2009). "Tourism supply chain management : A new research agenda", Tourism Management, Vol.30 pp.345-358.

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาคผนวก ก
แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

กรอบคำถามในการสัมภาษณ์

เรื่อง กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนา รูปแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบ
ยั่งยืนของจังหวัดมหาสารคาม โดยระบบห่วงโซ่อุปทาน

ผู้วิจัย : รองศาสตราจารย์ ดร. วงศ์พัฒนา ศรีประเสริฐ

วิธีการเก็บข้อมูล : สัมภาษณ์แบบเจาะลึกบุคคลากรที่รับผิดชอบกับเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยว
จากหน่วยงานทั้งภาครัฐบาลและภาคธุรกิจเอกชน ซึ่งสัมภาษณ์โดยผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูล
ตนเอง

คำชี้แจง : โปรดตอบคำถามที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

ประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์	แนวคำถามในการสัมภาษณ์
1. ผลกระทบเศรษฐกิจการท่องเที่ยวภายนอก โดยศึกษาจากผลกระทบที่เกิดขึ้นในทาง บวกและลบ	1.1 เศรษฐกิจ สังคม 1.2 การเมือง กฎหมาย 1.3 เทคโนโลยี 1.4 ปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไข
2. ผลกระทบเศรษฐกิจการท่องเที่ยวภายใน โดยศึกษาจากผลกระทบที่เกิดขึ้นในทาง บวกและลบ	2.1 ความต้องการของนักท่องเที่ยว 2.2 การแข่งขัน 2.3 แรงงาน 2.4 แหล่งทรัพยากรธรรมชาติ 2.5 ปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไข
3. แนวโน้มการพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว โดยศึกษาจาก 3 ด้าน คือ	3.1 การตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ อย่างทันเวลา 3.2 ความน่าเชื่อถือ 3.3 ค่าใช้จ่ายโดยรวมต่ำที่สุด 3.4 ปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไข

กรอบคำถามในการสัมภาษณ์

เรื่อง กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบ
ยั่งยืนของจังหวัดมหาสารคาม โดยระบบห่วงโซ่อุปทาน

ผู้วิจัย : รองศาสตราจารย์ ดร. วงศ์พัฒนา ศรีประเสริฐ

โครงสร้างของแบบสัมภาษณ์: แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของตัวแทนประชาชนซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 5 แห่ง

คำชี้แจง โปรดตอบคำถามในช่องว่างและทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องว่างที่คิดว่าเหมาะสมที่สุดให้ครบทุกข้อ

1. เพศ

- ชาย หญิง

2. อายุ

- น้อยกว่า 15 ปี 15 – 24 ปี 25 – 34 ปี 35 – 44 ปี
 45 - 54 ปี 55-64 ปี มากกว่า 64 ปี

3. การศึกษา

- ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.
 อนุปริญญา/ปวส. ปริญญาตรี สูงกว่าปริญญาตรี

4. ท่านมีอาชีพที่ทำให้เกิดรายได้หลักคือ

- รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ พนักงานบริษัท ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว เกษตรกร
 แม่บ้าน/ว่างงาน นักเรียน/นักศึกษา อื่น ๆ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลประเด็นที่มีผลต่อการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

วิธีการเก็บข้อมูล : สัมภาษณ์ตัวแทนประชาชนซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 5 แห่ง ซึ่งสัมภาษณ์
โดยผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูลตนเอง

คำชี้แจง : โปรดตอบคำถามที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

ประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์	แนวคำถามในการสัมภาษณ์
1. ผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว	1.1 ความต่อเนื่องของกิจกรรมการท่องเที่ยว 1.2 ความเข้มแข็งของกลุ่ม 1.3 การกระจายผลประโยชน์ 1.4 การมีอิสระในการบริหารกิจกรรมการท่องเที่ยว 1.5 ปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไข

ประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์	แนวคำถามในการสัมภาษณ์
2. ศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว	2.1 การจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม 2.2 การให้การศึกษาและการสร้างจิตสำนึก 2.3 การมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่น 2.4 การส่งเสริมการตลาดและการนำเที่ยว 2.5 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการบริการ 2.6 การส่งเสริมการลงทุน 2.7 ปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไข
3. หลักการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน	3.1 รักษาและส่งเสริมความหลากหลายของธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม 3.2 ประสานแผนการพัฒนาการท่องเที่ยว 3.3 นำการท่องเที่ยวขยายฐานเศรษฐกิจในท้องถิ่น 3.4 การฝึกอบรมบุคลากร 3.5 จัดเตรียมข้อมูล คู่มือการบริการข่าวสารการท่องเที่ยวให้พร้อม 3.6 ปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไข

กรอบคำถามในการสัมภาษณ์

เรื่อง กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของจังหวัดมหาสารคาม โดยระบบห่วงโซ่อุปทาน

ผู้วิจัย : รองศาสตราจารย์ ดร. วงศ์พัฒนา ศรีประเสริฐ

โครงสร้างของแบบสัมภาษณ์: แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย

วิธีการเก็บข้อมูล : การสัมภาษณ์การสัมภาษณ์พันธมิตรทางการค้าซึ่งเป็นผู้ประกอบการบริษัทนำเที่ยว

ร้านอาหาร ที่พัก รีสอร์ท โฮมสเตย์ ร้านค้าปลีก ร้านจำหน่ายของที่ระลึก ซึ่งสัมภาษณ์โดยผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูลตนเอง

คำชี้แจง ขอความอนุเคราะห์ให้ท่านได้พิจารณาตอบคำถามตามความเป็นจริงมากที่สุด

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสถานภาพและศักยภาพของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1. ชื่อ.....นามสกุล..... ธุรกิจที่ประกอบการ.....

ที่อยู่..... วัน เดือน ปี ที่ให้สัมภาษณ์.....

ส่วนที่ 2 การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน จังหวัดมหาสารคาม โดย
ระบบห่วงโซ่อุปทาน

1. ท่านมีความคิดเห็นต่อการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน
จังหวัดมหาสารคาม ด้วยระบบห่วงโซ่อุปทาน ด้านการลดต้นทุนในการดำเนินงาน ในประเด็นใดบ้าง

.....
.....

2. ท่านมีความคิดเห็นต่อการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน
จังหวัดมหาสารคาม ด้วยระบบห่วงโซ่อุปทาน ด้านการเพิ่มคุณภาพการบริการ ในประเด็นใดบ้าง

.....
.....

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาคผนวก ข

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

รศ. ดร. สว่างศ์ เสวตวัฒนา	ผู้อำนวยการ โครงการบริหารธุรกิจชุมชนบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม
ดร. ชุมพล มุสิกานนท์	ผู้อำนวยการสำนักตรวจสอบภายใน ระดับ ๘ องค์การบำบัด น้ำเสีย กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม
นายทองสุข ทুমมี	ผู้จัดการมูลนิธิพระธาตุนาดูน
นายวรวิทย์ ปักกาโถ	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลกู่สันตรัตน์
นายณรงค์ศักดิ์ คุนบูลญอารักษ์	การท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดมุกดาหาร

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาคผนวก ค
หนังสือเชิญ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ที่ ศธ ๐๕๔๐.๐๕/วจ. พิเศษ

คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม
๔๔๐๐๐

๑๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๔

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมเสวนา ขอความอนุเคราะห์บุคลากร และขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นายกองค้ำการบริหารส่วนตำบลเขาไร่

ด้วย นางวงศ์พัฒนา ศรีประเสริฐ รองศาสตราจารย์ ระดับ ๕ อาจารย์ประจำ
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จะดำเนินการจัดทำวิจัยเรื่อง
“กระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบ
ยั่งยืนของจังหวัดมหาสารคาม โดยระบบห่วงโซ่อุปทาน” ซึ่งการทำวิจัยดังกล่าวจำเป็นต้องให้
ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยว
ของแหล่งท่องเที่ยว ศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว และหลักการจัดการท่องเที่ยว
แบบยั่งยืน ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า ท่านและบุคลากรในสังกัดของท่านเป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่อง
ดังกล่าว

ดังนั้นคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงขอความ
อนุเคราะห์และขอเรียนเชิญท่านเป็นวิทยากรและบุคลากรจากหน่วยงานของท่านเข้าร่วม
เสวนาในครั้งนี้ ในวันเสาร์ที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ ณ หอประชุมองค์การบริหารส่วนตำบล
กุสันทรรัตน์ อำเภอนาคู จังหวัดมหาสารคาม เวลา ๐๘.๓๐ น. เป็นต้นไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจาก
ท่านด้วยดีและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายวุฒิพล ฉัตรจรัสกุล)

คณบดีคณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

คณะวิทยาการจัดการ

โทร. ๐-๕๓๗๒-๒๑๑๘ – ๘ ต่อ ๑๕๖

โทรสาร ๐-๕๓๗๔-๒๖๒๑

ที่ ศธ ๐๕๔๐.๐๕/วจ. พิเศษ

คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม
๔๔๐๐๐

๑๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๔

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมเสวนา ขอความอนุเคราะห์บุคลากร และขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน ประธานโฮมสเตย์คู่สันต์รัตน์

ด้วย นางวงศ์พัฒนา ศรีประเสริฐ รองศาสตราจารย์ ระดับ ๕ อาจารย์ประจำ
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จะดำเนินการจัดทำวิจัยเรื่อง
“กระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบ
ยั่งยืนของจังหวัดมหาสารคาม โดยระบบห่วงโซ่อุปทาน” ซึ่งการทำวิจัยดังกล่าวจำเป็นต้องให้
ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยว
ของแหล่งท่องเที่ยว ศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว และหลักการจัดการท่องเที่ยว
แบบยั่งยืน ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า ท่านและบุคลากรในสังกัดของท่านเป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่อง
ดังกล่าว

ดังนั้นคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงขอความ
อนุเคราะห์และขอเรียนเชิญท่านเป็นวิทยากรและบุคลากรจากหน่วยงานของท่านเข้าร่วม
เสวนาในครั้งนี้ ในวันเสาร์ที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ ณ หอประชุมองค์การบริหารส่วนตำบล
คู่สันต์รัตน์ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม เวลา ๐๘.๓๐ น. เป็นต้นไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจาก
ท่านด้วยดีและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายวุฒิพล นัตร์จรัสกุล)

คณบดีคณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

คณะวิทยาการจัดการ

โทร. ๐-๕๓๓๒-๒๑๑๘-๕ ต่อ ๑๕๖

โทรสาร ๐-๕๓๓๔-๒๖๒๑

ที่ ศธ ๐๕๔๐.๐๕/วจ. พิเศษ

คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม
๔๔๐๐๐

๑๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๔

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมเสวนา ขอความอนุเคราะห์บุคลากร และขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นายกองค้การบริหารส่วนตำบลคูสำราญ

ด้วย นางวงศ์พัฒนา ศรีประเสริฐ รองศาสตราจารย์ ระดับ ๕ อาจารย์ประจำ
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จะดำเนินการจัดทำวิจัยเรื่อง
“กระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบ
ยั่งยืนของจังหวัดมหาสารคาม โดยระบบห่วงโซ่อุปทาน” ซึ่งการทำวิจัยดังกล่าวจำเป็นต้องให้
ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยว
ของแหล่งท่องเที่ยว ศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว และหลักการจัดการท่องเที่ยว
แบบยั่งยืน ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า ท่านและบุคลากรในสังกัดของท่านเป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่อง
ดังกล่าว

ดังนั้นคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงขอความ
อนุเคราะห์และขอเรียนเชิญท่านเป็นวิทยากรและบุคลากรจากหน่วยงานของท่านเข้าร่วม
เสวนาในครั้งนี้ ในวันเสาร์ที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ ณ หอประชุมองค์การบริหารส่วนตำบล
คูสำราญ อำเภอนาตุ้ม จังหวัดมหาสารคาม เวลา ๐๘.๓๐ น. เป็นต้นไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจาก
ท่านด้วยดีและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายวุฒิพล ฉัตรจรัสกุล)

คณบดีคณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

คณะวิทยาการจัดการ

โทร. ๐-๕๓๗๒-๒๑๑๘ - ๕ ต่อ ๑๕๖

โทรสาร ๐-๕๓๗๔-๒๖๒๑

ที่ ศธ ๐๕๔๐.๐๕/วจ. พิเศษ

คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม
๔๔๐๐๐

๑๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๔

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมเสวนา ขอความอนุเคราะห์บุคลากร และขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน หัวหน้าเขตห้ามล่าป่าดุนลำพัน

ด้วย นางวงศ์พัฒนา ศรีประเสริฐ รองศาสตราจารย์ ระดับ ๕ อาจารย์ประจำ
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จะดำเนินการจัดทำวิจัยเรื่อง
“กระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบ
ยั่งยืนของจังหวัดมหาสารคาม โดยระบบห่วงโซ่อุปทาน” ซึ่งการทำวิจัยดังกล่าวจำเป็นต้องให้
ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยว
ของแหล่งท่องเที่ยว ศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว และหลักการจัดการท่องเที่ยว
แบบยั่งยืน ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า ท่านและบุคลากรในสังกัดของท่านเป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่อง
ดังกล่าว

ดังนั้นคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงขอความ
อนุเคราะห์และขอเรียนเชิญท่านเป็นวิทยากรและบุคลากรจากหน่วยงานของท่านเข้าร่วม
เสวนาในครั้งนี้ ในวันเสาร์ที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ ณ หอประชุมองค์การบริหารส่วนตำบล
กุ้งสำราญ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม เวลา ๐๘.๓๐ น. เป็นต้นไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจาก
ท่านด้วยดีและขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายวุฒิพล ฉัตรจรัสกุล)

คณบดีคณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

คณะวิทยาการจัดการ

โทร. ๐-๕๓๗๒-๒๑๑๘ - ๕ ต่อ ๑๕๖

โทรสาร ๐-๕๓๗๔-๒๖๒๑

ที่ ศษ ๐๕๔๐.๐๕/วจ. พิเศษ

คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม
๔๔๐๐๐

๑๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๔

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมเสวนา ขอความอนุเคราะห์บุคคลากร และขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน ท้องเที่ยวและกีฬาจังหวัดจังหวัดมหาสารคาม

ด้วย นางวงศ์พัฒนา ศรีประเสริฐ รองศาสตราจารย์ ระดับ ๕ อาจารย์ประจำ
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จะดำเนินการจัดทำวิจัยเรื่อง
“กระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบ
ยั่งยืนของจังหวัดมหาสารคาม โดยระบบห่วงโซ่อุปทาน” ซึ่งการทำวิจัยดังกล่าวจำเป็นต้องให้
ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยว
ของแหล่งท่องเที่ยว ศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว และหลักการจัดการท่องเที่ยว
แบบยั่งยืน ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า ท่านและบุคลากรในสังกัดของท่านเป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่อง
ดังกล่าว

ดังนั้นคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงขอความ
อนุเคราะห์และขอเรียนเชิญท่านเป็นวิทยากรและบุคลากรจากหน่วยงานของท่านเข้าร่วม
เสวนาในครั้งนี้ ในวันเสาร์ที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ ณ หอประชุมองค์การบริหารส่วนตำบล
คูสันตรัตน์ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม เวลา ๐๘.๓๐ น. เป็นต้นไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจาก
ท่านด้วยดีและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายวุฒิพล ฉัตรจรัสกุล)

คณบดีคณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

คณะวิทยาการจัดการ

โทร. ๐-๕๓๗๒-๒๑๑๘ - ๕ ต่อ ๑๕๖

โทรสาร ๐-๕๓๗๔-๒๖๒๑

ที่ ศธ ๐๕๔๐.๐๕/วจ. พิเศษ

คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม
๔๔๐๐๐

๑๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๔

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมเสวนา ขอความอนุเคราะห์บุคลากร และขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน ผู้จัดการมูลนิธิพระธาตุนาดูน

ด้วย นางวงศ์พัฒนา ศรีประเสริฐ รองศาสตราจารย์ ระดับ ๕ อาจารย์ประจำ
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จะดำเนินการจัดทำวิจัยเรื่อง
“กระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบ
ยั่งยืนของจังหวัดมหาสารคาม โดยระบบห่วงโซ่อุปทาน” ซึ่งการทำวิจัยดังกล่าวจำเป็นต้องให้
ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยว
ของแหล่งท่องเที่ยว ศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว และหลักการจัดการท่องเที่ยว
แบบยั่งยืน ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า ท่านและบุคลากรในสังกัดของท่านเป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่อง
ดังกล่าว

ดังนั้นคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงขอความ
อนุเคราะห์และขอเรียนเชิญท่านเป็นวิทยากรและบุคลากรจากหน่วยงานของท่านเข้าร่วม
เสวนาในครั้งนี้ ในวันเสาร์ที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ ณ หอประชุมองค์การบริหารส่วนตำบล
คูสันตร์ตัน อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม เวลา ๐๘.๓๐ น. เป็นต้นไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจาก
ท่านด้วยดีและขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายวุฒิพล ฉัตรจรัสกุล)

คณบดีคณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

คณะวิทยาการจัดการ

โทร. ๐-๕๓๗๒-๒๑๑๘ - ๕ ต่อ ๑๕๖

โทรสาร ๐-๕๓๗๔-๒๖๒๑

ที่ ศร ๐๕๔๐.๐๕/วจ. พิเศษ

คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม
๔๔๐๐๐

๑๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๔

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมเสวนา ขอความอนุเคราะห์บุคลากร และขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน หัวหน้างานอุทยาน โกสัมพี

ด้วย นางวงศ์พัฒนา ศรีประเสริฐ รองศาสตราจารย์ ระดับ ๕ อาจารย์ประจำ
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จะดำเนินการจัดทำวิจัยเรื่อง
“กระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบ
ยั่งยืนของจังหวัดมหาสารคาม โดยระบบห่วงโซ่อุปทาน” ซึ่งการทำวิจัยดังกล่าวจำเป็นต้องให้
ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยว
ของแหล่งท่องเที่ยว ศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว และหลักการจัดการท่องเที่ยว
แบบยั่งยืน ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า ท่านและบุคลากรในสังกัดของท่านเป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่อง
ดังกล่าว

ดังนั้นคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงขอความ
อนุเคราะห์และขอเรียนเชิญท่านเป็นวิทยากรและบุคลากรจากหน่วยงานของท่านเข้าร่วม
เสวนาในครั้งนี้ ในวันเสาร์ที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ ณ หอประชุมองค์การบริหารส่วนตำบล
คู่สันตรัตน์ อำเภอนาคู จังหวัดมหาสารคาม เวลา ๐๘.๓๐ น. เป็นต้นไป

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดพิจารณา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจาก
ท่านด้วยดีและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายวุฒิพล ฉัตรจรัสกุล)

คณบดีคณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

คณะวิทยาการจัดการ

โทร. ๐-๕๓๗๒-๒๑๑๘ - ๕ ต่อ ๑๕๖

โทรสาร ๐-๕๓๗๔-๒๖๒๑

ที่ ศธ ๐๕๔๐.๐๕/วจ. พิเศษ

คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม
๔๔๐๐๐

๑๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๔

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมเสวนา ขอความอนุเคราะห์บุคลากร และขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน ผู้ประกอบการพันธมิตรทางการค้า

ด้วย นางวงศ์พัฒนา ศรีประเสริฐ รองศาสตราจารย์ ระดับ ๕ อาจารย์ประจำ
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จะดำเนินการจัดทำวิจัยเรื่อง
“กระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยวแบบ
ยั่งยืนของจังหวัดมหาสารคาม โดยระบบห่วงโซ่อุปทาน” ซึ่งการทำวิจัยดังกล่าวจำเป็นต้องให้
ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการบริหารจัดการเศรษฐกิจการท่องเที่ยว
ของแหล่งท่องเที่ยว ศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว และหลักการจัดการท่องเที่ยว
แบบยั่งยืน ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า ท่านและบุคลากรในสังกัดของท่านเป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่อง
ดังกล่าว

ดังนั้นคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงขอความ
อนุเคราะห์และขอเรียนเชิญท่านเป็นวิทยากรและบุคลากรจากหน่วยงานของท่านเข้าร่วม
เสวนาในครั้งนี้ ในวันเสาร์ที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ ณ หอประชุมองค์การบริหารส่วนตำบล
กุ้งสำริด อำเภอนาคู จังหวัดมหาสารคาม เวลา ๐๘.๓๐ น. เป็นต้นไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจาก
ท่านด้วยดีและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายวุฒิพล นัตรจรัสกุล)

คณบดีคณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

คณะวิทยาการจัดการ

โทร. ๐-๕๓๗๒-๒๑๑๘ - ๕ ต่อ ๑๕๖

โทรสาร ๐-๕๓๗๔-๒๖๒๑

ภาคผนวก ง

ภาพการดำเนินงานกิจกรรมการวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาพประกอบที่ 1 แสดงการรับลงทะเบียนผู้ร่วมประชุม

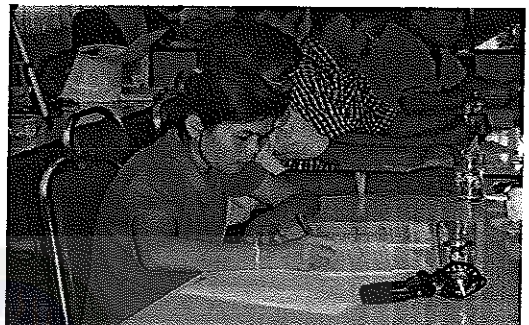
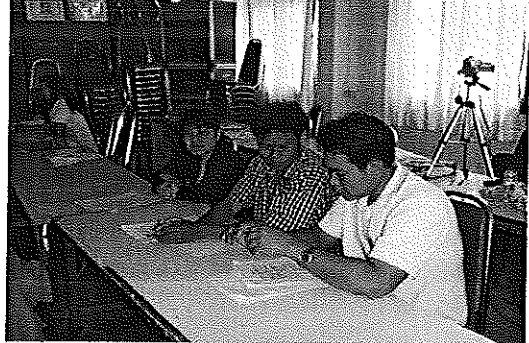
ภาพประกอบที่ 2 แสดงวิทยากรบรรยายและผู้เข้าร่วมประชุมรับฟังการบรรยาย

ภาพประกอบที่ 3 แสดงเสวนากลุ่มทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องร่วมกัน เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้แบบเป็นกันเอง

ภาพประกอบที่ 4 แสดงสัมมนาด้วยการสนทนา

ภาพประกอบที่ 5 แสดงสัมมนาแบบเจาะลึก

ภาพประกอบที่ 6 แสดงสรุปผลการดำเนินงานวิจัย

ภาพประกอบที่ 7 แสดงมอบของที่ระลึกแก่วิทยากร

ประวัติผู้วิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ (ภาษาไทย) : รศ. ดร.วงศ์พัฒนา ศรีประเสริฐ
(ภาษาอังกฤษ) : Assoc. Prof. Dr. Wongpattana Sriprasert
- หมายเลขประจำตัวบัตรประชาชน : 3-1002-02164-89-0
รหัสประจำตัวนักวิจัย : 44-90-0004
- ตำแหน่งปัจจุบัน : รองศาสตราจารย์ ระดับ 9 สาขาเศรษฐศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
- หน่วยงานที่อยู่ติดต่อได้พร้อมโทรศัพท์ และโทรสาร และ e-mail
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม
44000
โทรศัพท์ 043-722118-9 ต่อ 198 หรือ 043-742621 , โทรสาร 043-742621
มือถือ 081-7399018 , E-mail : Wongpattana@rmu.ac.th
- ประวัติการศึกษา
ปริญญาเอก การจัดการดุ๊กปัณชาติ (สาขาการจัดการธุรกิจ) มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
,2550
Graduate Diploma of Science (Interdisciplinary Studies) Edith Cowan University, Perth,
Australia, ค.ศ. 2000
ปริญญาโท เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยเกริก, 27 มีนาคม 2533
ปริญญาตรี บริหารธุรกิจบัณฑิต (บริหารธุรกิจ) มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 24 พฤษภาคม 2525
เศรษฐศาสตรบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง 29 ตุลาคม, 2528
- สาขาที่มีความชำนาญพิเศษ
การวิเคราะห์โครงการและบริหารแผนงานเพื่อการตัดสินใจในการลงทุน การวิเคราะห์
ความสามารถและการวางแผนควบคุมในการทำกำไร การวิเคราะห์ความเป็นไปได้
- รางวัลด้านวิชาการ/การวิจัยที่ได้รับ
เกียรติบัตรและโล่ที่ครุฑดีเด่นปี พ.ศ. 2540 ประเภทผู้มีผลงานทางวิชาการดีเด่นเชี่ยวชาญ
ใน สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ จากคุรุสภา จังหวัดมหาสารคาม, 2540
เกียรติบัตรดีเด่น ในการสร้างความสำเร็จเข้าสู่สถาบันในการก้าวเข้าสู่ตำแหน่ง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ จากสำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ, 2539

- 2548-2549 การใช้การจัดการความรู้เพื่อพัฒนาความได้เปรียบในการแข่งขันของกลุ่มธนาคารพาณิชย์สัญชาติไทย:กรณีศึกษาธนาคารกสิกรไทยจำกัด (มหาชน) (ทุนจากสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม)
- 2549 การสร้างศักยภาพการแข่งขันและการพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว 6 จังหวัด ในเขตอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง (จังหวัดเชียงราย เลย หนองคาย นครพนม มุกดาหาร อุบลราชธานี) (ทุนส่วนตัว)
- 2550 การเพิ่มศักยภาพและพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อการส่งออกของผลิตภัณฑ์เครื่องทองเหลือง บ้านปะอ่าว จังหวัดอุบลราชธานี ในเขตอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (ทุนส่วนตัว)
- 2551 การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น OTOP ประเภทผ้าด้วยการประยุกต์ใช้กลยุทธ์การจัดการ โลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานในจังหวัดมหาสารคาม (ทุนจากสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาสารคาม)
- 2551 พฤติกรรมการท่องเที่ยวและปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการตัดสินใจท่องเที่ยว 6 จังหวัด ในเขตอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง (ทุนส่วนตัว)
- 2551 ปัจจัยทางการจัดการ โลจิสติกส์ด้านกิจกรรมขาเข้า ที่มีผลต่อจำนวนสั่งซื้อที่ประหยัดที่สุด (EOQ) ของโรงสีข้าวชุมชนในกลุ่มจังหวัดบูรณาการร้อยแก่นสาร (ทุนจากสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา สกอ. กระทรวงศึกษาธิการ)
- 2552 กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมด้านการเกษตรตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง : กรณีศึกษา อำเภอท่าลี่ จังหวัดเลย (ทุนจากสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม)
- 2553 การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการบริหารจัดการแหล่งน้ำโบราณ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการอนุรักษ์แหล่งน้ำธรรมชาติในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสาร (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ)

8.2 ประสพการณ์ด้านการเผยแพร่งานวิจัย (การนำเสนอในที่ประชุมวิจัย,บทความ ฯลฯ)

8.2.1 การนำเสนอผลงานวิจัยในการประชุมวิจัย ณ มหาวิทยาลัยนเรศวร เรื่อง

1) การศึกษาปัญหาและแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นมาจากการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทางด้านธุรกิจตามโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2) ศึกษาบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลที่มีต่อการพัฒนารัฐกิจชุมชน กรณี

ศึกษายานยนต์ครั้งใหญ่ ตำบลดงครั้งใหญ่ อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต

8.2.2 การนำเสนอผลงานวิจัยในการประชุมวิจัย ณ สมาคมการบริหารธุรกิจแห่งประเทศไทย เรื่อง

1) ธุรกิจพระเครื่องในมุมมองของแหล่งเงินนอกระบบ

2) การใช้การจัดการความรู้เพื่อพัฒนาความได้เปรียบในการแข่งขันของกลุ่ม

ธนาคารพาณิชย์สัญชาติไทย : กรณีศึกษารธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน)

8.2.3 การนำเสนอผลงานวิจัยในการประชุมวิจัยนานาชาติ ณ Multimedia University of Malaysia เรื่อง

The Implementation of Knowledge Management to Develop the Competitive Advantages of Thai Commercial Banks : Case Study KASIKORNBANK

8.2.4 การนำเสนอผลงานวิจัยในการประชุมเชิงวิชาการระดับชาติ ด้านวิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์ครั้งที่ 1 : The 1st National Conference on Sciences and Social Sciences 2008 เรื่อง

การเพิ่มศักยภาพและพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อการส่งออกของผลิตภัณฑ์เครื่องทองเหลืองบ้านปะอ่าว จังหวัดอุบลราชธานี ในเขตอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

8.2.5 การนำเสนอผลงานวิจัยในการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานนานาชาติ : The First International Academic Conference and Research Presentation on "Cooperation for Development on the East-West Economic Corridor" เรื่อง

การพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว 6 จังหวัด ในเขตอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง (จังหวัดเชียงราย เลย หนองคาย นครพนม มุกดาหาร อุบลราชธานี)

พฤติกรรมกรรมการท่องเที่ยวและปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการตัดสินใจท่องเที่ยว 6 จังหวัด ในเขตอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง

8.2.6 การนำเสนอผลงานวิจัยในการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานนานาชาติ :

1) Inter-University Cooperation Program Conference "Toward Knowledge Networks for the Economy, Society Culture, Environment and Health for the GMS and Asia-Pacific" เรื่อง

Inbound Logistics Management Factors that affects the Economic Order Quantity (EOQ) of Community Rice Mill Enterprises in Roi Kaen Sam Provincial Cluster.

2) Toward enhancement of economic ; social technological and environmental development for welfare implications in the Greater MeKong Sub-region and Asia-Pacific, Indonesia. เรือง

Using the local wisdom in ancient reservoir management with the community participation to reserve ancient reservoir in Roi-et, KhonKaen and Maha Sarakham Provinces (RoiKaenSan Provincial Groups) :

8.2.7 ผลงานตีพิมพ์

1) The Implementation of Knowledge Management to Develop the Competitive Advantages of Thai Commercial Banks : Case Study KASIKORNBANK ; 2550, p.9-10. Journal of RUU

2) Tourism Economic Development in six Provinces in Greater Mekong Subregion (Chiang Rai, Loei, Nong Khai, Nakhon Phanom, Mukdahan, Ubon Ratchathani) ; 2551, p.1-10. Journal of RUU.

3) Tourism Behaviour and Significant Factors towards Consuming Decision in Thai Provinces along Greater Mae Khong Subregion ; Chalongkorn Business Review วารสารจุฬาลงกรณ์ธุรกิจปริทัศน์ ปีที่ 31 ฉบับที่ 119-120 มกราคม-มิถุนายน 2552 ISSN 0125-6564

4) Using the Local Wisdom in Ancient Reservoir Management with the Community Participation to Reserve Ancient Reservoir in RoiKaenSan Provincial Groups ; วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม เล่มปีที่ 5 ฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม) 2554

9. ผลงานอื่นๆ

ประธานปรึกษาคณะกฐินพนธ์ระดับปริญญาเอก

ประธานปรึกษาวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท

ที่ปรึกษางานวิจัยอาจารย์ และที่ปรึกษาผลงานวิชาการ

งานบริหาร งานวิชาการ การบริการวิชาการแก่ชุมชน ทั้งด้านการส่งเสริมวิชาการ ด้านทำนุบำรุง และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนกิจกรรมมหาวิทยาลัย

งานที่ได้รับมอบหมายเป็นพิเศษ

ผู้ทรงคุณวุฒิ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี มหาวิทยาลัยทักษิณ